

TÁRSADALMI POLITIKA

ALAPVETÉS

ÍRTA

BALÁS KAROLY

a budapesti kir. m. Pazmány Péter tudományegyetem
jog- és államtudományi karának ny. r. tanára

BUDAPEST, 1924

Centrum Kiadóvállalat Részvénytársaság

IX, Koztelek-utca 1

ELŐSZÓ.

A szociálpolitikában is szükség van határozott irányokat, elveket mutató elméletre. Ilyennek kiépítése eddig – legalább is fentartó nemzeti-faji irányban – el volt hanyagolva és szemben a forradalmilag robbantó irányok kategorikus ideológiájával, csak félénken és gerinctelenül tapogatózott.

A társadalmi nagy problémákban való meggyőződéses eligazodás, azoknak a nagy népjóléti és kulturális érdekeknek tárgyilagos, de határozott megállapítása, melyek a társadalom gazdasági és jogi berendezésének mikéntjéhez fűződnek, ezekhez az érdekekhez mért célok kitűzése és eszközök megtalálása azok a kérdések, amelyeket nézetem szerint egy szociálpolitikai elméletnek elsősorban kell felölelnie.

Ezekben a problémákban kíván érdekismerteiéést nyújtani, világnézetet erősíteni, a helyesnek tartott célokról és eszközökről meggyőződést kialakítani ennek a munkának most közreadott első része azok számára, akik a széles néprétegek *maradandó* jólétének reális biztosítékaiért és a nemzetek szerint kialakult kultúrtársadalom nagy értékeiért aggódnak.

Fel kell ismernünk a szociális forradalmi irányoknak új barbarizmussal fenyegető veszedelmei közt, hogy a tömegjólét irányában való haladást, a kultúrát, a nemzet- és társadalomfentartó fajok nagy érdekeit magának a társadalomnak, illetőleg a társa-

dalom emez érdekeit átérző rétegeinek kell megvédeni tudniok és birniok, mert az az állam, melynek fogalmához hozzászoktunk, – t. i. amely a társadalomban biztos jogrendet tud teremteni mindenki számára a modern szociális forradalom táborával szemben is – nincsen meg többé, mióta az ú. n. osztályharc valósággá lett s egyre szélesebb alapon szerveződik a támadó vörös irányok jóvoltából s az ellenkező meggyőződésűek gyöngeségéből és tehetetlenségéből. Ezt az államot tehát még újból meg kell teremteni tudni.

Ezért nemzeti és fentartó értelemben éppen az osztályharc szellemétől viharos levegőben igazi és erős államférfiú és a szociálpolitikának is irányítója csak az lehet, aki olyan erős tábort tud szervezni és maga mögé állítani, mely az általunk féltett társadalmi, nemzeti és kulturértékeket eredményesen meg tudja védeni az osztályharc és forradalom veszedelmeivel szemben.

Egy ilyen szellemben való iránytűre, iránymutató, érdekismertető megalapozásra van szükség. Ha ebben az értelemben sikerült elérnem valamit, akkor ez a dolgozat is elérte célját.

Budapest, 1924 május havában.

I. FEJEZET

Főszempontok.

1. Társadalmi érdek: minél nagyobb emberi boldogság az állam, nemzet, társadalom keretén belül. Ezt a boldogságot egy, a társadalom minél több tagjánál meglevő elégedettség jellemzi, mely a haladás során a fiziológiai és szellemi kielégültség együttes meglétében jelentkezik.

2. Mindezek alapfeltételei: *a)* jóindulatú világnézet, (társadalomfentartó-ethikai kultúra); *b)* kellő szükségletkielégítés és *c)* erős nemzeti és társadalmi szervezet.

3. A kellő szükségletkielégítés követelményei akként állapíthatók meg, hogy minél több és jobb szükségletkielégítési jószág álljon abszolúte és relatív eloszlásban is mindenkinek a rendelkezésére (meg pedig úgy fiziológiai, mint kulturális tekintetben), még pedig minél biztosabban és minél állandóbban nemzedékeken keresztül. A társadalmi béke és elégedettség szempontjából döntő jelentőségű a tömegek jóindulata, mert nincs olyan földi paradicsom, melyet nyomorultnak ne lehetne feltüntetni.

4. A kellő szükségletkielégítésnek hosszabb korszakokon keresztül egyedüli biztosítéka a minél efficiensebb termelés úgy technikai, mint gazdasági és kulturális tekintetben, minél hosszabb korszakokon keresztül.

5. Minél efficiensebb ez a termelés, minél nagyobb mennyiségű és jobbminőségű annak eredménye, annál több juthat belőle átlag is mindenkire.

6. A legegyszerűbb megosztási kulcs mellett is állandóan! csökkenie kell az egy-egy emberre jutó jószág- és élvezetaránynak, hogy ha a termelés (és munka) eredményességének csökkenése áll be és ennek következtében a termelés abszolút mennyisége csökken. Egy ilyen állapotban levő társadalmat az elődök által termelt és felhalmozott készletek (anyagi és szellemi

javak) következetes felélése és így a következetesen növekvő anyagi és szellemi szegénység és dekadencia fog jellemezni.

7. Ezzel szemben az (anyagi és szellemi) termelés efficiens voltának következetes és hosszú időn át való megléte és fokozódása következetesen növeli az illető társadalom anyagi és szellemi jószágkészletét és így átlag mindig több és több juthat belőle egy-egy emberre. Áll ez elsősorban pedig a tömegszükségleti, tehát a legfontosabb szükségletkielégítési javakra nézve. Ezeknek nagytömegű termelése pedig csak nagytömegű fogyasztásra alapítható. Akkor teremtünk tehát tömegjólétet, ha sokat termelünk a tömegszükségleti javakból elhasználójuk és elfogyasztójuk: a nagy tömeg számára.

8. Minthogy pedig a 6. alatti állapot a jólét következetes csökkenésének, a 7. alatti pedig a jólét következetes emelkedésének az irányát jelzi, egészen bizonyos, – bármilyen egyenlősítési kulcsot és rendszert alkalmazunk is a társadalom javaiból, – hogy a 6. alatt említett körülmények között előbb-utóbb csak kevesebb juthat az anyagi és szellemi javakból a társadalom egy-egy tagjára, mint a 7. alatti esetben, bármennyire egyenlőtlen legyen is a megoszlás aránya itten. A termelés és munka eredményességének csökkenő állapotában ugyanis a társadalom egyre rohamosabban közeledik ahhoz az állapothoz, amikor az emberek túlnyomó többségénél kevesebb jut az egyenlősítő elosztási kulcs dacára, mint amennyi jutott, vagy jutna a jövedelemeloszlás egyenlőtlenebb, de a termelés eredményességének nem csökkenő, vagy fokozódó állapota mellett. Ettől az időponttól kezdve azonban (t. i. amelytől kezdve kevesebb jut a társadalom egy-egy tagjára egyenlő elosztás mellett, mint az egyenlőtlenebb eloszlású, de sikeresebb termelésű mellett), rohamosan kell romolnia a helyzetnek az egyenlősítő, de a termelés efficiens voltát biztosítani nem tudó társadalom kárára.

Az egyén és társadalom legfőbb érdeke tehát nem a legegyenlőbb elosztási kulcs előlegezése és felállítása, hanem az (anyagi és szellemi) termelés minél sikeresebb voltának a biztosítása és hogyha jaz-elosztási kulcs egyenlővé tétele az, akadálya a termelés efficienssé alakulásának, ezt kell feláldozni az utóbbi kedvéért és nem megfordítva. A szociálpolitika főszerpontjának tehát nem az egy-egy időszakban mutatkozó társadalmi jószágkészlet felélésében és felosztásában kell állania, hanem a jólétnek minél fejlődőbb alakban és minél tartósabb

biztosításában. Nagy szellemi és anyagi quótát a társadalom javaiból csak a munkának és termelésnek haladó efficiencitása mellett kaphatnak az emberek.

9. Másrészt azonban garanciák szükségesek az utilitarista kisebbségek közérdekellenes visszaéléseivel szemben. A politika szempontjából a faj és nemzet nagyobb jelentőségű lévén a társadalomban az egyesnél, a nemte és a faj efficiens munkájának eredményét a *nemzet és a nemzeti faj számára* kell biztosítani. Ezért a nemzettel homogén kisebbségek parazitizmusánál nemzeti és szociálpolitikai tekintetben sokkal veszedelmesebb – s azért nagyobb jelentőségű probléma is – a heterogén kisebbségek parazitizmusa.

10. A termelés efficiens voltát az emberben rejlő fizikai és szellemi energiák minél rendszeresebb és következetesebb előhívása és felhasználása biztosíthatja legjobban. Ez pedig csak úgy érhető el, ha az emberben rejlő pszichológiai mozgató erőket, s elsősorban az akaratot, a hivatásérzetet elő tudjuk hívni akként, hogy az emberi psyche a legeredményesebb munkát *akarja* is végezni, ne pedig hogy ellenszegüljön a munka szükségének és csak a kényszernek engedve fogjon munkához.

11. A munkaakarat és munkahivatás legnagyobb biztosítéka egy olyan társadalmi rend, melynél az egyén maga egyénileg is élvezheti egyéni nagyobb erőfeszítésének nagyobb gyümölcsét, nem pedig az olyan, ahol minden egyéni erőfeszítésnek a gyümölcse csupán a kollektív (anyagi vagy szellemi) jószágkészletet növeli egy szemernyivel és így az egyénnek élvezeti kvótája csupán egyéni nagyobb erőfeszítése, vagy nagyobb munkaeredménye folytán észrevehetőleg nem növekedik. Az előbbi állapotot a többtermelési eredmény jobb jutalmazására közvetlen egyéni lehetőséget (reményt) nyújtó társadalmi berendezés állapotának, az utóbbit pedig a többtermelési eredmény jutalmazására közvetlen egyéni lehetőséget nem nyújtó berendezés állapotának nevezhetjük.

12. A merev gazdasági egyenlősítés rendszere mellett minél kiválóbb és eredményesebb munkát végez valaki az átlaghoz képest, annál kisebb aránylag a jutalma. A legjobban az jár itt tehát, aki a legkisebb erőfeszítést végzi el azon a munkateljesítményen belül, mely kikényszeríthető, illetve megkövetelődik az egyenlő jutalmazási kulcs előfeltételeként.

13. A magántulajdon rendszere tehát általánosságban arra bír tendenciával, hogy annál nagyobb legyen kinek-kinek az élvezetösszege, minél több termeléseredményt mutat fel, míg a jövedelmet egyenlősítő rendszer oda tendál, hogy aránylag annál kisebb ez az élvezet-, illetőleg részesedésarány, minél több termeléseredményt produkál valaki egyénileg s aránylag annál nagyobb, minél kevesebbet.

Habár ez a tendencia a gyakorlatban nem abszolúte, hanem csupán relatíve érvényesül is, mégis tagadhatatlanul megvan az s a társadalmi politikának feladata, hogy ezt az annyira fontos és konstruktív hatású *tendenciát* mindenkor legalább is megvédeni igyekezzenek és érvényesülésének következetesen a támogatója legyen.

Ezenkívül ugyancsak nevezetes körülmény még az is, hogy a munkajuttalmazás lehetőségeinek elaszticitása is sokkal nagyobb a magántulajdon mellett és sokkal inkább simulhat ez az efficienciás mértékéhez, mirvtt az egyenlősítés eseteiben. Az egyenlősítés rendszere legfeljebb egy eredményminimumot kényszeríthet ki s legfeljebb büntető szankciókat alkalmazhat evégett, ha azonban jutalmazni nagyobb élvezeti kvótával akar, akkor már elvileg is le kell térnie az egyenlősítés rendszerének alapjáról és az eredményhez való arányosításához kell fordulnia. Ezt a termelés eredményességének megadása szempontjából leghathatósabb eljárást azonban csak kivételes és minimális mértékben gyakorolhatja, mert ha általában véve *jelentékenyen* nagyobb kvótával jutalmazza az efficiensebb munkát és munkaeredményt, akkor ismét csak ott vagyunk az egyenlőtlen jövedelmek és nyereségek állapotában. Vagyis az egyenlősítő társadalmi rendben nem érdemes egyéni erőfeszítéseket tenni, hanem csak a minimális határmunkát érdemes elvégezni. Ez a rendszer tehát nélkülözi a társadalmi termelés és munka efficienciása szempontjából a legbiztosabb eredménybiztosító tényezőt: a megfeszített egyéni energiakifejtés valószínűségét és érdemes voltát s ezért csak a felélők és elhasználók dekadens társadalmá lehet az.

14. A szociálpolitika feladata arra törekedni mostmár, hogy a társadalom jogberendezésében az említett tendenciának (a termeléseredmény nagyságával emelkedő részesedéseredmény tendenciája) következését minél több embernél biztosítsa az állam keretein belül, mert ekkor lesz *a*) a társadalom termelése

abszolút tömegében is a legnagyobb és a legeredményesebb, *b*) a legefficiensebb a legtöbb egyén termelése és *c*) a legtöbb egyének a legnagyobb a részesedése. Ez tehát a *szociálpolitikai cél*. E cél elérésére szolgáló *eszközök*; *a*) minden eredményes termelés és kultúrmunka előfeltétele a társadalomban: a honalapító, életterületet (hazát) biztosító, megvédő, békét, biztonságot s jövőt adó (áldozat, erőfeszítés) munka; *b*) a magántulajdon, s általában bizonyos vagyonjogok, az individuális ambíciót, energiát és a hivatásérzetet fejjesztő intézményeknek megóvása és etikai színvonaluk biztosítása; *c*) a kizsákmányolás és kihasználás (parazitizmus) elleni védelem legalább olyan mértékben, (mert abszolút módon ez sohasem küszöbölhető ki), hogy a nagyobb és eredményesebb munka mindig már *közvetlenül* is nagyobb jutalmat és élvezeti kvótát jelentsen, *d*) ezt a körülményt (t. i. a *c*) alatt említettet) azonban a mondott mértékben biztosítani is kell, még pedig két irányban: biztosítani minél méltányosabb határok között *az efficiensebb munka jobb jutalmazását* egyrészt a kizsákmányoló törekvésekkel szemben, akár kapitalisztikus monopóliumok, akár valami más parazitikus irányból származzanak azok, rrjárászt pedig a nem dolgozni, illetőleg a munka. eredményességét lerontani igyekvőkkel szemben (szabotage, szakszervezeti terror, sztrájk-kényszer, terror, osztályharc stb.); *e*) kiinduló szempontnak a szociálpolitikában ebből folyólag (s így a jövedelemelosztópolitikában is) nem *a munkabérminimumnak*, hanem a *teljesítményminimumnak* (kötelességminimumnak) kell lennie; *f*) az átlagos munkajutalmazás kedvéért sohase legyen szabad az egyéni teljesítmény minimumét csökkenteni, mert ez már csökkenti a társadalmi termelés eredményességét s javak abszolút készletét (úgy a fizikai, mint a kul urális javaknál) s így az egy embernek jutó kvótát is. Miért is ez destruktív hatású eljárás. Ebből folyólag tehát csak olyan jutalomnövelés legyen általában véve lehetséges, amellyel szemben a megkövetelt átlagos és egyéni teljesítmény nem csökken. Az egyének pedig joga legyen másrészt általában többleteljesítményt végeznie (munkaszabadság) s a szociálpolitikai gondoskodás itt irányuljon arra, hogy a többleteljesítmény méltányos jutalmát meg is kapja (nagyobb bér stb.), másrészt pedig, hogy a szociálhygieniai szempontok (fizikai létminimum) sérelmet ne szenvedjenek; *g*) az efficiencitás, munkahivatás és munkaérvényesülés

biztosításához tartozik, mint eszköz, az egyének, erők, anyagok, készletek, fizikumok védelme, az ezekkel való takarékoskodás is, a küzdelem a rablógazdaság ellen, a munkásvédelem és biztosítás, a nők, gyermekek fizikumának védelme stb., küzdelem az erő és egészség kimerítése ellen és az arra való törekvés, hogy a teljesítmény minimumának is emberi létminimum feleljen meg; *h*) minthogy pedig minden emberi s így társadalmi lét az alapvető fiziológiai funkciókon nyugszik, e fiziológiai funkciók működésének is *efficiens* módon kell megnyilvánulniuk, hogy egy virágzó, haladó és ne dekadens társadalom nyugodhassék rajtuk. Az *efficiens* fajfentartás és védelem is öntudatos gondoskodás tárgyát kell, hogy alkossa minden, a maga nagy érdekeit megismerő társadalomra, nemzetre, illetőleg államra nézve. Ez a szempont szorosán összefügg a nőkérdéssel is, hogy t. i. a modern nő is eredményesen képviselje fiziológiai és társadalmi hivatását. A nő társadalmi evolúciójának nem szabad tehát olyan irányt vennie, mely megakadályozza mindennél fontosabb fiziológiai és közérdekű erkölcsi feladatainak teljesítését: az *efficiens* faj és csalédfentartást. E szempontok biztosításának erkölcsi, társadalomgazdasági és hatalmi tényezőit ekként a szociálpolitikának meg kell látnia és köztudatra kell hoznia; *i*) csakis az ilyen természetű társadalompolitikai irány biztosíthatja a haladást és óvhat meg a szociális dekadenciától és új barbarizmustól. Ezért ennek a konstruktív iránynak (mely egyenlőértelmű a kultúra és civilizáció biztosításával) életrekelte céljából valóban érdekünkben áll erőnket megfeszítenünk, szervezkednünk és megvívunk az *efficiens* védelmi harcot a kikényszerítőit forradalmi osztályharccal szemben is.

II. FEJEZET.

Társadalmi érdekek, célok és eszközök összefüggése.

1. Társadalompolitikai vizsgálódásainkban csak úgy foglathatunk el határozott álláspontot és csak akkor alkothatunk erős és határozott ítéletet teendőink, céljaink és feladataink tekintetében, hogyha minél inkább tisztában vagyunk azokkal az érdekeinkkel, amelyeket a köztéren, t. i. társadalmi, nemzeti, politikai téren érvényesítem akarunk és szükségesnek tartunk. Csak határozott és nem habozó érdekmeggyőződés lapján állhatunk meg kellő erővel a társadalomnak hullámzó véleményárynyalatai, hangulatváltozásai, félénk, vagy túlzó irányai között, csak ilyenek segítségével tűzhetünk ki konkrét határozott célokat idejében és csak ily módon akothatunk véleményt többé-kevésbé az eszközök alkalmasságáról és megengedhető, vagy meg nem engedhető voltáról is társadalmi és politikai törekvéseinkben. Mindenekelőtt szükségesnek mutatkozik ennél fogva az érdekek, célok és eszközök fogalmát és társadalmi téren való általános összefüggésük természetét kissé közelebből megvilágítanunk.

Érdekek alatt az ítéletalkotásnak azt a gondolkodásbeli eredményét értjük, hogy többé-kevésbé felismerjük és látjuk azokat a szempontokat, amelyek javunkra, hasznunkra, boldogulásunkra s azokat, amelyek kárunkra, hátrányunkra vannak, voltak, vagy lesznek, melyek céljainkhoz közelebb visznek, vagy azoktól eltávolítanak. Érdekünk ekként mindannak megvalósulása és megmaradása, ami javunkra szolgál és mindannak elmúlása és be nem következése, ami hátrányunkra van és céljainkkal ellenkezésben. Az ebben a tekintetben alkotott képzet az *érdekképzet*. Az erre vonatkozólag kialakult tudat: az *érdektudat*. Az ebbéli gondolkodás eredményét pedig, hogy valami érdekebben álló-e, vagy vele ellenkezik-e: *érdekítéletnek* nevezhetjük.

Az érdekítéletekereje, határozottsága nagyon is különböző. Minél közvetlenebb, minél primitívebb, minél fizikaiabb jóról van szó, annál határozottabb az érdektudat. Annál határozottabb az érdektudat akkor is, minél inkább közvetlenek, magunkat, vagy hozzátartozóinkat érdeklők azok a dolgok, események, következmények, amelyeket mérlegelünk. Ellenben minél távolesőbb, közvetettebb, vagy bonyolultabb összefüggések csatolnak valamely tény, vagy állásfoglalás következményeihez, hatásaihoz és minél többféle szempontból lehet ezeket a következményeket megítélni, annál ingadozóbbak, határozatlanabbak, annál nagyobb eltéréseknek alávetettek a reájuk vonatkozó érdekítéletek is.

Gyakran megesik azután az is, hogy bizonyos kérdések, problémák dolgában sok, vagy éppen a legtöbb ember egyáltalában nem tud magának érdekítéletet alkotni. Gyakran látjuk, hogy az emberek egyáltalában nincsenek tisztában azzal, hogy bizonyos körülmények, irányok, jelszavak megfelelnek-e a saját, a társadalmi osztályukbeli, vagy nemzeti érdekeiknek. Ilyenkor a legtöbb ember aztán tanácstalanul áll s éppen azért könnyen indul hangulatok, mások beszéde, szokása, divatja, -sajtócikkei után, könnyen befolyásolhatóvá, cinikussá, sőt korrupttá válik. Minél kollektívebb érdekek felismeréséről van szó, annál inkább vagyunk kitéve ítéletalkotásunkban a mások által való befolyásolásnak. Annál inkább szükséges tehát arról gondoskodni, hogy a sokaság, a tömeg, az emberek *ne kerüljenek káros, érdekeikkel ellenkező szuggesztíók, elhitézés, szervezés szellemi és politikai befolyása alá*. Nagy szuggesztív energiákkal és eszközökkel rendelkező emberek, érdekcsoportok, sőt fajok (pl. a zsidók) ezen tudnak éppen ott a legnagyobb befolyásra szert tenni a tömegekkel szemben, ahol nem közvetlenül egyéni, hanem kollektív, társadalmi, nemzeti stb. érdekek tekintetében való ítéletalkotásról, állásfoglalásról, iránykövetésről van szó.

2. Vannak olyan dolgok tehát, amelyekről helyes ítéletet alkotni nagyon könnyű, viszont vannak olyanok is, melyekről a helyes ítéletalkotás már összehasonlíthatatlanul nehezebb és bonyolultabb agyvelőbeli folyamat, így van ez az érdekek megítélése tekintetében is. Míg például egy robogó vonat már fizikai jelenségekkel (dübörgés stb.) is kiváltja az előtte járó emberekből a fenyegető veszedelem tudatát, tehát azt, hogy ugyancsak érdekünkben áll félreállani és kitérni, addig a társa-

dalmi és politikai élet eseményeivel, tényeivel, különösen távolabbi bekövetkezéseivel és messzebbeső változásaival szemben való állásfoglalásainkat korántsem irányítják értelmünkre és érzeinkre olyan fizikai erővel ható s olyan határozott és félreismerhetetlen érdektudatok, mint amelyet a szembejövő mozdony robozása vált ki belőlünk.

Társadalomés politikai téren nem dübörögnek és nem kiabálnak akként az érdekek, mint testi épségünknek fentemlített fizikai érdekei. Ellenkezőleg. Gyakran nagyon is el vannak rejtve a felismerés elől, úgy hogy nagyon is határozott, az ellentétes eszmeáramlatok elől meg nem hátráló gondolkodásra, sőt tudatos *felvilágosító- munkára* van szükség felfedezésükhöz és tudatossá tételükhöz.

Társadalmi, nemzeti, politikai kérdésekben az érdektudatok kialakulását rendszerint bizonyos már meglévő, vagy legalább is kiforrásban levő érdekítéletek megnyilvánulásai (pl. hallomás, olvasmány, az illető kérdés tanulmányozása, le- vagy rábeszélés, reklám, korteskedés, agitáció, megvitátás alakjában) előzik meg az egyén intellektusában.

Alig gondolható el olyan társadalmi, vagy politikai felfogás, állásfoglalás, vagy ítélet, amely csak úgy teljesen önállóan, előzmények és a környezet hatása nélkül pattanjon ki az emberek agyából. Valamennyit gondolkodás, eszmecsere, illetőleg szemlélet előzi meg. Szóval felfogásunk, ítéleteink, érdekeink mérlegelése a környező társadalomban látott, hallott, tapasztalt, bírált, helyeselt, vagy gáncsolt nézetekkel, véleményekkel állanak mindig viszonyban, azokra támaszkodnak, mint kialakulásukat indokoló előzményekre.

A társadalmi, nemzeti stb. kérdésekben alkotott érdekítéleteink a környezet impulzusainak befolyása alatt keletkeznek, nyernek tért, halványodnak el, vagy erősödnek meg.

Fontos dolog ezenkívül a társadalomban megtalálható különféle érdekítéletek, világnézetbeli felfogások eredetének megállapítása is. Az emberek társadalmi és politikai nézetei ugyanis a fentiek szerint vagy tudatos, *önálló átgondoláson*, vagy pedig ilyennek híján a másoktól hallott gondolatok elfogadásán, *elhívásén* alapulnak. Az előbbi esetben *önállóan keletkezett*, az utóbbiban pedig másoktól *szuggerált*, belénk oltott, elhíttett érdekítéletről, felfogásról, világnézetéről van szó. Ehhez nem annyira valamely önálló átgondolásra, mint inkább

az agyvelőnek receptív, tehát könnyebb és kisebb kvalitásokat igénylő munkásságára van szükség. Míg tehát az önálló ítélet az élesebben ítélni és gondolkodni tudó kevesek sajátsága, addig az emberek túlnyomó többsége a maga felfogását, társadalmi nézeteit, irányát és a saját társadalmi, nemzeti stb. érdekeiről alkotott tudatot másoknak, a környezetnek szuggesztíóiból szerzi. Ennek a körülménynek felismerése rendkívül fontos szociálpolitikai tekintetben is, mert éppen ezen a téren kerülhetnek az emberek s az embertömegek másoknak káros egyoldalú szuggesztíói alá s éppen *itt fűződnek a legnagyobb érdekek ahhoz, hogy a társadalomban, a tömeg között olyan emberek, eszmék és irányok gyakoroljanak szuggesztív hatásokat, akiket, illetőleg amelyeket hasznosaknak és nem rombolóaknak kell tartanunk* nemzeti, etikai és kulturális szempontból.

A szuggesztíó és önálló megértés, vagy átgondolás természetesen erősítően, vagy gyöngítően találkozhatik egymással. Hányszor történik meg, hogy önállóan alkotott nézeteink megerősödnek a tapasztalat és környezet hatása alatt, de gyakran megesik az is, hogy előbbi meggyőződésünket átalakítja, vagy elmosza a környezet hatása, a környező emberek sokszor hallott ellenkező irányú szuggesztíója. S vannak olyanok azután, akik nagyon jól értenek a szuggesztíó útján való hívek szerzéséhez.

Minden ember véleménye többé-kevésbé alá van vetve más emberek szuggesztíóinak s így abszolút értelemben önálló gondolkodást bajos elképzelnünk. Annál könnyebb azonban felismernünk, hogy a gondolkodás önállósága dolgában milyen *nagy fokozati különbségek* lehetnek az emberek között. Míg az egyik ember aránylag könnyen ismeri fel s ítéli meg a saját érdekeit, addig más túlnyomóan a másoktól hallott és szuggerált szempontok és érvek hatása alatt áll. Még fokozottabb mértékben áll ez a társadalmi és szociálpolitikai érdekek felismerésére nézve. Innen van, hogy sokszor teljes jóhiszeműséggel is helytelen érdektételeket teszünk magunkévá akkor, ha a megfelelő érdektudatok nem tudnak *kellő erővel* kitörni és elterjedni izolált körükből.

3. Tévedés volna azonban azt hinni, mintha a helytelen érdektételek mindig jóhiszeműen, mintegy magától terjedne el az életben, különösen a szociálpolitikai küzdelmek terén. A helyes érdektételek egyik legerősebb fegyvere a gazdasági és társadalmi

téren való küzdelmeknek. Indokolt dolog tehát a küzdelemben állóknak arra törekedniök, hogy ellenfeleik ne legyenek velük szemben a kellő érdektudattal felvértezve. A társadalmi küzdelmekben az egyik félnek ekként nagy érdekei fűződhetnek ahhoz, hogy a másik fél ne jöjjön saját érdekeinek tudatára akkor, ha az ellentétes a sajátjával. Ezért *szuggerálnak* ilyenkor az emberek egymásnak hamis, helytelen érdekítéleteket, nézeteket. A csalásnak, félrevezetésnek ilyen finomult, de annál tudatosabb formája elég gyakori jelenség a társadalmi és gazdasági küzdelmekben. Ajtörténelmi materializmus terjesztése és szuggerálása pl. igen alkalmas arra, hogy a szociális küzdelmek terén a nemzeti és kulturideálokért küzdők *energiáját és önbizalmát megbénítsa* az alacsonyabb önző ösztönökre építő forradalmi iránnyal szemben.

Említettük, hogy a kollektív érdekek felismerése, a róluk való helyes ítéletalkotás mennyivel nehezebb dolog az egyéni ürekek megismerésénél. Hiszen a közérdek nem egyszerűen többszöröse a magánérdeknek. A magasabbrendű kollektív érdekek a legkülönbözőbb módon keresztelhetik az egyéni érdekeket. Már magában véve a többség érdeke ellentétet alkot a kisebbség érdekeivel. Ha tehát a többség érdekeinek az érvényesülését akarjuk, akkor a kisebbségnek engednie kell. Éppen így ellentétbe juthatnak a *pillanatnyi*, az időleges érdekek az állandó, a *maradandó* érdekekkel szemben.

Hosszú ideig uralkodott, vagy volt túlnyomó erejű egy olyan eszmeáramlat, mely a társadalmi élet érdekellentétei között nem ismert az egyéni érdekeknél magasabbrendűeket s a társadalmi, illetőleg gazdasági érdekellentétek és küzdelmek terén a be nem avatkozást, a *laissez-faire-i* tartotta minden körülmények között a helyesnek. Ez az ú. n. *liberális világnézet* a társadalmi és gazdasági téren is abból indult ki, hogy a különböző ellentétes érdekek küzdelme, minden állami vagy felsőbbbségi beavatkozás nélkül is kiegyenlítő harmóniához vezet.

Naivnak mondhatnók ezt a felfogást, hogyha mögötte sokaknak érdekfilozófiája nem állana.

Az érdekek összeütközése terén lehetséges a megalkuvás, vagy a hatalmi kényszer folytán bizonyos kiegyenlítés, de a társadalomban a dolgok *természetében* rejlő érdekharmóniáról jóhiszeműen, vagy legalább is bizonyos naivitás nélkül beszélni alig lehet. Az érdekek érvényesítése ugyanis társadalmi téren

is és főleg ottan, energiát, küzdelmet igényel. A közérdek megvalósulását ép oly kevéssé lehet a véletlen szeszélyeire bízni, mint a magánérdekét. *Tudni és akarni és megmunkálni kell a közérdek előmozdítását* társadalmi gazdasági és politikai téren éppen úgy, mint az egyéni érdekeket. Ennek azonban nélkülözhetetlen előfeltétele az *érdekek felismerése*, még pedig az adott viszonyok között és emberi tehetségeink szerint való minél helyesebb felismerése.

Erdekeink megismerése kelti fel bennünk azután azt az akaratot, hogy meg is valósítsuk az érdekeinket. Ennek a kiváltott *érdekérvényesítő akaratnak* az intenzitása azután különböző erejű lehet, a legszerényebb formában nyilvánított jámbor óhajtástól kezdve a legnagyobb akadályokkal is szembehelyezkedni tudó, tettekkel párosult elhatározásig.

4. Az érdekítéletnek képzete az általa megindított akaratí folyamattal egyesülve, egy további fontos pszichológiai képzetet vált ki az emberekből: a *cél* képzetét.

Az érdekítéleten sarkaló akaratfolyamatok t. i. akkor nyernek különös jelentőséget társadalmi és gazdasági téren is, ha van egy olyan cél, amelynek irányában tervszerű, következetes mozgásba jöhetnek.

Miként az érdekképzet, úgy a cél fogalma is különböző erejű és határozottságú lehet. Megtörténhetik pl., hogy megvan már a magunk érdekképzete, t. i. van már véleményünk abban a tekintetben, hogy miféle helyzetek, történések, bekövetkezések állanak érdekünkben, de mert a megvalósítás lehetőségei, áldozatai, akadályai nem állnak tisztán előttünk, vagy mert visszariasztanak, a célra, t. i. érdekeink érvényesítési céljaira irányuló akaratí elhatározásunk nem alakul ki világosan. Ilyenkor tudatában vagyunk ugyan érdekeinknek, de nincsenek még céljaink. Ez az állapot nemcsak a magánembernél, az ő magánérdekei szempontjából figyelhető meg, de megfigyelhető a társadalomban politikai, nemzeti, közgazdasági kérdésekben is. Hiszen a közügyekről az embernek magának kell gondolkodnia. S így a társadalmi, nemzeti és politikai problémákra vonatkozóan is előfordul, hogy az emberek már ítéletet alkotnak, sőt helyesen kezdik felismerni pl, nemzeti vagy szociálpolitikai érdekeiket, beszélnek róluk, kifejezésre hozzák érdekmeggyőződéseiket is, de mert a megvalósítás lehetőségei, áldozatai és akadályai nem állnak tisztán előttük,

vagy mert a társadalmi és politikai élet szövevényessége és fonákságai visszariasztólag hatnak akaratukra, határozott nemzeti, vagy szociálpolitikai *célok* még nincsenek az illető társadalom, nemzet, vagy társadalmi rétegek szeméi előtt. *Az ilyen társadalom már gondolkodik érdekeiről, de nem tudja még mit akarjon.* Még tétovázik, még hangulatok, frázisok, napról-napra változó benyomások után indul, vagy a véletlen alkalmaktól felkínált lehetőségek után kapkod, majd az egyik, majd a másik irányban. Az ilyen társadalom még könnyen befolyásolható érdekeivel ellentétes irányban is, könnyen szuggerálható, korrumpálható, felemlíthető meg. Önző politikusok és szuggesztív erejű szájas agitátorok könnyű prédája még, mert hiszen ez a társadalom még nem a nagy céloknak és a nagy *meggyőző-désű* érteimiségnek a társadalma.

Ellentéte ennek az az állapot, amikor a nemzet, a társadalom, a község stb., szóval valamely kollektív összesség, vagy annak iránytszabó értelmiségű többsége nem áll meg többé az érdektudat passzív hordozásánál,, hanem már megfelelő következetes célokat is tűz maga elé. Ez az állapot már nagyobb előrelátást, összetartást, szervezettséget igényel az előbbinél. A célok kitűzése társadalmi és nemzeti téren azt jelenti ugyanis, hogy elérésük végett többen egyöntetű érdektudattól irányítva, egy bizonyos módon és irányban együttműködni is akarjanak. A társadalmi vonatkozású közös cél kitűzése mindenesetre jelent már annyit, hogy többen megegyeztek bizonyos irányú működési tervben, vagy megalapították, hogy a kollektív érdekek érvényesítése végett az erőknél milyen feladatok elérésére irányuló egyesítése szükséges. Tudják már mire kell törekedniök, *mit kell tenniök.* Nagy különbséget és haladást jelent ez ekként a pusztá érdektudattal szemben. A pusztá érdektudat még csak afféle akarat nélkül való szemlélődés, a kitűzött cél pedig már a megvalósító *akarat* működési irányára való útmutatás. Társadalmi és politikai téren pedig a cél megléte bizonyos megállapításokat, bizonyos törekvések helyességében és pártolandó voltában való megegyezést is feltételez már. A *kollektív cél* ekként bizonyos szellemi összeműködést, esetleg szervezettséget jelent már, vagy legalább is annyit, hogy a *közös* magasabb *érdektudatnak megfelelő akaratindító szuggesztíók* található fel az illető társadalomban.

5. Az érdekek érvényesítésére és a célok megvalósítására

azután *eszközök* szükségesek. Az eszköz a célért, a cél az érdekért van. *Érdek, cél és eszköz tehát fogalmilag láncszemei az érdekérvényesítés folyamatának.*

A társadalmi életben az emberek gondolatvilága, tevékenysége szüntelenül érdekek, célok és eszközök körül forog. Érdekek, célok, eszközök adnak gondon az élet minden komoly törekvésében, cselekvőségében, a magánembereknek a mindennapi kenyérért való küzdelmében éppen úgy, mint a nemzet tagjainak, illetőleg a világnézetek hordozóinak a nemzeti és szociális erőfeszítések terén.

A társadalomra, nemzetre, az államra, szóval a *közre* vonatkoztatott érdekek, célok és eszközök szempontjai és gondjai, valamint a velük összekapcsolódó egyéb jelenségek is az életnek azt a terét alkotják, melyet nagy általánosságban *politikának* szoktunk nevezni. Elméleti értelemben beszélhetünk politikáról akkor, ha elméletileg vizsgáljuk a közérdek, cél és eszköz összefüggésének szempontjait. Gyakorlati politikáról pedig akkor, ha a gyakorlatban használunk ily eszközöket és követünk *célokat, társadalmi* érdekek, célok, eszközök szempontjainak, összefüggéseinek területe ilymódon *a társadalmi vagy szociálpolitika.*

III. FEJEZET.

A jóindulatú világnézet.

I. Az a szociálpolitikai érdek, melyet fejtegetéseink és törekvéseink alapjaként állíthatunk oda: a minél nagyobb és tökéletesebb általános emberi boldogság megvalósítása az állam, a nemzet, a társadalom keretén belül. Legalapvetőbb és legmaradandóbb érdekünk ekként, hogy mindig ennek az ideálnak az irányában haladjunk. Az „általános” emberi boldogságot pedig úgy értelmezzük valamely társadalmi keret közöségén belül, (ha nem akarjuk, hogy csupán frázisos szólammal éljünk), hogy ezt az állapotot a társadalom minél több tagjánál meglévő jóérzés és elégedettség jellemzi, mely a haladás és kulturális fejlődés során a fiziológiai és szellemi kielégültség együttes meglétében jelentkezik. Minthogy azonban minden emberi jóérzés és boldogság hordozója is egyúttal csak maga az ember lehet, a széleskörű társadalmi boldogság állapotának is alapfeltétele, hogy a társadalom tagjainak többsége már lelkületében ne legyen alkalmatlan arra, hogy az alapvetően szükséges megelégedett érzés hordozója lehessen, másrészt pedig, hogy alkalmas legyen a megelégedettségre objektív alapot nyújtó állapotok következetes előkészítésére, illetőleg az ilyenirányú magatartásra is. *Ekként: a jóindulatú világnézetet (társadalomfentartó ethikai kultúrát) és közérdekű magatartásra irányuló akaratot, sőt a társadalmi boldogság és boldogulás, vagyis az igazi haladás nélkülözhetetlen alapfeltételének kell tartanunk, amint azt valamennyi régi nagy vallás- és kulturális rendszer-alapító igen jól belátta és figyelembe is vette. Csupán az újkori forradalmi szocializmus apostolai, kiknek minden igyekezetük elsősorban a jelenlegi rend felbontására irányult, nem akarták ezt megérteni s csak ezek nem látták meg azt az egyszerű igazságot, hogy az emberek alacsony ösztöneire nem lehet haladó, magasabbrendű társadalmat építeni.*

Egy másik, ugyanolyan nélkülözhetetlen alapfeltétel a

társadalmi elégedettség szempontjából: az anyagi kellő szükségletkielégítés, amely – nem egymagában, hanem a kellően jóakarátú világnézettel együttesen és elválaszthatatlanul adja meg a társadalom többségénél egy olyan gazdasági megalapozású állapotnak a lehetőségét, amelyet az átlagos és általános elégedettség állapotának nevezhetünk. Ne feledjük el azonban, hogy ennek az állapotnak a megvalósulásához még egy harmadik tényező, is elmaradhatatlan: az erős nemzeti és társadalmi rend és szervezet. Haladó, boldog, elégedett és jólétű társadalom ugyanis sohasem lehet gyarló emberek között valamely anarchiának, vagy szervezetlen állapotnak a kísérője. Emberi társadalomban a közérdeket minden időkből védeni kellett és fog is kellene. Ezt a védelmet pedig csak maguk az emberek valósíthatják meg különböző állami, illetőleg felsőbbrendű szervezeteik segítségével. Gyöngé ítéletre valló naivitás hinni olyan jó és tökéletes emberekben, vagy olyan jól kigondolt társadalmi rendben és szervezetben, amelyben az emberek szabad ösztöneikre hagyva, megfelelő jogrendbeli és szervezeti szankciókra ne szorulnának közérdekű magatartásuk biztosítása tekintetében. Erős nemzetre és társadalomra van tehát szükség, mely belsőleg és külsőleg, etikai, gazdasági és katonai téren egyaránt meg tudja védeni magát, úgy a káros, robbantó szuggesztiókkal, mint az erőszakos támadásokkal szemben. Belső és külső, társadalmi, katonai és gazdasági ellenséggel, idegen nemzetekkel vagy belső veszedelmes rétegekkel, homogén vagy heterogén fajúkkal szemben egyaránt.

2. *A társadalmi elégedettség leglényegesebb, szinte magától értetődő pilléreinek a) az emberek jóindulatú világnézetét és a közérdekekkel szembe nem helyezkedő magatartását b) a kellő szükségletkielégítést és c) az erős társadalmi keretet tarthatjuk ekként.* A boldogulásra és haladásra törekvő emberi társadalomnak legfőbb érdekük ezért e fundamentális tényezők kiépítése. Mind a három tényezőnek kiépítése és megszerzése más-más téren valósítandó meg. Az emberek jóindulatúvá tétele etikai és pszichológiai, a kellő anyagi előfeltételek kérdése közgazdasági, az erős nemzeti és társadalmi rend és keret megadása pedig ezeken felül elsősorban hatalompolitikai probléma. *A társadalmi jólét és átlagos emberi boldogság megalapozásának eszközei tehát együttesen és teljesen soha el nem választhatóan: erkölcsi, gazdasági és hatalmi eszközök egyaránt.*

IV. FEJEZET.

A kellő szükségletkielégítés és az igények.

1. A társadalom szükségletkielégítése annál jobb és tökéletesebb, hogyha minél több és jobb szükségletkielégítési jószág, mód és alkalom áll abszolúte és relatív eloszlásban is mindenkinek a rendelkezésére.

A szükségletkielégítési módoknak és eszközöknek ekként úgy mennyisége, mint a minősége figyelembe jön a szükségletkielégítés megítélése szempontjából. A szükségletkielégítés minőségének általános javulása nem csak gazdasági, hanem kulturális haladásról is tesz bizonyosságot. Ugyanezt mondhatjuk a szükségletkielégítési javak és módok számának szaporodásáról is. Már a szükségletek számának szaporodása is a társadalmi haladásnak a kísérője. Nem azt akarjuk mondani ezzel, hogy az a legkulturáltabb ember, akinek a legtöbb dologra van szüksége, hanem azt, hogy a kulturális haladás folytán a társadalomnak – átlag és viszonylag – egyre többféle jószágra és szükségletkielégítési módra is van szüksége. A kultúremlernek mások minőségileg és mennyiségileg az igényei. Nem okvetlenül és minden téren nagyobbak, de mindenesetre differenciálódottabbak (elkülönlegesedettebbek).

A társadalmi szükségletkielégítés tehát egy haladóbb, kulturább társadalom szempontjából annál jobb és megfelelőbb, minél sokoldalúbb és megfelelőbb a szükségletkielégítés, úgy a fiziológiai, mint a kulturális szükségletek és igények tekintetében, mégpedig minél biztosabb és minél állandóbb ez a megfelelő szükségletkielégítési lehetőség nemzedékeken keresztül a társadalom, illetőleg a társadalmi főbb alakulatok (a nemzet, az állam) keretein belül.

A szükségletek számbeli szaporodásának megítélésénél nagyon fontos, hogy e számbeli megszorodás a kulturális szükségletek és igények általános és viszonylagos arányának

megnövekedését is jelenti egyúttal. Enelkül esetleg csak a társadalom jobb értelemben vett haladás híján való elkényesedéséről, vagy nagyobb fölélyő hajlandóságáról lehet szó. Másrészt szem előtt nem téveszthető körülmény az sem, hogy a gazdasági és művelődésbeli haladás nem csupán az ú. n. szellemi természetű szükségletek számát szaporítja, hanem a szorosabb értelemben vett fizikai és fiziológiai szükségletek és igények számát és változatait is. A művelődött ember táplálkozási szükségletei és igényei is többoldalúak, pl. mint a primitív embernél. Ismételten hangsúlyoznunk kell azonban itten, mégpedig ugyancsak szociálpolitikai szempontból, hogy bármennyire is a haladásnak egyik kísérő jelensége az igényes szükségletszaporodás, bizonyos igények pusztán megnövekedése, vagy felszigazása magában véve még semmiféle haladást nem bizonyít, sőt meglehet, hogy olykor kedvezőtlen társadalmi tünet, így ha például az igények megnövekedése, különösen a fizikai szükségletkielégítés terén, túlnő a gazdasági erőforrások szolgáltatóképességén, pazarláshoz vagy az okszerű takarékoság követelményeinek megsemmisítéséhez vezet, káros társadalmi tünettől állunk szemben. Társadalompolitikai tekintetben tehát (bármennyire kísérője is magában véve az igényszaporodás, az emberi haladásnak) élesen különböztetnünk kell igény és, igény között. Vannak pedig ebből is láthatólag *előrevivő* és *hátramozdító* erős igények a társadalomban. Csak az *előrevivő*, a serkentő, a termelő és kulturenergiákat előhívó igények hasznos társadalmi jelenségek. A pazarlást, készletfelélést, parazitizmust tenyésztő igények káros tünetek.

2. A szociálpolitika szempontjából azonban éppen ebben a különböztetéstételben találjuk meg azt a mindennél fontosabb pszichológiai követelményt, melynek megléte, vagy meg, nem léte a társadalom tagjainak többségénél, vagy legalább is a szélesebb néprétegeknél, beteg, vagy egészséges állapotot takar. Éppen szociálpolitikai tekintetben döntő jelentőségű dolog tehát, *hogy az emberek társadalmi szempontból hasznos és ne haszontalan igényekkel legyenek telítve*. Ebben a tekintetben a biztosítékot az emberek ethikai tartalma és minősége nyújthatja főleg. A tömeg jóindulatának, mondhatni jólneveltségének jelentősége e részben döntően elhatározó jellegű a társadalmi béke szempontjából. Ugyancsak nagyjelentőségűek itt a társadalomban cirkuláló helyes vagy helytelen, békét vagy békétlenséget vető

különböző *szuggesztiók* is. Nincsen olyan földi paradicsom, melyet kellő ügyességgel nyomornak ne lehetne feltüntetni s amellyel szemben az izgatás kellő technikájával a legnagyobb elégedetlenség társadalmi érzését is ne lehetne elterjeszteni. Földünk gazdasági erőforrásai nagyon viszonylagosak, gazdasági ellátó erőink nagyon is kevésbé paradicsomiak ahhoz, hogy az emberi társadalomban olyan fiziológiai értelemben vett jólétben fűiódhessenek bármikor is az emberek, hogy idegeik szinte ne reagáljanak többé az elégedetlenséget terjesztő szuggesztiókra, Ezért csak az emberek *közérdekű etikával való megfelelő telítettsége* az, mely a hasznos és káros társadalmi igények kérdésénél is biztosítékot adhat.

A modern társadalomnak mindennél nagyobb érdeke fűződik annak felismeréséhez, hogy minden, némileg is fejlett emberi közösségnek elkerülhetetlenül szüksége van olyan társadalomfenntartó etikai kultúrára, mely tagjait megfelelő jóindulattal telítse avégett, hogy bizonyos társadalmi és állami rendet tartani, a közbiztonságot megóvni alkalmas legyen, de amely ezenfelül az embereket annyira megszelídítse belsőleg, hogy legalább normális körülmények között és az életnek, valamint az emberekkel való érintkezésnek túlnyomó részében a használni, közreműködni, *ígéretet, szerződést betartani akarás* legyen az érvényesülő indulat s ne pedig az ártani, megcsalni, megrövidíteni akarás stb. Könnyen beláthatjuk ennek alapján, hogy az emberek *magatartása lehet közérdekű és közérdekellenes*. Minél inkább közérdekű az egyes ember magatartása az emberi cselekvések és életnyilvánulások milliói és milliói között, a társadalomnak annál kevesebb tagja szorul arra, hogy érdekeinek s javainak védelméért az államhoz forduljon, vagy pedig a támadást maga is, az önvédelemnek a támadóhoz hasonló eszközökkel verje vissza. Ahol az emberek túlnyomd többsége ilyen közérdekű magatartású, vagy mint mondani szoktuk: erkölcsös, becsületes, ott nincsen rá szükségük az embereknek, hogy életük, egészségük, testi épségük megvédelmezésére az erőszak és ököljog primitív lelkületű állapotába süllyedjenek vissza, vagy pedig, hogy a csalásba és uzsorába átmenő élelmességgel lehessen csak igazán boldogulniuk. Az az állapot, amikor „a szegény, de becsületes ember” a jövedelemeloszlás alsóosztályú jutalékait sem tudja biztosan megszerezni a maga számára bizonyos élelmességi fogások nélkül, beteges

tünet, mert azt mutatja, hogy az illető társadalom az igazi realitást nem tudja honorálni s így saját alapvetőbb – a pillanatnyi előnyben nem jelentkező – érdekeivel ninós tisztában. A társadalomban a legreálisabb erő kifejtés ugyanis a kisemberek egyszerű, de becsületos lelkiismeretességgel végzett alacsonyrendű munkája. Ennek a munkának nagy és efficiensen véghezvitt tömegén alapul leginkább minden további termelés és alkotás. Az élelmesség ezt a munkakategóriát tartja hálátlan erő kifejtésnek és igyekszik kibújni alóla. Egyik kikerüli azokat a többnyire fizikai foglalkozásokat, amelyek ilyen munkával járnak, a másik szabotál stb. Annál nagyobb értékű tagja azonban a társadalomnak az, aki ezeket a dús haszonrészesedésekkel nem biztató foglalkozásokat is hivatásos becsületességgel látja el. A közérdek éppen azt kívánja meg, hogy a társadalmi szükségletkiegítéseket megalapozó egyszerű tömegmunkák végzőiben is meglegyen a hivatásérzet és lelkiismeretesség. Az ezt megghiúsító lelki tulajdonságok (akár túlságos széles körökre kiterjedt társadalmi emelkedési ambíciók, akár cinikus rosszindulat, akár utilitarisztikus éjejmesség alakjában burjánzanak is el) közérdekellenesek s ezért *α szociálpolitika közérdekű feladataihoz tartozik a munkahivatásnak minél magasabb és biztosabb piederstálra való helyezése és a küzdelem az utilitarisztikus világnézetnek széleskörű elterjedése és elterjesztői ellen.* Az egyénileg hálátlan, de társadalmilag szükséges munkát kikerülő élelmes elemek elszaporodása veszedelmes és közérdekellenes tünet. Jelentős társadalmi érdek fűződik tehát hozzá, hogy akadjanak koronként kellő kaliberű emberek, *kik meg tudják indítani azokat a társadalmi mozgalmakat és eseményeket, melyek a társadalom nagy tömegeiben újra visszaállítják a hivatásérzetet előbbi magaslatára és elsöprik a vele szembehelyezkedő cinizmus és utilitarizmus érvényesülési erejét.* Mussolini-nak és fascizmusának fellépése pl. talán leginkább abban a tekintetben korszakalkotó közérdekű jelenség, hogy ő és a fascizmus a *kötelesség teljesítés morálját* állította vissza a zászaiat követő tömeg leikébe, vagyis újra *efficiens ideált és világnézetet* adott széles társadalmi kategóriáknak az alacsonyabb ösztönökből táplálkozó, utilitarisztikus, szociálistikus gondolkodásmód helyébe.

Az efficiens morállal t. i. minden, még a legegyszerűbb fizikai foglalkozások terén végzett munkák körében is meg-

nyilvánuló hivatásszeretettel és kötelességérzettel telített nemzetek széles néprétegeinek kellő szükségletkielégítése, boldog és elégedett társadalmat fog eredményezni. A derült és elégedett világnézet ugyanis nemcsak a szükségletkielégítéssel, hanem *a munkakörrel és hivatással való megbékéltségnek* is az eredménye.

V. FEJEZET.

Az egészséges társadalmi szellem terjesztése.

1. Az ember szuggerálható élőlény, a *társadalom tömegei* pedig többé-kevésbé *szuggesztív hatásokra vannak berendezkedve*. A társadalmi keretek, intézmények, szervezetek megalkotásánál s általában a politikában, tehát számolnunk kell ezzel a körülménnyel. Számolnunk kell a szóbanforgó népeség szuggesztívításának fokával és határaival, valamint azokkal a valószínűségekkel is, melyek ezen a téren koronként bekövetkezhetnek s közöttük azokkal a veszedelmekkel, illetőleg káros hatásokkal, amelyekkel szemben való védekezés közérdekű feladatnak látszik azok szemében, akik vallják és felismerik, hogy a nemzet, a faj, az emberiség nagy érdekeinek biztosítása és megvédelmezése végett gondoskodásra és tettekre, szóval efficiens közérdekvédelemre van szükség.

A tömegek sokkal inkább hallgatnak a legkülönbébb és legkülönbébb irányból jövő szuggesztíókra, mint a józan és higgadt meggondolás szavára, különösen közdolgozókban, mert itten nem közvetlen impulzusokra való reagálásról van szó, mint például a mindennapi egyszerűbb szükségletkielégítésnél. A közérdekű előnyök és veszedelmek rendszerint *nem olyan közvetlen és kétségtelenül felismerhető* hatásokban nyilvánulnak meg, hogy azokkal mindenki bizonyos átgondolás és látóköri nélkül is azonnal tisztában lehessen. Ezen a téren ilyenformán tehát az észnek és a következtetésnek nincsenek meg azok a gyakorlati támaszpontjai olyan biztossággal, mint a mindennapi szükségletkielégítés terén. Nem csoda ekként, hogy mástól való hallomásnak, az elhívésnek és elhíttetésnek, a rábeszélésnek, vezetésnek és vezetettetésnek, szóval a szuggesztiónak is sokkal nagyobb tere és szerepe van a közérdekű dolgok mibenlétének megállapítása, a közérdekű magatartás módjainak meghatározása és elhatározása tekintetében, mint leg-

egyszerűbb szükségleteink és kielégítésmódjainak megítélésénél. Nem csoda ebből folyólag az sem, hogy ezen a téren – amelyen t. i. sokkal ritkábban és sokkal kevesebben támaszkodhatnak közvetlen tapasztalatokra és megítélésre – sokkal többen is fognak a mások rábeszélése, tanácsadása, útmutatása és elhitetése nyomán indulni és cselekedni, mint a magánélet egyszerű viszonylataiban. A közélet tehát tipikus tere a szuggesztiók érvényesülésének. Itt sokkal könnyebb a józan ész tapasztalatainak ellentmondó nézetet, vagy irányt elfogadtatni, sokkal könnyebb olyan elveknek, nézeteknek híveket szerezni, melyeket a gyakorlati tapasztalat nem igazol, mert a közérdekű dolgok legtöbbször szemponyjából még a tapasztalat sem olyan kézenfekvő és közlőre látható dolog, mint egyszerű magánügyeinkben. Nem csoda ennek folytán, hogy a tévedésnek és megtévesztésnek is nagyobb és sokoldalúbb tere a közélet és közérdekek tere s így sokkal könnyebben meg is lehet élni a közéletben téves, vagy káros irányok propagálásából, azok utilitarisztikus kihasználásából, mintha ahogyan például a magánéletben meg lehetne élni romlott hús eladásából, vagy rendszeres lopásból nagyobb tömegeknek. A közérdek megítélésének nehezebb volta nehezebbé teszi az ellene való vétkezés felismerését és így bizonytalanabbá és többnyire enyhébbé a közérdek ellen való vétkezésnek a megítélését is. Csekélyebb ennek folytán ezekben a kérdésekben a felelősségérzet (így pl. az irányoknak és pártoknak az egyén részéről való megválasztásánál is), mint pl. egyszerű magánmegbízások elintézésénél és nem csoda az sem, hogy mindezek körülmények következtében nagyon sokan akadnak olyanok, akik biztosan látható közvetlen egyéni érdekükért könnyen odadobják a gondolkodási képzeteik között homályosabb formában megjelenő közvetettebb, bár társadalmi tekintetben sokkal nagyobb jelentőségű közérdejségek érvényesülését. Egy „utilitarista kisebbség, egy vérmesebb, elfogultabb csoport és mindenekfelett az ügyesebb, a gondolatterjesztés technikájához jobban értő agitátor könnyen teszi ilyen módon követőjévé közérdekű kérdésekre, irányokra vonatkozólag a nagy tömegeket. Könnyen elhiteti itten olyan cselekvésmódnak a helyes, vagy célravezetőbb voltát, amelyet a magánélet egyszerű eseteiben ugyancsak nem lehetne elhitetni. Ennek az elhitetésnek, szuggesztióknak erejét aztán a fanatikus meggyőződés nagysá-

gára lehet felfokozni akkor, hogyha a szuggerált társadalmi irány követőinek valamelyes közvetlen előnyt is tudnak nyújtani az illető irány terjesztői. Ennek az eljárásnak igazán megvesztegető hatása lehet nagyon is gyakran, így érthetjük meg például, hogy olyan széles tömegekkel szemben jobban el tudták terjeszteni a marxí evolúció szükségességében való hitet, mint az erő és elhatározás következetes alkalmazásának sikerében való bizalmat. Ezek az okok magyarázhatják meg, hogy miképpen volt lehetséges múltban és jelenben egyaránt könnyen felismerhetően téves, káros és így közérdekellenes társadalmi irányok számára széles néprétegeket megnyerni.

Mindezek a szempontok arra intenek, hogy a józan ítéletnek jogaiba való visszahelyezése a nagy társadalmi érdekek felismerése és irányok megválasztása szempontjából is ugyancsak nagyfontosságú feladat. *Efficiens logikára*, egészséges gondolkodásra van szükségünk, közérdekeink érvényesülhetése végett.

2. Efficiens logika az, mely helyes és nem téves következtetésekhez juttat el. A helyes logika kialakulásának útjait a szociálpolitika terén úgy egyengethetjük legjobban, ha egyrészt minél egészségesebb kritikát tudunk gyakorolni a társadalmi és politikai kérdésekben, másrészt pedig mindent meg tudunk tenni abban a tekintetben is, hogy ez az egészséges kritika minél szélesebb társadalmi rétegekben terjedjen is el. Amiként azonban meg kell szervezni az általunk terjesztendőnek vélt gondolatok és irányok elterjesztését, éppúgy meg kell szervezni a károsnak tartott eszmékkel és irányokkal szemben való védekezést és elsősorban a helyes és kellő kritika elterjesztését és megerősítését. Térhódítás bizonyos szociális eszmék számára és védekezés ugyanezeknek terjesztésével szemben egyaránt aktív gondolatterjesztő tevékenységet igényel. A védekezés ugyanis ebben a tekintetben a kritika elterjesztésében és megerősítésében áll.

Ha kiindulunk abból, hogy szociális szempontból helyesek azok az irányok és gondolatok, amelyek az alapvetésünkben körülírt érdekek érvényesítéséhez és célok eléréséhez visznek közelebb, akkor ezeknek az irányoknak és gondolatoknak a logika fegyvereivel való iámogatása, az elterjesztésükért és megvédésükért minél szélesebb társadalmi rétegek között való hathatós iellépés, helyes és jóravezető voltukról alkotott *hit-*

vallásunknak és argumentálásunknak minél többek előtt, minél többször való megisméltése az eszköz a cél elérésére.

Nagyon természetes, hogy ugyanilyen megítélés alá esik az ellenséges társadalmi gondolatáramlatokkal szemben való efficiens kritika széleskörű feltámasztása és meggyökeresítése is. A társadalomellenes romboló irányok apostolai rég tisztában vannak ezeknek az eszközöknek az erejével és efficiens voltaival. A szocialista-kommunista, a marxi irány régen jól tudja, hogy gondolatterjesztésük eredményességének kérdésén dől el mozgalmuknak és társadalmi irányuknak egész sorsa. Eddigi sikereik nagysága, meggyökeresítésüknek aránylag könnyen és gyorsan végbement volta elsősorban azon alapult, hogy a nehezkesebb „polgári” társadalom túlságosan kényelmes volt arra, hogy izgató irányszuggesztiókkal egy hasonlóan agilis és szuggesztív kritikát tudjon szembeállítani. Az egész marxizmusnak eszmei fegyvertára e gondolatterjesztés minél efficiensebbé tételének céljait szolgálja. Ennek a körülménynek köszönhetjük, hogy a marxi kommunisztikus tanok legáltalánosabb tételei közhelyekké váltak széleskörű néprétegek eszmemenetében, sőt meggyőződésében is. Az efficiens logikának feltámasztása ezekkel a veszedelmes, új barbarizmushoz vezető robbantó tanokkal szemben az európai kultúra és a keserves hosszú korszakok nagy fáradságával kifejlesztett civilizáció keretében való egyéni, nemzeti és faji boldogulhatás biztosításának kérdésével függ össze a lehető legszorosabban.

Pedig a marxi gondolkodás (következtetései agyvelőbeli útjainak egész faji szerkezetével) szinte természetellenesen idegenszerű valami az európai népek logikájával szemben s az európai nemzeti társadalmaknak ugyancsak csekély dicséretére válik, hogy vele szemben az efficiens kritika elterjesztésének szükségtudata és közérdekű feladata csak olyan későn ébredt fel. Pedig hogy mennyire éppen a marxizmussal ellentétes nacionalista és fajtudatos irányok felelnek meg jobban a modern népléleknek is, valamint hogy nem a kommunisztikus társadalmi osztozkodásnak, hanem a kellő minőségű és mennyiségű munka- és kötelességteljesítésnek egyedül előbbrevívó és közérdekű voltáról való meggyőződés a pszihikai alapsajátsága minden nem parazitizmushoz szokott európai népnek, mutatja az, hogy a „nemzeti” társadalom keretében való haladás és boldogulás ideálja mindenütt gyorsan és győzedelmesen szorítja ki az

alacsonyabb és gyűlölködő ösztönök felkeltésére építő idegen származású robbantó logikát ott, ahol valóban energikus és elszánt módon terjesztik a társadalomfenntartó eszmét és argumentumot a marxizmussal szemben. Az olasz fascizmusnak világtörténelmi jelentőségű példája mutatja meg világosan, hogy mennyire a keresztény európai s a munka- és kötelességteljesítés efficiens voltának szükségességére alapított világnézet az, amely az európai népek logikájának és ideáljainak megfelel s hogy mennyire csupán az elégedetlenség ösztöneiből táplálkozó parazita itten ezzel szemben a forradalmi szocializmus eszmemenete, mely úgy viszonylik csupán az előbbihez, mint az izgató narkotikum a rendes ételhez. A néptömegeket hol alkohollal, hol pedig izgatással teszik – kor és körülmények szerint – céljaik eszközüvé azok, akik nem tudnak reájok önfeláldozó ideális magatartásuk etikai szuggesztív erejével vagy jogrendszerű hatalmukkal hatást gyakorolni. Támadjanak azonban igazi férfiak, akik kellő szervezettel és kellő elszánt-sággal ébresztik újra az efficiens kötelességteljesítés, a közérdekű fegyelem, a történelmi kötelekek erejében való hitet, támadnak azonnal őket követő nagy tömegek is, kiknek körében ismét az az efficiens tömeglogika válik úrrá, mely szerint a társadalmi munkaeredményt biztosító kötelességteljesítés s nem pedig az osztozkodási és felélési ösztönök szabadjára bocsátása viheti csak előre a társadalmat. Minden fellendülő korszakot, melyben valamely nemzet, vagy társadalom gazdagabb lett anyagi vagy szellemi javakban, csak ezeknek a társadalomfenntartó erényeknek elterjesztése, megerősítése, vagy újraélesztése alapozhatott meg, mert csak ezeknek a közérdekű társadalmi erényeknek alapján álló emberek voltak mindig alkalmasak arra, hogy az anyagi és szellemi javak mennyiségét lényegesen megszorítsák.

VI. FEJEZET

Az eredményes termelés.

1. A kellő szükségletkielégítés követelményeit akként állapítottuk meg, hogy minél több és jobb szükségletkielégítési jószág álljon rendelkezésre úgy fizikai, mint kulturális tekintetben, még pedig minél biztosabban és minél állandóbban nemzedékeken keresztül. Döntő jelentőségűnek mondtuk továbbá a társadalmi béke és elégedettség szempontjából a tömegek jóindulatú világnézetét, mert nincs olyan tömegállapot, melyet kellő elégedetlenségkeletési technikával nyomorúságnak ne lehetne felkelteni.

A kellő szükségletkielégítésnek hosszabb korszakokon keresztül való egyedüli biztosítóka azonban a minél efficiensebb, vagyis a minél nagyobb és minél megfelelőbb jószágmennyiséget biztosítani tudó termelés lehet csupán. A kellő szükségletkielégítés hosszabb korszakokon keresztül csak akkor válhatik szerencsés konjunktúrájává valamely nemzetnek, vagy társadalomnak, ha úgy gazdasági, mint technikai és kulturális tekintetben olyan nemzeti termeléseredmények fedezik a szükségleteket ugyancsak hosszú korszakokon keresztül, amelyek elegendők arra, hogy mindenkinek megfelelő átlagmennyiség juthasson. Egy-egy emberre nemzeti, vagy társadalmi átlagban elegendő mennyiség csak akkor *juthat* ugyanis, ha van *miből* mindenkinek a számára elegendőnek jutni. Az alapfeltétel ekként nem az elosztási kulcs helyes volta, hanem az elosztandó mennyiség elegendő volta. Ha ugyanis van annyi, amennyi elég mindenkinek a számára, akkor lehet csupán arról beszélni, hogy alkalmazzunk olyan elosztási arányt, mely mellett mindenkinek kellő mennyiségű szükségletkielégítési jószágot juttatunk. Ha ellenben a társadalmi termelés ki nern elégtő eredményei miait a társadalom rendelkezésére nem áll *elegendő* jószágmennyiség, akkor ugyancsak hiába próbáljuk feltalálni azt az igaz-

ságos, vagy ideális részesedési kulcsot, amelynek alkalmazásba vételével mindenki kielégülésre talál. A tömegjólétet csak megfelelő terjedelmű tömegtermelés alapozhatja meg. Hogyha pedig hosszú korszakokon keresztül akarjuk azt elérni, hogy a nagy tömegek jólétéről beszélhessünk, akkor hosszú korszakokon keresztül kell a termelésnek olyan eredményességről tanúskodnia, hogy elegendő mennyiséget biztosít mindig: hogy biztosít annyit, amennyiből mindenkinek kijuthat a kellő mennyiség. Amíg azonban az elosztás ideális, vagy igazságos kulcsát feltalálni, meghatározni, vagy kiszámítani pusztá papirosmunka, mely legfeljebb egy kis számolgatás! ügyességet, statisztikai jártasságot, vagy szociálpolitikai elfogultságot tételez fel, addig a kellő mennyiségű szükségletkielégítési javakat hosszú korszakokon kérésziül a kellő időben megtermelni, nemzedékek odaadó állandó és nehéz munkáját, fáradság, tudás és áldozatbefektetését igényli. Az előbbi csupán a társadalmi berendezésen való változtatásnak kisebb vagy nagyobb szellemességű reformjavaslatait tételezi fel, az utóbbi azonban a reális és kötelességteljesítő emberek millióit generációkon keresztül, kötelességjeljesítést, önfeláldozó úttörő munkát a tudomány és technika terén, becsületes és eredményes fizikai munkát a nagy tömegek részéről és társadalomfenntartó örökösödést a rombolókkal és parazitákkal szemben. A társadalmi rendnek megváltoztatására irányuló és a tömegek előtt tetszetős javaslatokat ezért minden korban igen könnyen készíthetnek és egyedül boldogító voltak fanatikus hitét is kelthetik azok, akik a tömegvezetés és gondolatterjesztés mesterségében járatosak. Könnyen ígérhetnek e terveik elfogadása esetére bekövetkezendő jólétet és elégedettséget, ha eléggé felületesek és lelkiismeretlenek, de a társadalom túlnyomó tömegeire kiterjedő általános jólétet csak a becsületesen és eredményesen dolgozók milliói valósíthatnak meg azáltal, ha annyi anyagi és kulturális jószágmennyiséget termelnek meg huzamos időn keresztül, amennyiből a milliók számára elegendő juthat.

Elosztani és elfogyasztani könnyű, de nehéz az egészet megtermelni a sokak kielégítése számára, mert nagy tömegek jólétének csupán csekélyfokú megjavulását, szükségletkielégítésük kvótájának csupán csekély növelését is csak millióknak munkatöbblete és eredményesebb fáradozása hozhatja meg.

2. A felületes gondolkodás és a nem kellően lelkiismeretes szociálpolitikai irányok eddig a legtöbbször azt a meggyőződést igyekeztek elterjeszteni és a közéleti törekvések kiinduló mozgatójául állítani oda, mely szerint a nagy tömegeknek jobb és megfelelőbb szükségletkielégítése és életmódja, vagyis a társadalom túlnyomó többségének anyagi boldogsága a társadalmi jószágforrások és használati javak *tulajdonjogának* kérdésén fordul meg elsősorban, nem pedig a *termelés* és termelési szervezet *eredményességének*: efficiens voltának kérdésén.

A modern szociálistikus doktrínák igen sok szellemességet és argumentálásbeli energiát fektetnek be a köztulajdon javára és a magántulajdon antiszociális és igazságtalan szerepének kimutatására, ellenben (akár jóhiszemű felületességből, akár rosszhiszemű elhallgatással) nem dombo, rítják ki annak a kérdésnek a tisztábahozatalát, hogy, a társadalmi termévényeknek az egyesekre jutó kvótája szempontjából úgy a magán-, mint a *köztulajdon rendjének dacára* milyen szerepe van a termelésbe fektetett energiák efficienciájának: óvakodnak kimélyíteni azt a kérdést, hogy a társadalmi javakban való osztozkodás egy emberre eső kvótájának nagysága szempontjából a termelés efficienciája-e a fontosabb és sorrendben elsőb és nagyobbhatású tényező, avagy a tulajdonjognak egyenlősített, kollektív, illetőleg magán formája? Az uralkodó szociálistikus tanítások és agitációk egyszerűen, mondhatjuk együgyű és elégedetlen tömegek számára való logikával úgy állítják oda a dolgot, mintha a kollektív tulajdon, illetőleg a kommunisztikus osztozkodási mód egyszerűen maga után vonná az átlagos jövedelemeloszlási kvótának szükségszerűen nagyobb voltát, tehát a társadalom túlnyomó többségének jobb életmódját és szükségletkielégítését is. Ezek a doktrínák igen szellemesek és argumentumaikban szinte kifogyhatatlanok ott, ahol a kapitalisztikus tulajdon akkumuláló s a maga számára megsokszorozó sajátosságait kell kiemelni és népszerű agitációs eszközül kivetíteni, de nem veszik észre s valószínűleg nem is akarják észrevenni, hogy a legfontosabb tömegszükségletek kielégítésének alakulása és a tulajdon magán, vagy kollektív formája között közvetlen összefüggés nincsen és ha valamely közvetett összefüggést meg is lehet állapítani, abból semmiesetre sem lehet a jelzett szempontból a közös tulajdonnak előnyt adó objektív következtetést vonni.

Korunk uralkodó, illetőleg nagy elterjedtségű nézetei között nincsen ugyanis hamisabb és felületesebb annál a modern szocializmus által terjesztett és a tömegekbe szuggerált felfogásnál, mely szerint a termelőeszközök kollektív tulajdonának szükségszerű következménye lesz az élvezeti javaknak egy-egy emberre jutó, okvetlenül nagyobb mennyisége is. Ez a gondolkodás, illetőleg argumentálás abból indul ki és azzal a számtani tétellel akar hatni, hogy a legtöbb legnagyobb hányadost akkor kapjuk, ha egyenlő részekre osztunk fel valamely mennyiséget. Ha tehát a jogrend a termelés eredményén való egyenlő osztozkodásra jogosít, legnagyobb lesz az osztályrészül jutó hányad is. Az egyszerű és kritika nélküli emberek előtt, valamint azok szemében, akik mindenáron hinni akarnak az új társadalmi rend jobb és boldogítóbb természetében, meggyőző lehet ez az okoskodás. Ha kritikával vesszük azonban szemügyre ugyanezt az okoskodást, annak gondolatmenetbeli láncában csak egyetlenegy olyan tényezőt találunk, mely az osztályrészül juttatható javak mennyiségének abszolút és relatív alapkoefficiensét megadja, ez pedig a termelés eredménye. A szociálisztikus tanítások egyszerűen magától értetődőnek állítják oda, hogy a kollektív termelés rendszerében a termelés mennyiségbeli eredménye nagyobb és kielégítőbb, de mindenestre legalább is akkora lesz a tömegszükségleti javakban, mint a magántulajdon rendjében. A modern szociálisztikus eszmernenetnek ennél alig van gyöngébb oldala és olyan könnyen agyonsebezhető pontja, mert itt világlik ki a legkönnyebben, hogy következtetéseiben teljesen számításon kívül hagyja a legfontosabbat: azt a kérdést t. i., hogy a különböző társadalmi és jogrendszerbeli formák között az emberek *mennyit fognak dolgozni* és milyen efficiens termelési eredményt fognak felmutatni. Másszóval: a szocializmus nem akarja, vagy nem meri objektíve megállapítani és semmiesetre sem tisztázza azt a kérdést, hogy a különböző társadalmi és jogi rendszerek a termelés eredménye szempontjából *milyen efficiens módon tudják dologra bírni az embereket*, hogy melyik berendezés az, amelyikben akár a szervezet célszerű volta, akár a hatalmi kényszer, akár az emberi természet pszichológiájában benne rejlő ösztönző és energiakifejtő tényezők következtében a legeredményesebb termelés kilátásai mutatkoznak. Az a társadalmi rend tudott és fog tudni a tömegszükségleti javakból is

a legtöbbet elosztani, amelyik a legtöbbet termel meg belőlük. Ha több munkát, több szorgalmat, több hozzáértést, tudást, lelkiismeretességet, hivatásérzetet fektetünk bele a termelésbe, akkor nagyobb is lesz annak az eredménye és több fog jutni belőle egy-egy embernek is. Ez a legfontosabb irányadó körülmény. Ezzel az alapvető körülménnyel szemben eltörpülnek a többiek, t. i. azok az ellenvetések, amelyek a tulajdon egyenlőtlenségének következtében előálló jövedelemeloszlásbeli egyenlőtlenségre és így a vagyontalan társadalmi osztályok tagjainak jutó szükséglet! javak mennyiségére vonatkoznak a magántulajdon, illetve a kommunizmus társadalmi rendjében. Jól jegyezzük meg ugyanis miről van szó? Arról, hogy a legfontosabb szükségletkielégítési jószágokból milyen társadalmi és gazdasági előfeltételek között részesedik a legtöbb ember a legelőnyösebben. Nem arról van tehát szó csupán, hogy mily előfeltételek mellett jut a legtöbb ezekből a javakból a legtöbb emberre, hanem, hogy mikor *kapja is meg* ezeket a javakat a legtöbb ember a legkielégítőbb mennyiségben. A szocializmusnak egyik főellenvetése a modern termelés rendjével szemben ugyanis az, hogy a kapitalisztikus rendszer sokat termel ugyan, de ebből a sokból kevés jut csak aránylag és általában is a legszélesebb társadalmi rétegeknek, a magántulajdon intézménye mellett ugyanis a termelés eredményének túlnyomó része a vagyonos osztályok birtokába jut éppen a tulajdon természete következtében. Jól jegyezzük meg tehát, hogy a szocializmus a mai *magántulajdon rendjét* teszi felelőssé abban a tekintetben, hogy a legfontosabb szükségleti javakból is kevés jut a legszélesebb néprétegeknek és azt állítja, hogy a kommunisztikus berendezés állapotában nagyobb mennyiségben fognak részesedni ezekből a legfontosabb szükségletkielégítési javakból.

3. Ennek az eszmemenetnek felületessége és e kérdés szempontjából a termelés efficienciájának előjáró fontossága különösen akkor lép előtérbe, ha a *tulajdonjog intenzitásbeli különbségeit* vesszük szemügyre közelebről, amit a tudomány ebben a vonatkozásban megtenni eddig bizonnyal nem tudott.

A vagyontalan proletárral szemben a tulajdon szinte határtalan akkumulációjának kimutatása a kapitalizmus rendjében az, amely a legszínesebbre festhető argumentumként szerepelt s amely az intelligensebb ember előtt is a legtöbbször megteszi

a maga erős hatását. Csodálatos dolog, hogy a szocializmusnak, nevezetesen a marxizmusnak kritikája mindenféle szempontból bírálta ezt az akkumulációs elméletet, anélkül azonban, hogy a magántulajdon intézményének és alakulásának szociális hatását közelebbről valóban tisztázta volna. Nem látta meg – modhatjuk – öntudatos világossággal sem a jobb-, sem a balfelé tendáló gazdasági és szociálpolitikai elmélet eddig, hogy a tulajdon fogalma csak a jogi fikció tekintetében egységes, de a valóságban más és más társadalmi, életmódbeli, fizikai és technikai következmények folynak a tulajdoni állapotokból aszerint, amint nagyobb, vagy kisebb mennyiségű az a jószág, amely tulajdonunkban van. A marxi elmélet, mely a kapitalisztikus akkumuláció folyamatát olyan alapvetően fontos argumentumként állítja ki, nem veszi észre, hogy az az akkumulált tulajdon a maga érvényesíthetőségének természetében és szociális hatásában nem olyan tulajdon többé, mint a kisebb mennyiségre (t. i. a javak kisebb mennyiségére) vonatkozó tulajdon. Nem vette azonban ezt észre öntudatos módon a magántulajdon alapján álló szociálpolitikai gondolatmenet sem, csupán mintegy ösztönszerűleg érezte ott, ahol tagadásba vette a kapitalisztikus akkumulációnak marxi értelmezésű „szociális” hatását, anélkül, hogy világosan meg tudta volna magyarázni, *hogy miért nem is lehet a javak tulajdoni akkumulációjának* (akár termelési, akár fogyasztási javakra vonatkozik az az akkumuláció) *olyan „társadalmi”* (t. i. a fogyasztás-életmód és a jövedelemeloszlás ki nem elégítő volta szempontjából való) *hatása, aminőt ez a szociálistikus eszmemenet tulajdonít neki.* A dolognak a szóbanforgó szempontból észre nem vett lényege a tulajdon joghatalmi kategóriájának csupán fiktív azonosságában rejlik. A jogászvilág, de nemkülönb a gazdasági életüket jogi korlátok és formák között élő gyakorlati emberek is általában meg szokták a „tulajdont” olyan mindenütt azonos, legerősebb jognak tekinteni, mely az alája eső javakra nézve mindig és mindenütt ugyanazt a legteljesebb vagyoni jogi használatot engedi meg a jogosítottnak, így ment át a tulajdon fogalma a szociálpolitikába, sőt a szociálistikus eszmemenetbe is. Seholsem vették azonban észre, hogy a tulajdon intézményének az emberekre való hatása az élet valóságában azon a körülményen fordul meg és válik el, hogy a javak használhatóságának (t. i. az egy ember = egy jogosított tulajdonos által való haszná-

hatásuknak) intenzitása fordított arányban áll a javak mennyiségével. Végeredményben tehát a tulajdon (t. i. a benne foglalt jogok gyakorolhatásának) intenzitása is fordított arányban áll az alája tartozó javak mennyiségével.

Egészen más természetű tulajdon pl. fiziológiai tekintetben az a tulajdon, mely egy-egy embernek a szükséges ételmisszereire vonatkozik, mint az, melynek a tárgya egy százezer holdas birtok, vagy pedig egy több ezer embert foglalkoztató gyári vállalat. Az egy ember táplálására szükséges tulajdonomban levő ételmisszermennyiséget ugyanis tökéletesen és fiziológiai érelemben véve is elfogyasztom; azt a legsajátabb értelemben vett fizikai módon használom fel: megemészttem, életnedveim, vérem, izmaim és idegeim táplálására és reprodukciójára alkalmazom. Egy százezer holdas birtokon termelt tápláléknak azonban csak elenyészően csekély hányadát bírom megenni, annak túlnyomó hányadrészét mások, mégpedig igen sokan, eszik meg s használják fel életnedveik, idegeik, izmaik stb. fizikai fenntartására. Hasonlóképpen egy több ezer munkást foglalkoztató posztó- vagy cipőgyár tulajdonosa sem hordhatja el maga az ott termelt posztóból készült ruhát, vagy az ott készített cipőket. A százezer hold tulajdonosának is csak egy gyomra, az említett nagy gyárosoknak is csak egy testük, illetőleg csak két lábuk lévén, csak egy emberre való táplálékot s aránylag csak nem sokkal több emberre való egyéb közvetlen használati jószágot használhatnak el közvetlen fizikai módon a maguk számára. A tulajdonukban levő termelési javak segítségével termelt jószágok tehát egy elenyészően kis hányad kivételével mások által használódnak el. Minél nagyobb és több jószágra terjed ki a tulajdonjog, annál inkább van ez így. Minél nagyobb jószágforrások és (akár termelési, akár használati) javak vannak a birtokunkban vagy tulajdonunkban, annál kisebb részüket tudjuk magunk, vagy családunk által felhasználni s annál nagyobb részüket mások, sokan, tehát a társadalom használják fel és fogyasztják el. A tulajdon intenzitása, vagyis a tulajdonban foglalt használati jogok, használati lehetőségek és valószínűségek tényleges gyakorlása tehát fordított arányban áll a tulajdon nagyságával (t. i. a kinek-kinek tulajdonában levő javak mennyiségével).

4. Az emberi társadalom és annak valóságos és fizikai lellei is bíró életviszonyai, az emberek fizikai létének, táplál-

kozásának és legelsőrendű szükségletkielégítésének, szaporodásának körülményei, de a legtöbb szellemi és magasabbrendű életnyilvánulásai is nem azon fordulnak meg és nem attól függenek, hogy a termelési javaknak és a forgalom számára megtermelt jószágoknak eredetileg, vagy végsősorban a jog szerint kik a tulajdonosai, hanem főleg attól, hogy *vég-eredményben kik elfogyasztóik és elhasználóik*, hogy a társadalom minden tagja végeredményben milyen mértékű szellemi és fizikai jószágok használatához jut el. Ezt a szempontot pedig végeredményben nem a tulajdonmegosztás, hanem a *termelés* mindenkori állapota fogja eldönteni. A használati és fogyasztási javakból csak ott juthat mindenkire elegendő, ahol eleget termelnek. A termelési javak tulajdoni megosztása kérdésénél elsőbrendű szempont tehát a termelés eredményességének kérdése, vagyis az a kérdés, hogy a legfontosabb szükségletkielégítési jószágokból eleget termelnek-e, vagy sem. *Ahol elegendő tömegfogyasztási jószágot termelnek meg, ott eleget is fog a tömeg elfogyasztani, mert a tömegtermelés csakis tömegfogyasztásra alapítható.* A termelési javak akkumulációja és kiterjesztése együtt kell hogy járjon ezeknek a javaknak az elfogyasztásával is. A termelt javakat tehát elfogyasztják minden termelési rendben, akár magántulajdonban, akár közös tulajdonban vannak is a termelési javak.

A társadalomnak legnagyobb érdeke a termelést illetőleg, mint láttuk az, hogy a fontos szükségletkielégítési javakból elegendő termelődjék meg az összesség és mindenki számára: vagyis a termelés efficiens volta. Ha a termelés eredményes és elegendő, akkor a legfontosabb szükséglettel javak megfelelő szétosztódása és fogyasztása szükségszerű következménye már csupán az efficiens és elegendő termelésnek.

A termelési javak egyéni, vagy közös tulajdonából magából ellenben a termelés eredményes és elegendő volta, illetőleg eredménytelensége, vagy elégtelensége még nem következik. Ha tehát a termelési javaknak nem egyenlő elosztása mellett a legfontosabb szükséglettel javaknak jelentékenyen eredményesebb és elegendőbb termelését érhetjük el, mint a termelési javak egyenlő arányban való elosztása, vagy közössé tétele esetében, akkor az előbbi és nem az utóbbi állapot van a Köz érdekében. *A jól megítélt közérdek tehát e részben csak az lehet, hogy egyrészt a termelési javak felett azok*

rendelkezzenek, kiknek kezei között és szervező tevékenysége mellett a leefficiensebb termelés érhető el, másrészt pedig, hogy emellett minél többen, minél jobb szükségletkielégítésben részesedjenek. Ez az érdekszintézis az az ideális cél, mely a társadalom legfontosabb érdekein alapul, de amelynek a megvalósítási eszközeit nem lehet egy egyszerű csodaszerrerrel, társadalmi reformjavaslattal, a tulajdonjogi formák egyszerű megváltoztatásával elérni. Az eredményes termelés a szellemi és fizikai energiák eredményes kifejtését és másokkal való kifejtetését, szervezést, fegyelmet és tudást, emellett azonban még megfelelő terület és jószágforrások birtokát, kulturális és technikai megalapozó, életterületet és békét biztosító honvédelmi s katonai részletmunkát s áldozatbefektetést igényel.

Tökéletes megvalósítása a fentebb körülírt érdekszintézisnek gyarló emberi viszonyok között lehetetlen bár, a célnak mindazonáltal a hozzá minél jobban való közeledésnek kell lennie. Technikai, kulturális, szervező, védelmi, fegyelmező, szellemi és fizikai energiákat életrekeltő állandó és kitartó munka, mely folyton és fokozatosan tökéletesíti a meglévőt, szükséges ehhez. A célhoz tehát csak sokaknak sokféle s egymással kedvező kölcsönhatásban álló megbízható munkája és magatartása vihet közelebb, vagyis nemzedékeknek következetes és becsületos szorgalma. Társadalmi reformok, jel-szavak, ideológiák mind tartalmatlan üres keretek éneikül s legfeljebb a modern társadalomra nehezedő egyes táglelkiismeretű politikai paraziták és érdekcsatlósáik húznak belőlük hasznot a reális hivatásteljesítők rovására.

VII. FEJEZET.

A kommunisztikus egyenlőség.

1. A legegyszerűbb megosztási kulcs mellett is állandóan csökkennie kell az egy emberre jutó élvezet- és jószágáramnak, hogyha a termelés és munka eredményességének csökkenése áll be. Egy ilyen állapotban levő társadalmat az elődök által termelt és felhalmozott készletek (anyagi és szellemi javak) következetes felélése és így a következetesen növekvő anyagi és szellemi szegénység és dekadencia fog jellemezni.

A forradalmi szocializmus irányzatát teljes joggal nevezhetjük a sülyedés irányzatának. Ebben a tekintetben nem is az az elsősorban irányadó, hogy a szociálistikus eszméáramlatok a maguk elméleti mivoltában és alapfeltevéseikben mennyi igazságos, helyes, avagy helytelen és igazságtalan szempontra alapítják következtetéseiket, hanem az, hogy a gyakorlatban mennyi munkaeredményt biztosító energiát, mennyi munkaenergiát garantáló szorgalmat, mennyi közérdekű magatartást biztosító fegyelmet és kulturéletet lehetségessé tevő erkölcsöt és jóindulatot bír biztosítani egy szociálistikus forradalmi alapítású és kiépítésű társadalom? Ma már gyakorlati példák állnak szemünk előtt ebben a tekintetben. Ma már nem lehet a józanítéletű embereknek olyan könnyen földi paradicsomokban való hitet szuggerálni a szociálistikus argumentumok alapján, mint nem is olyan régen; a történet dolgok gondolkozóba ejteték a gondolkodni tudó és akaró embereket.

A társadalmi berendezéseinket fenyegető forradalmi szocializmus hanyatlást és sülyedést jelentő irányzat már abból folyólag, hogy egy jobb társadalmi és gazdasági rendnek a megalapozásául egy egyenlősítő és a jogi rendet megváltoztató sémánál egyebet nem tud odaállítani. Teljesen szem elől téveszti, – ha ugyan jóhiszemű ez a tévedése –, hogy a társadalom nagyobb anyagi jólétét csak egy olyan termelési és

társadalmi rend valósíthatja meg, amely nagyobb termelő energiákat tud kicsikarni az emberekből magukból. Ha tehát a kapitalizmus rendje mellett a dolgozó tömegek millióit nagyobb munkaszolgáltatásra lehet bírni, mint a kommunizmusé mellett, akkor a kapitalizmus rendjében több szükségletkielégítési jószág, vagyis végeredményben nagyobb gazdaság fog a tömegeknek a rendelkezésükre állani. Nevetségesen gyöngye ellenvetés ezzel szemben, hogy a kapitalisztikus termelésnek a nagy dolgozó tömegek csak kevéssé veszik hasznát. Minél nagyobbarányú és nagyobb tömegű ugyanis a termelés, vagyis minél kapitalisztikusabb az, annál inkább a tömegtermelésre kénytelen berendezkedni. A tömegtermelés pedig csakis a megfelelő erejű tömegfogyasztásra támaszkodhatik. A kapitalisztikus termelésnek és berendezkedésnek ekként csakis az ezzel arányban álló tömegfogyasztás lehet az alapfeltétele és következménye egyaránt. A kapitalizmus fejlődésének tehát okvetlenül a tömegfogyasztás emelkedésével kell járnia s erre támaszkodnia. A tömegfogyasztás és a szükségleti cikkek mennyiségének növekedése pedig a jólétnek (t. i. az anyagi értelemben vett jólétnek) a növekedésével egyértelmű.

Ezzel szemben a szocializmusnak a manapság uralkodó forradalmi iránya azokat a közérdekű ethikát biztosító érzelmeket és meggyőződéseket öli ki a munkástömegek lelkéből, amelyek nélkül az egyén nem alkalmas arra, hogy a munka eredményességét biztosító energiákat következetesen kitermelje magából. Amikor a szocialista agitáció aláássa a dolgozó tömegek kötelességtudását, fegyelmét, szóval kiöli belőlük a hosszú időn át fáradtságos kultúr munkával beléjük nevelt keresztény munkamorált, akkor különösen egy olyan társadalomban teszi lehetetlenné a csak megközelítően is kellő eredményességű munkaenergiák kifejtését a dolgozók milliói részéről, amelyben nem lesz, vagy nem volna többé kapitalisztikus termelési rend, amelyben tehát a kapitalisztikus vállalkozó a maga szervező energiájával és a munkabér ellenében bizonyos elegendő munkaeredmény minimumát kieroszakolni tudó társadalmi berendezés nem biztosítja többé a munka efficiens voltát. A szociálistikus-kommunisztikus rendnél egyedül a hatósági kényszer adhatná meg azt a szankciót, amely a kellő munkaeredményt kiváltani volna hivatott az egyénből. Egy olyan társadalomban ugyanis, amelynek alapítói már előre kiölik a tömegekből a szorgalom

és hivatásos munkateljesítés erényeit és ehelyett igazán közérdekellenes cinizmussal töltik meg a munkásnak a lelkét, csak hogy a mai társadalmi rendnek minél nagyobb ellenségévé és annak ideáljaival, a fennállását és fenntartását biztosító kötelességfogalmakkal szemben is minél ellenségesebbé tegyék, nincsen meg többé az egyéni etnikai garancia a munka eredményességére nézve. Minthogy pedig a vállalkozó üzleti haszontól sarkalt szervező és irányító energiabefektetése sem állana többé a szocialista-kommunisztikus rendszer rendelkezésére, alig volna egyéb hátra, mint az állami erőszak szankciójára bízni a kellő munkaszorgalom kifejtésének biztosítását. Ez az azonban, amire az állam, vagy bármiképpen is nevezett felsőbb-ség az ellenszegülő egyénnel, vagy annak hiányzó jóindulatával szemben a legkevésbé alkalmas. Egészen más módon függ ugyanis a munkás a vezető vállalkozótól, mint ahogyan a szocialisztikus államtól függene. A kapitalisztikus munkaadó-vállalkozóval egy olyan társadalmi rendben áll szemben a bér-munkás, amely konkrét munkateljesítménybeli eredményt követel meg tőle. Ennek a követelménynek a munkásság túlnyomó többsége kénytelen is megfelelni a mai körülmények között, dacára annak, hogy a szocialista agitáció egyre jobban és jobban aláássa bennük a munkateljesítmény eredményessére való egyéni törekvés. Teljesen változott helyzet előtt állunk azonban, hogyha egy olyan szocialisztikus állam áll majd szemben olyan munkásokkal, kiket először már forradalmivá és romboló hajlamúakká tett az előbbi munkaadóikkal szemben, kiknek igényeit már előbb egy jobb társadalmi rend ígéretével felcsigázta, szorgalmát azonban ugyancsak azért, hogy a régi rendnek minél többet ártson vele, erősen lefokozta, a munkaórákat, az elvégezhető munka minimumát következetesen rövidítette, illetőleg leszállította. Az ilyen munkástömeg utilitarista tömeg marad az új rendben is.

2. Ha tehát komoly lelkiismeretességgel nézzük a világ folyását és a társadalmi áramlatok alakulását, a következő probléma tárul szemeink elé: a társadalom dolgozó osztályainak közérdekű munkamorálját lassanként szétmorzsolással fenyegeti a forradalmi irányok által a jelenlegi társadalmi rend etikája ellen indított következetes hadjárat, melyet a „fejek forradalmasításával” fejeznek ki legtalálékosabban a szocialisták. Nem gondolják azonban meg, vagy sokkal kevésbé kultúr-

emberek annak megszívleléséhez, hogy ezzel nemcsak a mostani renddel szemben követnek el romboló műveletet, hanem minden olyan társadalmi közösségnek a rendje ellen, amelynek a széles néprétegek efficiens munkájára szüksége van, tehát a szocializmusnak elkövetkezendő, vagy elkövetkezni ígért rendje ellen is. Sőt joggal állíthatjuk, hogy amíg a kapitalizmus termelési rendjének eredményességét aláássa és a legnagyobb válságokba sodorja a közérdekű munkamorálnak ez a kipurzítása, addig egy kommunisztikus berendezésű eredményes termelési rendet egyenesen tehetetlenné tesz ez, mert itten a kapitalisztikus munkára serkentő tényezők és a magántulajdon ösztönző erejének hiányában az egyének milliányi tömegeinek kötelességtudása és dolgozó akarata, tehát az utilitarisztikus serkentő tényezők kikapcsolódásával az egyéni szorgalmi erények nagyraemlése és nagyranőtt volta nyújthat csak biztosítékot arra, hogy a társadalom szükségletkielégítéséhez megkívánt munkamennyiséget tényleg efficiens módon rendelkezésre bocsássák a tömegek. *A kommunisztikus társadalmaknak tehát magasabb etikájú munkásnépességre volna szükségük, hogy ugyanazt a társadalmi munkamennyiséget megkaphassák, amelyet a kapitalisztikus berendezés egy alacsonyabb munkaetikájú tömegtől is meg tud a maga számára szerezni. Ehelyett azonban alacsonyabb etikájú, kisebb kötelességérzésű táborat nevelnek egy olyan új rend számára, amelyben a mainak megfelelő munkaeredményátlag biztosításához is erősen fokozott kötelességérzetre volna szükség.* Ezért is mutatja a kommunizmusnak valamennyi eddig megvalósult példája, hogy csak a nyomorúság közössége az, amit elérni sikerül, *nem pedig a jólét kommunizmusa, mert az utóbbit csakis a termelő munka felfokozásával sikerülhet elérni.*

VIII. FEJEZET.

A szociáldemokrácia.

1. Igen fontos dolog, hogy a társadalmi együttműködés efficiens voltának biztosítása elé a mindenkori politikai és szociális rendszerek gyarlóságai oly akadályokat ne gördítse- nek, amelyeket ugyanezek a rendszerek biztos sikerrel elhárí- tani nem tudhatnak.

A társadalmi, politikai efficiens együttműködésnek elő- feltételei szempontjából a leggyarlóbb berendezkedések közül valónak bizonyult a szociáldemokratikus kormányzatok rend- szere és gyakorlata. A szociálistikus eszmemenet szerint a szociáldemokrácia előkészítője a kommunizmusnak. Őszinte .értelme az, hogy a szocializmus célját a demokratikus intéz- mények taktikai kihasználásával készítse elő. Tehát eszköz a kommunizmus, mint cél szolgálatában. Ha olykor-olykor leta- gadni, vagy elhomályosítani próbálják is a szociáldemokraták ezt, az is csak taktikából történik. A szociáldemokrácia tehát úgy viszonylik a modern szociálistikus eszmevilágban a kommu- nizmushoz, mint a gyarló jelen a szebb és boldogabb jövő- hez. A gyarló jelen, melyben a proletárság a polgári társada- lomnak berendezéseit és intézményeit kell átmenetileg még kölcsönkérnie, hogy a politikai hatalmat minél jobban meg- szerezhesse, amikor mintegy színlelnie kell még a bizonyos pol- gári elemekkel közös út meggyőződésszerű használatát, de mindezt csak azért, hogy azután majd végleg szakítson a pol- gári politikai ideológiákkal és intézményekkel és menjen majd egyenesen a maga teljesen ellentétes útján: a kommunisztikus berendezkedés boldogító állapotába. A demokrácia tehát főleg arra való a szociálistikus felfogás szerint, hogy a proletariá- tust a kommunizmus felé vezető úton nyeregbe segítse.

A tömegek felé a szociáldemokráciának alapjában nincsen is lényegileg külön ideológiája a kommunizmussal szemben.

Mind a kettőnél a marxizmus jelszavai azok a dogmák, melyekre a proletárnak esküdnie kell. Közös a végső célkitűzés, közös a marxizmus csalhatatlanságában és céljainak megváltoztatására nem szoruló egyedül helyes voltában való tömeghit következetes szuggerálása.

A szociáldemokrácia tehát szintén forradalmi irány, hiszen többnyire kifejezetten nemzetköz forradalmi szociáldemokrata pártoknak is nevezik magukat mindenütt s az elnevezésen is csak taktikai ok és érdek miatt hajlandók enyhítő változtatást tenni olykor. Szintén az osztályharc alapján áll és a „polgári” társadalmaknak végtelen gyengeségére és tehetetlenségére vall, hogy a mai államok keretén belül törvényesnek elismert politikai pártként írhatja zászlajára a szociáldemokrácia a „forradalmi” jelszót és teljes őszinteséggel, szintén törvényes védelemre igényt tarthatóan szervezheti meg és hirdetheti az osztályharcot. Sőt a modern demokratikus államok, amíg a szociáldemokrácia kifejezetten osztályharc alapján áll és szervezkedik, addig a hasonló, t. i. ugyancsak osztályalapon álló és bár csak védekező szervezkedést az állam és társadalomfentartó rétegek részéről egyenesen állami erővel és hatatommal akadályozlak meg. Az a nevetséges helyzet állott tehát elő, hogy az állam egyenesen megakadályozta a társadalom egyik részének az államfentartó önvédelmet, melyet neki maga az állam nyújtani nem tudott és nyíltan megengedte a társadalom másik részének az osztályharc következetes kifejlesztését, megszervezését és magát az államot is megdönteni készülő forradalomnak elismert politikai pártok részéről való előkészítését. S mi a főoka a modern államok ilyen rendkívüli gyöngeségének? Kétségtelenül közrehat itt a gyöngébb idegzetűeknél a széles néprétegek fenyegető magatartásának tudata is, de ezzel szemben a józan ész logikáján kívül elég tapasztalat áll már rendelkezésre abban a tekintetben, hogy erélyes és elszánt ellenszervezkedéssel erősebb és értékesebb ellentábor lehet létrehozni éppen a fentartandóknak elismert legnagyobb nemzeti és társadalmi értékek védelmére. Hogyha tehát mindennek ellenére egyes kormányzatok az állam- és társadalomellenes osztályharc és agitáció alapján állókat segítik és oltalmazzák meg az állam- és társadalomfentartó védelem képviselőivel szemben, ennek legfőbb okát – külpolitikai kényszerhelyzetek vis majorjaitól eltekintve – a parlamenti politikai rendszer gyarlóságaiában kell keresnünk.

Parlamenti pártok támogatása, parlamenti többségek összehozhatása miatt kell megtagadniuk az állam, nemzet és társadalom legfontosabb létérdekeit, ezért kell eltérniük a következetes aláaknázó és lebontó munkának szemünk előtt való lefolytatását. Hogy mekkora fokát jelenti ez a politikai hanyatlásnak, valamely későbbi kor történetírójának kritikája fogja ezt talán megmutatni. Semmi egyéb ez, mint következetes és folyton prolongált engedélyadás az ideiglenes kiegyezés és támogatás fejében a mai társadalmi rend végleges felrobbantására a jövőben. Ennek a dicstelen jövőnek időről-időre való kitolásánál nem egyéb lényegében a társadalom nagy betegségeinek efficiens gyógyításától pillanatnyi külön párt- és klikkérdékei miatt irtózó parlamentáris kormányzatok országglázművészete. A kezdet gyengeségei boszulják meg itt magukat: az, hogy az európai kormányzatok nem tudták, nem akarták, vagy nem merték idejében a keresztény európai társadalomnak és államnak azt a legelembibb érdekét felismerni, hogy marxizmuson álló, vagy hasonló jellegű agitációt, pártalapítást, kormányzatot, parlamenti frakciót s általában a forradalmi osztályharcnak adott bármiféle politikai koncessiót megtérni nem lehet. A támadó osztályharc ellen való védekezés ellenben elemi kötelesség. Ha tehát az állam az ő nemzet- és társadalomfenntartó rétegeit nem bírja hathatósan maga megvédeni a modern forradalmi áramlatokkal szemben, legalább ne fogja meg kezeiket s ne legyen a forradalmi áramlatoknak segítőtársa azáltal, hogy a velük szemben való jogos önvédelmet megakadályozza. Mussolinié az a világtörténelmi érdem, hogy a korhadt parlamenti frakciók félretolásával először mutatta meg a nemzeti társadalomnak a felforgató forradalmi áramlatokkal szemben való nagyszabású nemzeti önvédelem efficiens módjait.

2. De lássuk a szociáldemokráciában bennrejlő társadalmi és termelésbeli inefficienzizmus természetét kissé közelebbről. Minthogy végcéljai a kommunisztikus végcélok, de mint a polgári demokráciával kompromisszumot kötő alakulat, a polgári társadalom politikai berendezkedéséhez lévén simulni kénytelen, a szociáldemokrácia már ebből folyólag szinte eredendő inefficienzitást mutat a szélsőbb és türelmetlenebb kommunisztikus áramlatokkal szemben. Egyrészt a tömeget izgatja és elégedetlenné teszi, hogy így tábort toborozzon, másrészt azonban egyelőre a demokráciával való kompromisszu-

mot kénytelen mint eszközt és taktikát alkalmazni. A vezérek igen sokszor a maguk személyét és politikai érvényesülését illetőleg teljesen is meg lehetnek elégedve ezzel a kompromisszumos átmeneti állapottal: a szociáldemokrácia párt- vagy kormányzati rendszerével. Egyik-másikuk szívesen interpretálja a mai társadalmi helyzetet akként, hogy ez az átmeneti állapot még igen soká kell hogy tartson, mert „még nem fejlődtek ki kellően ezidőszerint a mai kapitalisztikus társadalomban a jövő társadalmi rendjének előfeltételei” stb. ahhoz, hogy a proletáritus a végső konzekvenciákat levonja s mert a maga részéről szívesen élvezzi a „polgári” társadalom által nyújtott előnyöket. A tömegek azonban nem mindig ilyen türelmesek, hiszen a hívek szerzésének szinte elengedhetetlen eszköze a „fejek szocializálása”, a mai társadalmi renddel elégedetlenné tétele. Ha tehát mozgalmas időkben a tömegek fokozottabb mértékben nyilvánítják meg elégedetlenségüket s mutatják ki türelmük hiányát, mint az a révbe ért szociáldemokrata politikusoknak kedvére való, akkor ugyancsak inefficiens ideállá válik a szociáldemokrácia programja az elégedetlen és türelmetlenkedő tömeg szemében. Ilyenkor nyilvánul meg tisztán, hogy a forradalom érdekében a mai társadalmi renddel kötött kompromisszumot éppen a forradalmi, a zavaros, és válságos időkben nem lehet megtartani, mert vagy a forradalom szekeréhez kell szegődni ilyenkor és rohanni a szociális forradalom útján tovább: a kommunizmus, proletárdiktatúra stb. felé, vagy pedig lényegében meg kell tagadni a kitűzött célt, felismerni és elismerni kitűzésének téves, vagy nem jóhiszemű voltát és védelmezni a szociáldemokratának a szocialista elvtársakkal szemben a mai társadalom rendjét és intézményeit s legfeljebb névleg maradni meg – polgári demokrata meggyőződéssel – szocialistának. A tömeget és annak még társadalmi, vagy politikai révbe nem jutott vezetőit természetesen ritkán elégíti ki ez a magábaszálló eljárás, bármennyire a közérdek szolgálatában áll is az és bármennyire a robbantó cél elől való belátó visszarettenés etikai szempontjai indokolják is.

3. A szociáldemokrácia végcélja a kommunizmus, de azért a polgári társadalom demokratikus intézményei felhasználásával akarja elérni ezt: mint demokrácia izgat a fennálló társadalmi rend ellen. Felhasználja a demokrácia és liberalizmus gyengeségeit és a tömegekkel szemben való tehetetlenség-

gét s így magába a demokráciába viszi bele az inefficienciát és a szétmállás elemeit. Az eddigi példák azt mutatják, hogy a válságos, viharos korszakokban a szociálistikus áramlatok éppen nem úgy cselekednek, amint ezt a szocializmus államává való „demokratikus fejlődés” békésen hangzó, de végeredményben lehetetlen receptje ígéri, hogy t. i. a „forradalom” egy „természetes” evolúcióban fog megnyilvánulni annak folytán, hogy a megelőző rendben megszületnek és kifejlődnek a későbbinek az alapfeltételei. A – már sajnos – rendelkezésre álló példák nem ezt mutatják, hanem azt, hogy az igazán forradalmi időszakokban a szocializmus is őszintévé válik és levetkezi a hypokrita ideológiák köntösét s az említett békés, demokratikus „fejlődés” helyett az erőszak terére lép, félrerúgja a demokráciát és olyan forradalmakat csinál, amilyenekről Marxék álmodoztak akkor, amikor a legőszintébben beszéltek még a forradalomról: a kommunista manifesztumban. A példák nem azt a fejlődést igazolják, amelynek – bizonyára a maguk részéről „taktikai” – hangoztatásával a szociáldemokraták parlamentárisá teszik irányukat, hanem a proletárdiktatúrák, a szovjetek destruktív barbarizmusát, melyet józan ésszel már csak visszafejlődésnek lehet nevezni.

Ahol tehát a szociáldemokrácia erős, ott nem lehet már komolyan ellensúlyozni a kommunisztikus irányzatot annak az előbbivel azonos végcéljai miatt sem, mégkevésbé lehet gyökeresen szakítani vele. Legfeljebb egy gyönges szociáldemokrácia mellett, amikor a többséghezjutás esélyei teljesen hiányzanak még, tartható fenn az annak alapgondolatában (t. i. a szocializmusnak a demokráciával való összeegyeztetésében) rejlő hypokrizis ideig-óráig. Mert nagy és mindennél veszedelmesebb hypokriziseket rejt magában a szociáldemokrácia fogalma, valamint a vele, illetőleg segítségével való parlamenti kormányzás rendszere egyaránt. A tegképtelenebb és valóban nevetséges paradoxonok fejlődtek ki a szocializmussal való parlamenti kompromisszum állapotából, melyhez a modern demokráciák gyöngesége juttatott el. így például a büntetőtörvények üldözik az ú. n. osztály- és társadalomellenes bűncselekményeket, az alkotmány, vallás, társadalmi osztályok, félekezetek, tulajdon, szóval a társadalom alapvető rendje és intézményei ellen való izgatást, lázadozást stb. Az állam törvényei szerint tehát mindez tilos dolog. Ezzel szemben

azonban az egyéni izgatásnál és lázadásnál sokkal, de jspkkal többet jelentő ogztályjiatpot. a nagy arányban és következetes tervszerűséggel megszervezett és végrehajtott lazító, izgató és robbantó szocialista mozgalmakat hivatalosan veszik tudomásul. A következetes eltérés által alkotmányos gyakorlattá teszik a társadalom, alkotmány és jogrend ellen nagy arányokban és szervezett tervszerűséggel folytatott izgató és lazító hadjáratot és nemzetközi aknamunkát, mely a forradalmi polgárháború rendszeres előkészítése. Különféle szocialista frakciókat országos alkotmányos pártok gyanánt engednek szerepelni, velük paktumokat, kompromisszumokat kötnek belső parlamentáris kereteken belül, velük együtt közös koalíciós kormányokat alkotnak, sőt mi több: a korhadásnak és önbomlasztásnak ezt a gyakorlatát a modern észszerű politika követelményeként állítják oda. Valóban idegen agyvelők bomlasztó szuggesztiói kellettek a természetes ítélőtehetség akkora elhomályosításához az európai nemzetek politikailag vezető osztályainál, hogy ezt a felozlás és új társadalmi és termelésbeli barbarizmus állapotához vezető politikai dekadenciát nagyobb emóciók nélkül túrják el pillanatnyi utilitarisztikus eíönyöcskéik elkendőző hatása alatt. A meg nem tévesztett ítéletük józan eszének képviselőjeként egy Mussolininek kellett eljönnie, hogy történelmi cselekményével mutasson rá a mai társadalomnak és parlamentarizmusnak erre a korhadó betegségére. Az ő példájának ereje nyomán egyre jobban látja aztán mindenki azt a Columbus tojásához hasonlóan egyszerű és nyilvánvaló igazságot, melyet különösen a marxi ópium ellen-tétes szuggesztiója, no meg a modern parlamentarizmus kicsinyes utilitarizmusa mosott el a köztudatban, hogy az osztályharcot és forradalmat csak az ez által a többi társadalmi osztályokra rákényszerített védekező ellenosztályharcral és ellenforradalommal lehet leküzdeni, mert ott, ahol a társadalom osztályai harcban állanak egymással, nem marad már az állam számára annyi erő, hogy rendet csináljon közöttük. Ellenkezőleg. Mint-hogy minden ember tartozik valamely társadalmi réteghez, ha e rétegek harcba keverednek egymással, az állam felettük való ereje is csak fikcióvá kell hogy váljék. Az államnak ilyenkor tehát, ha nemzeti, kulturális és civilizatorikus hivatását akarja betölteni és nem akar a marxi séma szerint való meg-semmisülésre predesztinált csökevényiszervvé, vagy pedig a keresztény európai társadalmat és intézményes nagy alkotásait

lebontó gépezetté vélni a marxi szocializmus kezében, a fentartó, a rend- és fegyelemteremtő erők harmóniájában és nem egy hanyatló parlamentarizmusnak a forradalommal kötött kompromisszumaiban kell megnyilvánulnia és helyét megtalálnia.

A modern államok eddigi inefficiens politikai rendszere gyöngítette meg nemcsak magát az államot, hanem a társadalmat, a tömegek közérdekű fegyelmét és etikáját is. Ezzel függ össze a mai inefficiens erkölcs és inefficiens termelés is. Az utóbbinak szempontjából szintén kétségtelen a szociáldemokrácia rendszerének kedvezőtlen hatása.

4. A szociáldemokráciának, mint *termelési* rendszernek inefficiens természetét pedig közvetlenül látjuk. A modern szocializmus a kapitalizmusnak, tehát a munkaadónak és vállalkozónak is lévén ellensége és ellentéte, természeténél fogva ellenzéki viszonyban kell állnia velük szemben. Ellentétes világnézet, ellentétes politikai és társadalmi tábor a szocialisták világa a termelő vállalkozók világával szemben. Ebből az ellentétből, ennek az ellentétnek a lehetőség szerint való szításából és nagyításából él elsősorban a szociáldemokrácia. A munkás és tőkés közötti ellentétet igyekszik lehetőleg kiterjeszteni a kispolgári társadalomra is, mint amely a szociálisizmus eszmék felszívására a polgári elemek közül a legalkalmasabbnak látszik a szocializmus szemüvegén nézett gazdasági okoknál fogva. Ily módon nem egyszer értékes segítségnek mutatkoznak a kispolgári szavazatok a szociáldemokrata táborban.

Egy olyan társadalmi és politikai irány, mely a munkástörekvéseknek és maguknak a munkásoknak a szimpáthiájára van mindenkor rászorulva, mely ehhez a munkásszimpáthiához és annak konjunktúráihoz a lehető legszorosabban oda van rögzítve, csak úgy verhet a munkástömegek lelkében mélyebb és állandó gyökereket, hogyha törekvéseiknek, sőt érzéseiknek állandóan kifejezője igyekszik maradni. Ezt pedig nem akkor éri el, ha kemény igazságokat mond a munkástömegek szemébe, hanem akkor, ha lehetőleg az ő legközvetlenebb gondolataikat és törekvéseiket igyekszik kifejezésre hozni a szociáldemokráciának egész irányában. Rá van szorulva tehát, hogy demagógiává legyen, mert a demokrácia szellemében és eszközeivel csakis ilyen gyanánt tarthatja fenn magát. Többé-kevésbé hízelegnie kell a követők tömegének, mint többé-kevésbé minden demokrata pártnak, amely nem a hősiesség önmegtartóztatás

erényeinek életrehívásával és kifejlesztésével, hanem az osztály-egoizmus racionalisztikus felkeltésével igyekszik sikereit elérni. A szociáldemokrácia agitációs psychéje ekként nem az a keresztény psyché, mely a legerősebb lelki fékeket rakja fel a közérdekű erkölcs elterjesztése érdekében az emberekre abban az irányban, hogy az egyik ember ne tekintse magát a másik ellenségének, hanem az az ellenkező utilitarisztikus psyché (legalább is az „osztályegoizmus” szempontjából utilitarisztikus), mely nem habozik minden eszközzel megkárosítandó ellenségnek tekinteni a gyűlölt másik társadalmi „osztályt”.

Az ilyen osztályegoizmusban nevelt s abban erősített munkás és munkásosztály lelkivilága nem ismer közérdekű ideálokat akkor, amikor egy ellenségnek tekintett vállalkozók osztályával szemben a saját legközvetlenebb érdekeiről van szó. Minél kevesebb munka, munkabefektetés, fáradtság vagy munkateljesítmény ellenében minél több munkabért elérni: ez a legfőbb érdekszemponija (éppen úgy, mint a tipikusan önző kapitalistáé: minél kisebb munkabér ellenében minél több munkát), amely érdekszemponitnak következetes és a termelés érdekszemponitjaira tekintettel nem levő érvényesülése maga a termelési inefficienzizmus.

A szociáldemokrácia ebből a termelési inefficienzizmust rejtő lelki világból, hajlamokból, törekvésekből él, ezekre kénytelen támaszkodni, ezeket használja is ki a gyakorlatban többnyire skrupulus nélkül a maga párt- és osztálypolitikai céljaira. Nem törődik vele, hogy mit ront ezáltal az emberi társadalmon, mert az ilyen közérdekű skrupulusokra az ő marxi dogmáik alapján nem is lehet és szabad reagálnia. Megy tehát a maga útján a kommunizmus felé és fejleszti (akár tudatosan: osztályfanatizmusból, akár öntudatlanul, vagy könnyelműen, végeredményben talán egyremegy) vaskövetkezetességgel – nem a jövő termelési rendjének alapjait a mai társadalomban, hanem – a termelési inefficienzizmust. Azok a humánus törekvések és jelszavak, melyeket emberbarát szociálpolitikusok hangoztattak „először munkásvédelmi törekvéseikben, a termelés egyre fokozódó eredménytelenségéhez vezető irányban használnának fel nem egyszer. Az emberi fizikum főbb értékeit, a nők és gyermekek egészségét védő méltányos munkaidőre való törekvést, a termelés teljesítőképességének rovására menő egyre nagyobb fokú munkaidőrovidítés törekvései váltják fel, illetőleg

folytatják. Ezek a törekvések ily módon nem állanak meg azon a ponton, ahol a társadalmi termelés eredményességének közérdekű szempontjai a határt megszabni látszanak s ahol a munkásvédelem higiénikus követelményeinek teljesedésbenetele egyre inkább kizárja már az illető munkaszakmának fiziológiai veszedelmeit. A munkaidőrovidítés programja mellé lép a munkateljesítmény kötelező korlátozásának programja, a teljesítménybeli maximumok megállapítása és felülvizsgálása a szakszervezetek részéről, melyet a sztrájkok és a szabotage egészítenek ki. Mindez nagyon természetes talán nemcsak a szociáldemokraták, hanem egyes megértő doktrinár szociálpolitikusok szemében is, mint az osztályérdekek előmozdításának ma már megszokott eszköze, de nagyon természetes az is, hogy mindennek következménye nem lehet más, mint a modern termelésnek és üzemeknek ezekből a szociális okokból fakadó s ugyanezek a szociális okok miatt egyre fokozódó kevéseredményűsége.

5. A szociáldemokrácia oldaláról éppen annak demokratikus párttermészetéből és a szakszervezeteknek egyre inkább osztályharcú szervezetekké alakulásánál fogva teljesen lehetetlen a termelés efficiencitásának közérdekét megvédelmezni, vagy egy olyan munkásosztály kialakulását remélni, mely ezzel a nagy társadalmi érdekekkel szemben a kellő megértést tudná és akarná tanúsítani. A szociáldemokrácia a maga párt- és szakszervezeteivel egyetemben nem a közérdekű munkateljesítménynek a munkástömegek hajlamai és nézetei ellenében való biztosítására és megvédelmezésére van berendezve, hanem egyrészt arra, hogy a kapitalista vállalkozó és a „proletár” munkásosztályok közötti „osztályharcot” az előbbieknél a munkásokkal szemben és azok szemében minél hatásosabb meggyöngítésére fejlessze és irányítsa, másrészt pedig, hogy a munkásosztálynak – annak közvetlen egoisztikus vágyai és törekvéseihez képest – minél több osztálysikerről, munkabérbéli és munkaidőbeli kívánalmainak minél több irányú beteljesedéséről, mint pártpolitikai eredményekről számolhasson el. A szociáldemokrácia ekként mint marxista forradalmi szocializmus támadja, rombolja és aláássa nemcsak ezt a társadalmi rendet magát, hanem tömegeinek munkahajlandóságát, munkafegyelmét, termelésének eredményességét, szóval technikai és ethikai efficiencitását is. Mint demokrácia, vgy helyesebben a demok-

ratikus formákat és intézményeket taktikai érdekekből gyakorlatba és használatba vevő irány pedig függ a tömegtől és a tömegek által való követéstől és kedveléstől és ezért állandóan a tömegek szájaíze szerint való eredményekről kell időről-időre beszámolnia. Csoda-e tehát, hogy a termelés hatékonyságának nagy érdeke az, amely ilyen körülmények között az osztály-, szakszervezeti és pártérdekkel szemben alulmarad?

Ennek következtében a szociáldemokrácia az osztozkodók és osztozkodni vágyók, az egyre többet felélők és egyre kevesebbet termelők társadalma. Iránya voltaképpen a társadalmi inefficienzizmus megtestesítője, de élő kifejezője annak az inefficiens gazdasági állapotnak és politikának is, melynek jellemző elve: minél kisebb munkateljesítmény, minél nagyobb munkásjutalmazás ellenében. Minél inkább politikai hatalomra kerül a szociáldemokrácia, természetesen annál inkább nyilvánvalókká kell válniok eme lényegében rejlő fonákosságainak.

Ott, ahol a szociáldemokrácia uralomra jut, vagy ahol, mint a legnagyobb politikai párt, vagy azok egyike a társadalmi vagy gazdasági politika irányításába a kormányzatban és törvényhozásban belefolyik, természetesen programjának bizonyos fokú megvalósításához kell látnia, elsősorban pedig bizonyos ígéretek beváltását kell legalább is megkísérelnie a hívek számára. Ezt már a demokrácia természete és a politikai hatalom demokratikus viszonyok közt való megtarthatásának szempontja és érdeke is sürgeti. A hívek táborában a szociáldemokrácia olyan jobb társadalmi berendezést, olyan reformokat kénytelen hirdetni és ígérni, amelyek mellett a kevesebb munka és több munkabér, a kisebb fáradtság és több élvezet szociálistikus követelményei nyernek legalább is részleges megvalósulást. Minthogy emellett a szociáldemokrata munkás-ság szelleme a termeltető vállalkozókkal szemben, mint említettük, ellenzéki és ellenséges szellem, mely osztályellenségeit gyöngítendőknak, sokszor megkárosítandóknak véli, ennél fogva a munkateljesítmény megkisebbitését, a vállalkozó megkárosítását, akár a rosszabb munkaszolgáltatás, akár sztrájk, akár szabotage stb. által sem tartja egyébnek, mint olyan hadviselési ténynek a saját osztályharcában, melyre mint igazi szocialista kötelezve van. A szociáldemokrácia szellemében

rejlő inefficienzizmus kiapadhatatlan forrása az a felfogás a tömegekben, hogy az a vállalkozót gyöngítő „osztályharcbeli” cselekményeik, amelyek a társadalmi termelés eredményességét kisebbitik s a társadalomnak javakban való szegénységét nagyobbítják meg, szintén egy jobb jövőt előkészítő elvtársi kötelességteljesítések. A szociáldemokrácia ekként a modern termelés eredményességének következetes gyöngítéséből is erényt csinál a maga számára osztályharcbeli és pártpolitikai szempontokból. Ezzel az eredendő bűnnel terheltén jut aztán a politikai hatalom birtokába, vagy válik annak részesévé minden szociáldemokrata kormány, vagy parlamenti frakció. Ettől az eredendő büntől s a vele egybekötött kötelezettségektől demokratikus berendezés és viszonyok között nem is tud többé szabadulni: kénytelen tovább kitartani a nagyobb munkabér és kisebb munkaidő elvén, politikája a tömegek lekenyerezési, jutalmazási politikája, hogy a tömegeket el ne veszítse s mindez végeredményben a termelés termelékenységének és eredményességének a rovására. Az üzemi tanácsok, „szocializálások”, munkanélküli segélyek, a szociáldemokrácia térhódítását jelző tarifaszerveződések, a munkapiacnak és munkaközvetítés szociálistikus „megszervezése”, az „ifjúmunkások szociálistikus nevelése stb. stb.”, egytől-egyig mind a növekvő termelési inefficienzizmus jelzői. Az uralomrajutó szociáldemokrácia tehát, mely a nagyobb jólét ígéretének demagógiáján keresztül jut a hatalomhoz, a termelés érdekeinek és megtermelt jószágkészletek rovására menő adakozási politikát kénytelen folytatni elvtársai javára. A felélők, az elköltők, a kevesebbet termelők és többet fogyasztók, a deficitcsinálók és nem a megtakarítók és többtermelők társadalma és politikája tehát ez. A felélők társadalma, mely sztrájkokkal, szabotage-al, izgatással, cinizmuskeliéssel, forradalmasítással neveli táborát magának már megelőzőleg s ezt a táborát úgy fegyelmezte a maga számára, hogy annak a *termelés irányában való kötelességtudását, hivatásérzetét és munkafegyelmét* felmorzsolta és elzüllesztette. Ezzel az eredendő politikai bűnnel és ezzel az efficiens termelést feltételező' munkaerényektől megfosztott munkástársadalommal akar most már kormányozni és felszínen maradni a szociáldemokrácia. Az általa nevelt munkásság és az általa kormányzott közgazdaság azonban kevesebbet termel és többet akar fogyasztani, kevesebbet reprodukál,

de sokat él fel. Az eredmény csak növekvő jószág-, termelés-, reprodukció-, anyag- és használati jószághiány lehet előbb vagy utóbb, vagyis a társadalomnak a legfontosabb szükségleti cikkekben következetesen növekedő szegénysége.

A szociáldemokrata nevelőmunkával nevelt tömeg azonban követel, elégedetlenkedik, egyre szélsőbb irányoknak, izgatásoknak válik a követőjévé. Igényeit a szociáldemokrata gazdálkodás nem tudja hosszú időn át kielégíteni s ezért egyre erősebb az eltolódás a kommunizmus, vagy anarchizmus felé. Nagyarányú munkanélküli segélyezések, széles nem dolgozó, vagy alig produkáló néprétegeknek állami eltartása ássák alá az államháztartás helyzetét s a szociáldemokrácia uralma természetesen következéssel sodorja a népet a nyomor társadalmi alakulatai: a kommunizmus és az anarchia felé. Hogy kommunisztikus, vagy anarchisztikus alakulásba fullad-e a szociáldemokrácia, főleg azon múlik, hogy az őt felváltó szélsőbb irányzat diktatórikussá akar és tud-e alakulni, avagy nem. Ebben az utóblái esetben a tömeg anarchiája következik el, az előbbi esetben pedig egy forradalmi kisebbség szervezettebb terrorja. Teljesen jelentéktelen dolog ezzel szemben, hogy minek címezi magát akár az egyik, akár a másik társadalmi ínségalakulat: a hanyatlás, a növekvő szegénység, brutalitás, barbarizmus a szomorú lényeg. A társadalomnak hanyatló, a kultúra és civilizáció pusztulását, rég elmúlt rossz idők barbarizmusába visszahúzó jellegű stádiumok ezek, melyeket a sok előzmény közül főleg és legnagyobb részben az okoz, hogy a könnyelműen vagy lelkiismeretlenül aláásó társadalompolitikai irányok lassan-lassan elmosás és elpusztítják a szellemi és technikai termelés efficienciájának ethikai és injezményes biztosítékait a társadalomban. A szociáldemokrácia, mely merőben átmeneti állapot s mely magát is ilyennek tartja a „cél”, a kommunizmus, mint „a jövő társadalmi rendje” felé, ilyen nagy elmosó tényezője a termelés efficienciájának. A kommunizmus (a gyakorlati példák tanúsítása szerint) már nem is hiszi, hogy eredményesen lehessen termeltetni a forradalmi vagy szociáldemokrata nevelésű munkástömegekkel s ezért terrorral és proletárdiktatúrákkal próbálkozik a termelés terén is. A kapitalisztikus munkaszervező és ösztönző tényezőket pótolni természetesen nem tudja s így a kommunista állam kikényszerített termelése is csak primitívebb és berendezése csak barbárabb lehet.

A társadalmat ezekből az irányokból új barbarizmus, új rémuralmak, a szenvedés és nyomoruság új korszakai fenyegetik. A fenyegető veszedelmekkel szemben a menekvés módja csak az lehet, ha a társadalom nagy tömegeit sikerül *vissza-fordítani* a kötelességtudás társadalmi újjászületésének útjára: hogy újjászülessék az efficiens termelés is.

IX. FEJEZET.

A civilizált társadalom megalapozó tényezői.

1. Az emberi társadalom történetében, amennyire a történelem abba bevilágíthat, ritkán találhatjuk meg hosszú korszakok szélsőndjét. Nemcsak egyéni küzdelmek, hanem csoportok, összességek, szervezetek küzdelmei a legtarkább változásokban töltik ki azt. A különböző csoportok és népek katonai jellegű erőfeszítésein és összeütközésein kívül ott találhatjuk azokat az igen sokféle természetű vágyakat, törekvéseket, érdekcsoportosulásokat, összeütközéseket, szervezett következetes erőfeszítéseket és sporadikus, véletlenek összetalálkozásából fakadó egyéb kenyértöréseket és állapotváltozásokat, amelyeket közelebbi értelemben „társadalmiakénak nevezünk. E közelebbiről társadalmiaként nevezhető problémákban ismét nagyon sokféle elem és kategória egyesülhet. Faji, nemzeti, gazdasági, kulturális, vallásos érdekek, célok és törekvések különféle változatokban, összefüggésben és egymásutánban lépnek előtérbe s hol az egyik, hol a másik nyomja rá bélyegét inkább a mozgalomra, illetőleg a benne megnyilvánuló problémára.

Mekkora felületesség, elfogultság, vagy célzatosan torzító beállítás kell ahhoz, hogy valaki az összes nevezetesebb mozgalmakat, melyek az emberi társadalom csoporttörekvéseit kifejezésre hozták, egyetlenegy okkal akarja magyarázni, mint például a marxizmus, mely „gazdasági” okokra és rugókra akar mindent visszavezetni, ami nevezetes és különösen lényeges az emberi társadalomban.

Hogyha már olyan ösztönt nyomozunk az emberi természetben, mely általában véve természeti szükségességeknél fogva nem tehet sorrendbeli engedményt más vágyaknak és kielégítésüknek, akkor ez a fajfentartás ösztöne. A fajfentartás célja és ösztöne az, mely minden élőlényt és köztük az embert is, ősidőktől fogva minden korszakon keresztül szükségszerűleg

uralma alá helyez és amelynek figyelembevétele természeténél fogva nem tagadható meg semmiféle élőlénynél rendszerint és hosszabb időre, mert a létfontartás ösztöne a létfontariás érdekeire teszi reagenssé érzékünket és értelmünket. A létfontartás érdekeivel és előfeltételeivel nem számolni, vagy szembehelyezkedni pedig öngyilkosságot, fizikai megszűnést von maga után minden élőlénynél előbb, vagy utóbb.

A létfontartás láncolata pedig a faj fontartásában nyilvánul meg, mert minden létnek, életnek örvendő ember vagy állat bizonyos fajnak, bizonyos faji sajátosságokat a maga materiális testanyagában hordozó élőlényeknek a leszármazottja. A létfontartás maradandó társadalmi megvalósulása tehát a fajfontartásban nyilatkozik meg. Ennek a fajfontartásnak pedig sokféle érdeke, eszköze, küzdelme van.

Legközvetlenebb eszköze a biológiai táplálkozás és anyaghasználat, melynek biztosítására mindig bizonyos erő szükséges.

A létért való küzdelem individuális-állati stádiumában ez az erő az egyéni erő csupán, melynek mértékét a faji öröklöttség határozza meg. A létküzdelmet pusztán egyéni erejével megküzdeni kényszerült egyén ereje ekként az ő fajilag örökölt erejével egyenlő. A farkas az ő farkastól örökölt izomerejével, mozgékonyosságával, bátorságával stb. vívja meg a létküzdelmét éppenúgy, mint az ember is az ő emberi tehetségeivel. Az ösztönszerű alaptermészet tehát nem a „gazdasági” eszközökkel, hanem az ököllettel, a nyers erővel való küzdelem. Ez jut kifejezésre („bújik elő”) a nagyobb, életbevágóbb összeütkezéseknél általában.

2. A társadalomban – szemben az izolált egyedek létküzdelmével – az individuumok ereje többé-kevésbé szervezett csoportosításban és munkamegosztásban jut kifejezésre. Ahhoz, hogy a társadalom a maga legegényibb vegetatív és magasabbfokú szükségletkielégítéséhez eljusson, erőegyesítésre és erőbeli munkamegosztásra van szüksége. A közös leszármazásúak, fajúak, nemzetbeliek, szóval a társadalmilag szorosabban összeírtatózók ily csoportokban végzik el az ököl, az erőszak, a fizikai lét megvédésének munkáját, hogy ennek keretén belül az egyén külön-külön elérhesse a maga biológiai céljait s elvégezhesse a táplálkozás, a fajfontartás funkcióit. Az ú. n. „gazdaságiak” világa csak e között a két funkció között foglalhat helyet és bír rendeltetéssel, mint azoknak a legkülön-

felébb eszközöknek és áldozatoknak az összessége, amelyeket megszerezünk és biztosítanunk csupán a csoportok nyers fizikai, ökölrel küzdő erejének sikeres megnyilvánulása alapján, tehát honalapító, honvédelmi, más fajokkal szemben megvédő, életterületet biztosító katonai munka alapján lehet és amely eszközök és áldozatok a fiziológiai, illetve biológiai felhasználás és megérzékelés céljaira szolgáló eszközöknél és áldozatoknál sohasem lehetnek egyebek.

Milyen hamis logikai nyomokra vezető és emellett milyen különleges társadalmi, vagy talán faji érdekösztöntől sugalt theória az, amely el akarja feledtetni a modern népek társadalmával, hogy minden jólétnek, békének és kuliurának az embercsoportok és fajok és nemzetek szervezett fizikai erején alapuló, életterületet biztosító, fajoltalmazó, önfeláldozó, katonai küzdelemjellegetű munkája az, mely a társadalom gazdasági munkájának és boldogulásának előfeltételeit megadja és amely pusztán a gazdasági viszonyok és termelési rend járulékos természetű következményeinek állítja oda a nemzetek és fajok katonai és politikai erőfeszítésbeli küzdelmeit! Meglátszik, hogy e theóriának megkonstruálója olyan emberi fajból és rétegből sarjadzott ki, amely a honalapítás és honvédelem véres munkája helyett általában véve azokat az utilitarisztikus foglalkozásokat kereste fel vasköveíkezetességgel minden népek társadalmában, amely a mások életveszélyeztető erőfeszítéseinek talajában termett minél több gazdasági jószágnak összegyűjtését és kiélvezését minél kevesebb önfeláldozással teszik lehetővé.

A történeti események tömkelegében, ahol háborúk, forradalmak és politikai események időrend tekintetében a lehető legváltozatosabban követik és előzik meg a gazdasági és termelési állapotok különböző stádiumait, nagyon könnyű dolog az események és stádiumok időrend szerint előző, követő és parallel viszonyait olyan circulus vitiosussá zavarni össze, céltudatos és következetes argumentációval, hogy a legközvetlenebb létfenntartási ösztöneinket kielégítő eszközöket nyújtó, tehát a gazdasági életviszonyok domborodjanak ki az emberi társadalom egyedüli lényeges és fontos céljai és törekvései gyanánt. Előre nem látott politikai és katonai események megrendítő gazdasági következményeire van szükség, hogy a nagy tömegekben, vagy legalább azok gondolkodó részeiben is felébressze a kritikát ezzel a hamis, a keletkeztető okokat elrejtő

és a következményekkel azonosító, vagy összezavaró ideológiával szemben.

A szociálistikus gondolkodásmód marxi árnyalata az érdekében kifejtett óriási és minden néphez eljutó terjesztő, szuggeráló tevékenység következtében erősen befolyásolja a modern tömegek mentalitását. Nagyon könnyű dolog ugyanis azzal a fizikai munkát végző munkással egy olyan világnézetet elfogadtatni, hogy miután az ő munkája nélkül nem volna meg a modern termelés, tehát ő, illetve az ő osztálybelijének az összessége a keletkeztető egyedüli oka minden jólétnek, táplálkozásnak, életlehetőségnek stb. Nem veszi figyelembe azonban ez az észjárás (és a szocialista eszmeterjesztő szervezet gondoskodik arról, hogy ne vegyen figyelembe semmit, ami az ő céljainak meg nem felel, tehát jogy gondolkodásában a tömeg ne törekedhessék a színhézisre) hogy a differenciált szervezett munka, mely a modern társadalmi termelésben megnyilvánul, csupán számos politikai, katonai stb. erőfeszítés, ily irányú szervezés, nevelés, fegyelmezés és a fajok és nemzetek harcában kiküzdött bizonyos honalapító és életterületet biztosító eredmények alapjára építhető fel.

Az a marxi kép, mely minden társadalmi berendezés fundamentumának a termelés mindenkor rendjét akként állítja oda, hogy minden más politikai, katonai, kulturális dolog stb. ennek csak következménye, felépítménye, teljes mértékben hamis, mert ok és okozat, előzmény és következmény jellegével egyaránt bíró kategóriákat a saját céljai szerint önkényesen és elferdítve szerepeltet azért, hogy lényegesnek azt tüntesse fel, amit mozgalomindító tanítása érdekében ilyennek célzatosan feltüntetni akar.

3. A termelő munkának mindig előfeltétele volt és lesz egy olyan békét, megélhetési területet, életbiztonságot, szóval a munka lehetőségét megadó s biológiai biztonságot nyújtó emberi tevékenység, amely a maga egészében éppen nem gazdasági munka annak elvégzőjére nézve, hanem éppen gazdasági szemmel (a legkisebb áldozat és legnagyobb haszon szempontjaival) mérve, nagyon sokszor irracionális önfeláldozást igényel, amely tehát egyéni utilitarisztikus tekintetből meg sem értékelhető. A marxi szocializmusnak nincs érzéke ahhoz, hogy ezt a honalapító és fentartó tevékenységet, mint előtte idegent és neki idegen fajok által elvégzettet, megértelje. Az

emberi társadalom problémáiban nem látja meg tehát az örök emberit egészen, hanem annak csupán egy részét tudja lényeges, örök emberi és társadalmi fundamentális gyanánt megérezni: azt a részét, amelynek a kihasználását hasította ki a maga osztályrésze gyanánt a társadalmi életműködésből eszmeadójának közelebbi emberfajtája: a közvetlenebb értelemben vett „gazdasági” működést.

Az emberi társadalomnak nemcsak egész tevékenységét nem tölti ki a gazdasági munka, de nem tölti ki a leglényesebb életnyilvánulásait sem oly módon, hogy minden más csupán ennek a függvénye volna már a társadalomban. Ellenkezőleg. Éppen a gazdasági munka, a termelés és termelésnek különböző stádiumai, fejlettségi fokai és fejlődési lehetőségei a honalapító és társadalmi rendet és fegyelmet kreáló, a népek és emberfajok biológiai és anyagi érvényesüléseért folyó harcban bizonyos győzelmes eredményt biztosító előfeltételeken nyugszik. A termelés rendje csak katonailag, politikailag és közigazgatásilag már előbb megteremtett rendre épülhet fel s csak ennek keretei között vehet fejlődést. A politikailag és katonailag megbukott népek termelése és gazdasági szervezete is összeomlott, a politikailag és katonailag jól megalapozott állami és társadalmi keretek között ellenben többnyire fejlődő termelés és gazdasági élet is keletkezett, mely ismét megbukott akkor, amikor az állam és társadalom politikai és katonai katasztrófák hajótöröttjévé vált. Az eddigi történelem ezt a képet mutatja és nem azt a megfordítottát a logikai összefüggés sorrendjére nézve, amelyet a modern forradalmi szocializmus a forradalom, vagy talán egy-egy embercsoportnak a forradalom útján leendő felülkerekedése érdekében hirdet.

Nem ismerhetjük el még azt sem ebben a tekintetben, hogy a gazdasági és politikai tények és események láncszerű egymásutániségükben egyaránt volnának oknak és okozatnak tekinthetők s így circulus vitiosussal állanánk szemben s ebből folyólag éppen úgy volna és nem volna igaza a marxizmusnak, mint az ellenkező felfogásnak. Nem ismerhetjük ezt el, mert ennek az elismerése a legnagyobb felületesség volna és egyenes megfutamodás az emberi társadalom eseményeinek a valóságos történés sorrendjében való objektív megfigyelése és józan megítélése elől. A honalapító, politikai és katonai munka

igenis megelőzi a termelés és gazdasági élet fejlődésének lehetőségeit s ezek biztosítására kereteket ad. A gazdasági fejleményekből kiinduló társadalmi mozgalmak ellenben csakis akkor tudnak egy új termelési és gazdasági rendet és fejlődést biztosítani, hogyha előbb katonailag, politikailag, közigazgatásilag, sőt etnikailag is egy olyan társadalmi keretet és rendet tudnak teremteni, amelyek között a termelés munkája, fegyelme, fejlődése és eredményessége biztosítva van. A termelő munka lefolytathatása végett tehát előbb békebiztonságra és dologra alkalmas és hajlandó emberekre van szükség. Ezt az igazságot könnyen elfelejtetik a különféle társadalmi ideológiák és eszmeáramlatok. Könnyű dolog annak elhomályosítása is az okok és okozatok meg nem különböztetése folytán. Hogyha azonban a társadalmi és politikai *nagy események és átalakulások idején* hagyják figyelmen kívül azt, akkor ezek a társadalmi átalakulások csak nyomorultabb termelést és csak szegényebb és szűkölködőbb társadalmat tudnak állítani a régi helyébe. (Legjobban igazolja ezt azoknak az államoknak a példája, ahol a forradalmi szocializmus a maga társadalmi rendjét már megteremtette a marxizmus nevében. A régi Oroszország kétségtelenül boldogabb volt anyagilag, mint a helyébe lépő. Gyöngye mentegetődzés ezzel szemben a mérsékeltbb szociáldemokrata eszmemenet részéről, hogy az orosz átalakulás voltaképpen nem a marxi séma szerint való, mert az orosz társadalomban még nem fejlődtek ki a következő szociálistikus társadalom alapjai. Az orosz marxisták másképpen beszélnek és diadalukat a marxizmus diadalának mondják, teljes joggal. Igazuk is van. Ők tudják és érzik ezt a legjobban, mert a marxizmust érezni is kell, nem elég írásaikat magyarázni. Érzik és tudják, hogy Marx igazi győzelme az, amikor az ő vérrokonsága lett uralkodóvá egy nagy államban. Céljuk, hogy így legyen ez az egész világon. Az ő szemeikben ez a fődolog s nem az, hogy az ígért szociális jllét helyett a nagyobb szegénység következett be a társadalom túlnyomó többségére. Ez majd megváltozik, mondják. A fődolog, hogy ők már uralkodnak.)

Az emberi társadalom problémáiban az örök emberi természet nyilvánul meg mindig, bár más és más variációban. Ennek az örök emberinek egyik leglényegesebb megnyilvánulása a sikerre, az embertársai felett való hatalomra, az elő-

nyösebb helyzetekre való törekvés, mert ez a törekvés a megélhetés, a boldogulás, a jobb sorsba jutás szempontjaival van kitöltve és a biológiai szükségletek talajában gyökeredzik. Ez az örök emberi, mint hatalmi törekvés él benne a marxi forradalmi zsidóságban is, mint saját külön érdektudatot is élő emberi és társadalmi csoportban. Sőt talán a legpregnansabbban él ez ő náluk, mint heterogén emberfajok között élő társadalmi rétegnél, mely mindig sokkal inkább rendezkedett be a vele együtt élő heterogén emberfajta kihasználására, mint más népek. A marxizmusnak forradalmi zsidó részről tudatosan történő valóraváltása az ő örök emberijüknek a megnyilvánulása. Az európai honalapító népeknek és társadalmaknak azonban jogos ellenvetésük van ezzel szemben, mert ez az új rend nyomorultabb, szegényebb, barbárabb társadalmat jelent. Erdünkünk tehát, hogy ez a mi értelmünkben való örök emberi törekvés arasson diadalt, vagyis, hogy a *mi osztályrészünk legyen a társadalomban való vezetés, a hatalom birtoka, az irányítás és uralkodás*. Annál is inkább, mert ez magasabb kultúrát, fejlettebb termelést, fegyelmet, rendet, etikát és általánosabb jólétet jelent.

Az olasz fascizmus és a vele hasonló komoly – és nem csak az ilyenek külsőségeit mutató – mozgalmak az európai nemzetek és fajok értelmében való örök emberi hatalmi és társadalomalapító törekvéseknek megnyilvánulását jelentik, amelyek ezt a különb rendet, társadalmat és termelést tudják és akarják megvédeni és biztosítani, amelyet marxi szocializmus és kommunizmus csak megdönteni tud. Ezért ezek a mozgalmak fontos határkövet jelentenek a modern társadalom alakulásában, mint a nagy többség, a kultúra és társadalmi béke túlnyomó érdekmennyiségét oltalmazó *önvédelmi* jelenségek.

X. FEJEZET.

Új társadalmi problémák.

1. Az emberi társadalom nagy problémái, mint az emberek millióinak agyában élő pszichikai képzetek kollektív rezultánsai jelennek meg és ilyen formában bírnak társadalmi realitással. De az ilyen formában megjelenő társadalmi realitás aztán igen nagy hatalom, melynek uralmát sokszor hosszú korszakokon keresztül érzi az emberiség. Ebben áll az eszmék hatalma és ugyancsak ebben a körülményben rejlik azoknak hatalma is, akik ezeknek az eszméknek saját érdekeikkel összeforrott hordozói. A problémák tehát egyeseknek az agyvelejében születnek meg, de társadalmi és politikai súlyra akkor tesznek szert, amikor már mint tömeghangulatok és tömegmeggyőződések fészkelik meg magukat az emberek szélesebb csoportjainak lelkében. Ilyen alakban és ilyen elterjedtségben azonban hatalommá válik a gondolat, mert számos embernek az energiája áll mögötte. Az eszme kvalitása nem irányadó ilyenkor annak hatalma szempontjából. Ezért gyakori jelenség a társadalomban, hogy azok tudnak leginkább uralkodni embertársaikon, akik valamely leginkább szuggesztív erővel rendelkező eszmét tudnak közöttük elterjeszteni és ennek segítségével irányítójuk gyanánt szerepelni. Aki milliók lelkébe tud célokat kitűzni, az milliókon is tud ezek segítségével uralkodni. A nagy vallásalapítók példája eléggé tanúsítja ezt a múltban és eléggé tanúsítja a szocializmus példája is a jelenben. De megmagyarázza ez a körülmény egyes embercsoportok tartós uralmát is a többi emberek és tömegek felett. Az egész világon elszéled] és mindenütt lehetőleg az uralmi pozíciókat megszálló zsidóság hatalma is elsősorban azon alapul, hogy el tudta terjeszteni és meggyőződéssé tudta szuggeralni a tömegek között azokat az eszméket és irányokat, amelyek elterjedését a saját érdekében állónak tartotta, akár helyesen, akár helytelenül.

Említettük az imént azt is, hogy az eszme minősége nem sokat határoz, mert nem ebben, hanem elterjedett voltában rejlik a hatalma. A társadalomnak viszont nagyon is nagy életbevágó érdekei fűződnek hozzá, hogy *milyenek* ezek az eszmék: hogy ne romboló irányok terjedjenek el az emberek milliói között hatalmak gyanánt, hanem olyanok, amelyeket az emberi haladás, kultúra, erkölcs és társadalmi fegyelem barátai örömmel üdvözölhetnek, mert ezeknek az erényeknek megmaradásától, vagy eltűnésétől függ kultúránk és civilizációnk megmaradása, vagy-eltűnése is a jövőben. Amint például nagy aggodalomra ad okot az emberiség maradandó értékeit féltő kultúrember előtt a forradalmi ideológiák mindhatalmasabb megfészkelődése a tömegek lelkében, minekfolytán a nyugati nemzetek millióinak agyában is az izgága forradalmi apostolok mentalitása terjed el, annál nagyobb megkönnyebbüléssel kell üdvözölnünk, ha olyan újabb jelenségeket látunk, amelyek a társadalmi fegyelem és kötelességérzet ideáljainak megerősítését jelentő irányok felbukkanását mutatják. Ezért nagyjelentőségűnek mutatkozik az az egyre több országban észlelhető társadalmi renaissance, amely Olaszországból indult el s amely a nemzeti eszmét, az ideális kötelességteljesítés közérdekű erényeit és a munka eredményességének ugyancsak közérdekű egyéni és társadalmi biztosítékait vette oltalmába, de ami a legfontosabb, megszervezte az osztályharcot szembeállni és azt eredménnyel visszaverni tudó nemzeti tábort.

Olyan nagyjelentőségű dolgok mindezek, hogy nagyságukat csak egy későbbi korban fogják, majd kellőképpen értékelni. Ma még nem szoktuk meg egyszerűen e társadalmi renaissance horderejét mérlegelni, amint hosszú időbe került az is, ameddig a szocializmus jelentőségének kellő mérlegeléséhez hozzászoktunk. Egyenesen nevetséges volna pedig a fascizmust a mozgalom és képviselőinek szimpatikus vagy ellenszenves volta szerint ítélni meg. Ugyancsak helytelen volna az olasz néphez való viszonyt állítani oda a megítélés alapjául. E mozgalom társadalmi és történelmi jelentősége annak példaadó szuggesztív erejében, abbeli természetében rejlik, hogy mint tömeghangulat és tömegtörekvés egyre szélesebb rétegekben és egyre több nemzet társadalma körében vált ki hasonló energiákat, kelt fel hasonló meggyőződést, úgyhogy a társadalom alapintézményeit fentartó s ami ennél is sokkal fonto-

sabb, a szellemi és fizikai munka eredményességét megvédő és fokozó ellenmozgalmat állít a szocializmussal szembe, úgy-hogy a kultúra és civilizáció objektív barátai csak örömmel üdvözölhetik.

2. A legfontosabb szociális problémák gyanánt merülnek fel azok az új problémák, amelyben nem a társadalomnak megszokott tisztes statikai rendjét fentartó energiák kifejezésre-jutásáról, hanem új céloknak és rendnek megvalósulásáról és kiküzdéséről van szó. Ilyen feladattal állunk szemben azonban akkor is, amikor a kultúra és haladás felhalmozott értékeit veszélyeztető s a társadalmat alapjaiban megtámadó forradalmi robbantó irányok visszaverése nem történhetik meg többé új módon való szervezkedés, új védekező eljárások alkalmazása és főleg új és nagyobb társadalmi energiák igénybevétele nélkül. Bizonyítása is felesleges ma már annak, hogy a mai osztályharcok ellentéteit nem fogja áthidalni többé a gazdasági és társadalmi erőknek az az állítólag mindent kiegyenlítő harmóniája, mely a klasszikus gazdaságtannak olyan alapvető tanítása volt s amelynek mindenütt jelenlevő és mindenütt érvényesülő hatásában nem is olyan régen annyira hittünk. Ma már általánosan érezzük, hogy szervezett erőkre, elszánt és átgondolt terv szerint való cselekvésre van szükség ahhoz, hogy a társadalmat a forradalom és erőszakos átalakulások útjáról vissza tudjuk rántani. Ebben aligha kételkednek többé a csak némileg is tisztán látó emberek és esetleges kételkedésük is csupán arra vonatkozik ma már, vajjon képesek vagyunk-e a társadalomnak a felforgató törekvésekkel szembehelyezkedő rétegei között megtalálni az elegendő számú embert és energiát arra, hogy ilyen nagyszabású társadalmi mozgalomhoz a lelkesedő tömegek táborát összehozni és meggyőzésének erejében együtt tartani lehessen. Napjaink társadalmi nagy problémáját merőben újjá teszi az a körülmény, hogy a *laisser-faire* elve mindenütt háttérbe szorul a tudatos szervezkedés és erőegyesítés folyamatával és jelenségével szemben. Senki sem bízik többé a józan belátásúak közül abban, hogyha szociális forrongás valamely magasabb törvényszerűsénél fogva a dolgok kiegyenlítő harmóniájában végződjenek. Mindenki látja és érzi, hogy csakis a céltudatos erőegyesítés és erőfeszítés az, mely egy ilyen korszakban sikerhez vezethet. Napjaink új társadalmi problémája tehát a győzelem kiküzdésének a problémája a

támadó és védekező társadalmi harcban. Mindenki tudja, hogy ez a harc élet-halálra megy és azért senki sem hiszi többé, hogy a *laisser-faire* passzív álláspontjával célt érhetne abban. A *laisser-faire* elvében való bizakodó hit a miénknél békésebb és jóllakottabb korszakok számára való csurján gs akkor is csak a megelégedett társadalmi rétegek tették ezt magukévá. Az elégedetlenek és helyzetüket féltők mindig a cselekvés és tudatos erő kifejtés eszközeihez nyúltak társadalmi és politikai téren is akkor, amikor életbevágó érdekeiknek megoltalmazásáról volt szó. Ne legyen tehát kétséges senki előtt sem, hogy új helyzetek között élünk a társadalomban, sokkal komolyabb korszakban, mint amilyenben apáink éltek. Sokkal tudatosabb, elszántabb, jobban megszervezett életküzdelem biztosíthatja csupán politikai és szociális téren azoknak az értékeknek a pusztulástól való megmentését a jövő nemzedékek és a magunk számára is, melyekre a kultúrembernek a legnagyobb súlyt kell helyeznie. Egy olyan időszak, amikor a nagy tömegek izzó gyűlölettel tömörülnek abba a táborba, melynek alapvető gondja a mai társadalom jó és rossz intézményeinek egyaránt való felrobbantása csupán uralomrajutásuknak kicsikarása végett is, a munka eredményességét biztosító tömegszorgalomnak egy pusztán utilitarisztikus, kártevésre hajló világnézettel való helyettesítése csak azért, hogy ezzel is jobban megrendüljenek a mai rend alapjai, a társadalom alakulásának egy olyan veszedelmes stádiumhoz való eljutását jelenti, amelyben a történelem folyamán felhalmozott kulturértéket hordozók és védelmezők táborával szemben ismét megsokasodott és ismét veszedelmessé vált az őket megsemmisítéssel fenyegetők táborra. Hasonló ez az idő ahhoz az időhöz, amikor a népvándorlás korában a római birodalmat és annak kultúráját támadta meg a barbárok egyre sokasodó tömege. A mai kor kultúráját nem kevéssé veszedelmes ellenség fenyegeti. Sőt azt mondhatjuk, a helyzet még kényesebb annál fogva, hogy a kommunizmus és bolsevizmus réme nem csupán kívülről fenyeget, mert az azt terjesztő szellemi fluidumok kívülről és belülről egyaránt terjesztődnek, az ú. n. polgári társadalom pedig még mindig idegenkedik a gyökeres védekezés kényelmetlenségét okozó eszközeinek komoly következetességgel való kiépítésétől és alkalmazásba vételétől és éppen úgy, mint békés, szelídebb időkben, csak a közvetlen veszedelemre reagál.

Az a kor tehát, melyben élünk, helyesebben mondva *az* a jelen, melyet a magunkénak mondhatunk, sorsdöntő időszak talán igen-igen nagy korszakára az emberiségnek. A jelennek, a mi generációnk rendelkezésére álló időszak előrelátó felhasználásától, vagy ki nem felhasználásától függ, hogy a jövő társadalmi és munkarendje olyanná alakul-e, illetőleg olyan marad, amely mellett efficiens fizikai és szellemi munka folytatható ebben a társadalomban olymódon, hogy az emberiség ki tudja fejteni és ki tudja termelni magából a társadalom haladásához, az anyagi és szellemi termelés mai színvonalához szükséges energiákat, avagy pedig a forradalmi irányok uralomrajutásánál fogva lassan-lassan feléli-e a társadalom a fizikai és szellemi javaknak azokat a készleteit, amelyeket eddig nagy fáradsággal halmoztunk fel. A mostani generációnak magatartásán fog talán mindenkorra megfordulni, hogy a robbantó, avagy a fentartó erők kerekednek-e felül a közeli, vagy legközelebbi jövőben és ennek folytán milyen vágányokra terelődik társadalmunk sorsa: a haladó, vagy a hanyatló civilizációk útjára-e? A jelenlegi generáció, különösen a jelenlegi fiatalabb generáció tartja a sorsdöntő vágányok váltóját a kezében. Ennek a nemzedéknek a magatartásától függ főleg, hogy vájjon a keresztény-európai társadalom munkás hidegvére és kötelességtudó erkölce kerekedik-e felül, vagy pedig a társadalmi rendünkből, értékeünkből, intézményeinkből tabula rasat csináló ideológiák sülyedő irányzata.

Sajnos azonban a vezetett tömegeket nem tekinthetjük mindig a gondolkodók, mégkevésbé a következetesen gondolkodni tudók sokaságának. A tömeg részévé sodródott ember már nem ura annyira a saját belátásának és akarati irányításának, mint a magában, vagy egy nem kényszerítő szűkebb környezetben gondolkodó és mérlegelő ember. A tömegben egyik ember erőszakot gyakorol a másokra szuggesztív magatartásával, cselekvésének példájával, fenyegető viselkedésével, számbeli sokaságával. A sokaságnak bizonyos irányú cselekvés már magábanvéve társadalmi pressziót, vagy terrort jelent. Fokozottabb mértékben áll ez azoknál a tömegmozgalmaknál, melyeknek egyenesen a céljuk az ilyen terrorizáló hatás elérése, hogy ezáltal az ellenkező irányú cselekvést elfojtsák. A forradalmi irányok támadó fellépése tehát lehetetlenné teszi az egyénnek a meggyőződése szerint való cselekvést és irányának eszerint

való megválasztását, mert tömegekkel és tömegek erőszakával áll szemben. Éppen ezért a forradalmi cselekvés nem a nyugodt célszerűségi mérlegelgetés cselekvősege többé, hanem legfeljebb bizonyos sémának megfelelő cselekménysorozat csupán. Az irányító itten nem térhet vissza egyszerűen és közvetlenül a helytelennek, túlzottnak, elhamarkodottnak bizonyult útról, mert a tömeg, melyeket a vezetők, az érzelemfelkeltők már elindítottak bizonyos irányba, bizonyos fanatizmust termel ki magából emellett az irány mellett s ez a tömegfanatizmus sokkal jelentékenyebb tényező, mint hogy vele számolni ne kellene és sokkal makacsabb, mint hogy a józan ész szavára azonnal engedelmessé válnak, így tehát még a jóhiszemű forradalmárok és felforgatók sem szakíthatnak meggyőződésváltásuk szerint azon módon a követett irányukkal. Annálkevésbé várható ez azoktól, akiket önzés, érdek, bukástól és bosszútól való félelem szögez oda ahhoz az irányhoz, melynek már egyszer a hívőül szegődtek.

A probléma komolysága és veszedelmes volta kétszeres nagyságban tárul elénk, ha meggondoljuk, hogy a forradalmi robbantó irányzatok ma már túl vannak a kísérletezés és az utópiák stádiumán és hogy valóban elérkeztünk az ellentéteknek és társadalmi feszültségeknek abba az állapotába, amelyen túl a védekezés nem valósítható meg többé a régi megpróbált és hatástalanoknak bizonyult panaceákkal, hanem csupán azokkal az igazán erélyes és harcias eszközökkel, melyeket a támadók kényszerítenek a magukat sikeresen megvédeni akarókra. Hogy tehát milyenek legyenek és lehetnek társadalmunk kulturális és nemzeti értékeinek megvédelmező – természetesen a sikeres (efficiens) védelemre alkalmas – eszközei, az a támadás természetétől és veszedelmességétől függ. Azok tehát, akik a fizikai értelemben vett ökológiai és polgárháború fegyvereivel támadják meg a társadalomnak mai rendjéhez ragaszkodó rétegeit, ezekkel szemben ugyanazok az eszközök a jogosultak és a kellő erejűek az önvédelemre. A forradalmi eszközökkel szemben tehát csak azok számíthatnak sikeresen leküzdő ellenállásra, akik a támadás idejére már előtűnték készíteni és megtudták szervezni a kellő erejű ellenforradalmat. Ezzel tisztába kell jönnie s meg kell vele barátkoznia a mai kor gyermekének, mert akkor, amikor a társadalom két ellentétes hadakozó táborra szakad, eltűnik a régi rendfentartó

állam és voltaképpen az erősebbik fél válik – legalább is jó hosszú időre – az új állammá. Társadalmunknak tehát a régismert jelszavak alatt, a rég bejelentett célokért folyó küzdelmeiben az a legfontosabb új problémája, hogy *a megtámadott, illetve veszélyeztetett rétegek miként szervezzék meg a maguk efficiens önvédelmét és ezzel egyetemben miként mentsék meg az eredményes társadalmi termelés biztosítására szolgáló, hosszú időközön át felhalmozott társadalmi értékeket és intézményeket.*

3. Nem csupán új eszmék és jelszavak jelentenek tehát az imént való megállapításoknak megfelelően új problémákat, *hanem újjáalakult* problémák sűrűsödnek meg a régi fogalmak és jelszavak alatt is annakfolytán, hogy a célok és eszközök képzetei eltolódnak a milliók agyában a hangulatok és tapasztalatok hatása alatt és más kollektív rezultánst hoznak létre. így tolódtak el a célok és eszközök képzetei a modern társadalmi küzdelmek kereteiben is. A célok közvetlenebbül a hatalom birtokbavételére irányulnak ma már, mint nemrégén is, az eszközök pedig sokkal kevésbé szellemiek és elméletiek és sokkal inkább állanak a nyers erő és hatalom igénybevételéből is. Az eszközöknek, vagyis *a társadalmi harc modorának és eljárásainak újjáalakulása ekként merőben újjáalakította a társadalmi problémát*, mert egészen más természetű küzdelemről van szó ottan, ahol csak a jogrend és alkotmányi keretek megtartása mellett, vagyis a küzdő felek lényeges életfeltételeinek megmaradásával folytatható és vívható meg még az osztályküzdelem, mint hogyha a harc már olyan stádiumba jutott, amikor az erőszak eszközei a legcélravezetőbbek, s a fenálló jogrendnek éppen a szétrombolása és egyes társadalmi rétegeknek szinte már fizikai megsemmisítése forog szóban.

A nemzeti, faji és a szorosabb értelemben vett szociális érdekek azok, amelyek körül a közszempontból legfontosabb kérdések csoportosulnak.

Az említett három szorosán összefüggő társadalmi kérdés közül a nemzeti probléma az, melynek képe a legjobban hasonlít a múltból átörököltööz. És mégis, ez a modern *nemzeti probléma* sem a régi többé a maga egészében. Annyi új, modern elemet szedett az fel magába gazdasági, faji, szociálpolitikai, sőt katonai hatalmi és tömegpsychológiai szempontból, hogy a modern nemzeti problémák is újak voltaképpen

tartalmukban, intenzitásukban, sokszor céljaikban. Változott alakot mutatnak a hozzájuk fűződő érdekek, de leginkább új problémaként jelennek meg azok az eszközök és erőfeszítési módok, amelyekkel a mai viszonyok között a nemzeti érdekek megvédhetők, vagy amelyeket erre a célra felhasználni szoktak, megengedhetőnek, vagy meg nem engedhetőnek tartanak.

Általában véve elmondhatjuk, hogy egy olyan korban, amikor a társadalmi kérdésekkel többen foglalkoznak, amikor több embernek, nagycbbszámú tömegeknek agyát izgatják a a nemcsupán a szoros értelemben vett egyéni gondok, hanem a bármilyen változatú kollektív, tehát többé-kevésbé társadalmi kérdések is, akkor e kollektív problémák, – azok t. i., amelyekhez több embernek, nagyobb tömegeknek figyelme fordul -, erejükben, intenzitásukban is nyernek, így van az a nemzeti problémákkal is. Erősebbek, elhatározóbb jelentőségűek ma, mint bármikor azelőtt. A szocializmus eszmevilága hiába igyekezett e jelentőségüket elvitatni, hiába igyekezett egyedül a gazdaságiakat döntően lényegeseknek feltüntetni, a nemzeti érdekeknek a gazdaságiakkal szorosán összeszővődő sorsa éppen a munkásosztályra nézve tette a legsorsdöntőbbé a nemzeti sorsot, amikor a modern bérmunkásosztály megélhetési konjunktúrái annyira össze vannak forrva a nemzeti sorssal és a nemzet mindenkori gazdaságpolitikai hatalmával.

Az államok és nemzetek nem valami gazdasági, vagy kereskedelmi, hanem honalapító politikai s elsősorban katonai alapítások. Katonai alapítású a kereskedő Anglia éppenúgy, mint az Egyesült Államok, Olaszország éppenúgy, mint Magyarország, vagy Lengyelország. Az illető állam megalapításának okozó előzménye túlnyomórésztben mindig valamely katonai esemény, akár az illető nép fiai vívták ki azt a maguk számára, akár más (ette meg számukra ezt a szolgálatot. Még a kommunista Szovjetország megalakulása is katonai okokon, t. i. a világháború katonai eseményein sarkal. A legmagasabbrendű és legfontosabb eddig ismert emberi szervezet: az állam alakulása a legnagyobb (és a létet, vagy nem létet leginkább elhatározó) emberi erő kifejtésén katonai, a tömegfizikai erőfeszítéseken alapul és ezekre támaszkodik, mint elhatározó okozati előzményekre. Ezt a tényt és annak jelentőségét csak olyan származású ideológusok igyekeznek jelentőségében elmosni (azáltal például, hogy az államot osztályállamnak mondván,

a katonai alapítás jellegét csak erre nézve tartják aktuálisnak s a jövő boldogságot hozó államát ellenben már az ő csalhatatlan tanaikban előírt „fejlődésinek természeti erővel ható törvényei fogják meghozni és nem az emberek katonai jellegű erőfeszítése többé), akik az állam- és nemzetalkotásnak ezt a nehéz, veszedelmes és korántsem utilitarisztikus munkáját nem szokták volt elvégezni, hanem a mások végtelen áldozataival alapított országokat és társadalmakat használták ki mindig következetesen a legkisebb áldozat és legnagyobb haszon elve szerint a maguk számára s tették azt a maguk boldogulási területévé. Nemcsoda tehát, hogy egyes eszmeáramlatok úgy gondolják el, vagy olyannak szuggerálják a honalapításnak, a társadalom új megalapozásának munkáját, mint amilyennek a maguk utilitarisztikus munkáját ismerik.

4. Annak az igazságnak a felismerése, illetőleg tisztánlátása, hogy a nemzet katonai alapítás és ennek folytán a legnevezetesebb társadalmi intézmények és a népesség nagy tömegeinek maradandó megélhetési alkalmakat nyújtó konjunktúrák állandósága végeredményben a honalapító katonai munkán alapul szintén, nem alkalmas arra, hogy az államot és nemzetet lekicsinylő szocialista ideológus, vagy agitátor tekintélyét növelje a saját tömege előtt és azért gondosan ki is gúnyolják ők nemcsak a nemzetnek és hazának, hanem a honalapító munka értékelésének a fogalmait és hajlandóságait is. A gúny kétségtelenül erős fegyver, mert alacsonyabbrendű féktelenkedő szellemi hajlandóságokra támaszkodik, különösen a kötelességérzet és fegyelem önuralmat és megtartóztatást igénylő, tehát lényegében többé-kevésbé aszketikus erényeivel ellentétes, mulató, s így élvezeti hajlandóságokra. A nemzeti fogalmakkal szemben terjesztett, – s jórészt a jelzett körülményekkel is erősen összefüggő – idegen s főleg szemita eredetű gúnyolódásnak természeténél fogva könnyű elterjedése a tömegek körében, de az irodalom- és hírlapirodalomnak tág területén is, magyarázza meg számos, talán nem is ellenséges világnézetű embernél is, az arra való hajlandóságot, hogy a szeme előtt lefolyó események és tények sokaságán mintegy keresztülnézve, gondolkodásában ennek az utilitarisztikus természetét és szórakoztató és kötelességlazító hajlamait csiklandozó gúnynak és lekicsinylő szuggesztiónak a hatása alatt álljon inkább, vagy nagyrészt az ő gondolkodásában, mint tények és történések

tanúsításának logikus hatása alatt. Minden ellentétes elhomályosító szuggesztiók dacára is azonban minden értékesebbnek és erősebbnek mondható nemzeti társadalom talajában mélyen és egészséges konstruktív világnézetként gyökeredzik a nemzeti érdekek tudata és a nemzeti érdekvédelem szükségességéről való meggyőződés. Az ilyen meggyőződésük taborán kívül azonban a nemzeti szempontokat megtagadók és a nemzeti érdektudatot nem ismerők tábora olyan feszítőerőt képvisel, melynek visszaszorítására csak akkor lehet kilátás, ha az ellenkező irányzat kilépve az eddigi kényelmes nyomokból, új és nagyobb energiákat tud azzal politikai és szociális téren szembeállítani. (Lásd pl. az olasz nemzeti fascista világnézet eredményes megütközését a marxi-szemita világnézettel.) A régi, átöröklött nemzeti problémát tehát új, jellegzetes természetűvé korszakunkban éppen az alkotja, hogy míg egyrészt a nemzeti szempontok jelentősége az egyéni és társadalmi érdekekkel való vonatkozásaiban egyaránt nyer a modern politikai és gazdasági erőviszonyok között is, addig azonban a velük ellentétes forradalmi irányok egyre fokozódó önvédelem szükségessége elé állítják a nemzeti társadalmakat.

5. Ha a szociális kérdésekben igazán tájékozottak akarunk lenni, akkor ugyancsak fontos dolog megállapítani azt is, hogy a társadalom alapintézményei: a nemzet, illetve a mostani állam, a család, a tulajdon, a jelenlegi morál stb., stb. ellen irányuló feszítő erőket, illetve az azokat hordozó embermilliókat kiknek szuggesztiói terelték össze ilyen nagy robbantó erejű irányba. Ha a forradalmi doktrínák keletkezését és a jelenlegi nagy forradalmak csinálásmódját jól szemügyre vesszük, nem lehet többé kétség abban a tekintetben, hogy a gazdaságilag elégedetlen és egyre elégedetlenebbé tett emberek előtt a gazdasági szükségességek állítólagos törvényeinek abstrakciói mögött tudatos célkitűzéssel cselekvő s keresztyény-európai társadalmunk kialakult rendjét fanatikusán gyűlölő agyvelők vannak. Tőlük indulnak ki eredetileg és tőlük terjednek el egyre szélesebb körhullámban e gondolatok szuggesztiói. Tagadhatatlan valóság, hogy a ghetók agy velőinek energiája indítja meg a modern szociális forradalmi gondolatfolyamatot és az általuk megjelölt irány és célkitűzés teszi azt olyan veszedelmes hatásúvá.

Új stádiumba jutottak a fajt problémák is. Amerikában a fajokat egyenlősítő irány elhibázott és veszedelmes voltának

belátása és az eugenetikus faji elkülönítés a fekete fajjal szemben egyre több téren és egyre határozottabban nyilvánul meg. Törvénybe iktatott szigorú rendelkezések tiltják a fehéreknek a feketékkel való összekeveredését, mely összekeveredés a fehér fajnak halálát jelentené fiziológiai, kulturális és morális szempontokból egyaránt. A faji érdektudat egyre biztosabban alakul ki és terjed el nemcsak a fekete fajjal, hanem újabban a zsidókkal szemben is az Egyesült-Államok társadalmában. Egy emberöltő alatt ugyanis a beözönlő – különösen kelet európai – zsidóság milliói a legfontosabb gazdasági pozíciókat olyan mértékben ragadták magukhoz, hogy a keiesztény Amerika közvéleménye is egyre kétségbeesettebbnek látja az ebből előálló helyzetet.

Ázsia, sőt Északafrika népeinél százmilliók között érik és erősödik egyre a faji és vallásos alapon álló nacionalizmus, melynek politikai következményei a jövőben elmaradhatatlanok. A zsidó probléma is olyan világrészekre kiterjedő jelentőségű és alakulása olyan természetű, hogy vele akarva, nem akarva komolyan foglalkozni kell annál is inkább, mert ezt elhallgatni vagy letagadni akarni ma már hypokrizis számba menő komolytalan dolog volna csupán, amikor a társadalomnak úgyszólván minden rétege erről mint aktuális és égető kérdéstről beszél. A társadalmi tudományoknak tehát ezzel a problémával is komoly tárgyilagossággal kell foglalkozniuk és hozzá kell szoktatniuk az intelligens rétegeket, hogy ezt a kényes, de nagyjelentőségű társadalmi problémát annak komolyságához mért őszinteséggel, alaposággal és objektivitással kezeljék. A tudomány feladata erre a problémára vonatkozólag is: felvetni a kérdést, kritikailag megvitatni a jeá vonatkozó eszmemenetet és az ajánlott megoldási módokat és tudományos elfogulatlansággal s őszinteséggel álláspontot is foglalni a kérdésben. A zsidóságnak évezredek szociális és társadalmi szerepe ugyanis a legutóbbi időkben jelentőségében rendkívül megnőtt. A társadalmi, faji és gazdasági értelemben vett zsidó problémának a modern viszonyok között is egyre fokozódó jelentőségét az adja meg különösen, hogy a márnál körülbelül 17-18 milliónyira szaporodott zsidóság nemzetközileg a föld javainak s az egyes nemzeti jövedelmeknek egyre nagyobb és nagyobb részét foglalja le a maga számára, egyre felsőbb, gazdagabb és befolyásosabb társadalmi rétegekbe nyomul be

és egyre inkább kiszorítja onnét a hatalom és jólét előbbi birto-
kosaikat. Azon az úton van, sőt nem egy tekintetben el is érte már,
hogy gazdaságilag és ezen keresztül más vonatkozásokban is
uralkodó réteggé válják mindenütt. míg egyrészt a gazdaság
és hatalom előnyeiket és megszerzésüknek eszközeit egyre inkább
egyesíti a kezei között, addig másrészt alulról a társadalmi
forradalomban való vezetőszerében egyre jobban döngeti a
mai társadalmi rend alapjait. Tőke, sajtó, szocializmus, nemzet-
közi titkos szervezetek nagyjából a kezeik között, vagy erős
befolyásuk alatt vannak. Ottan pedig, ahol a kommunisztikus
forradalom megdöntötte a régi rendet (Oroszország és más
szovjetállamok), politikailag is az egyedül uralkodó réteggé
tették magukat. *A zsidókérdés ismerete nélkül nem lehet a
modern szociális és gazdasági problémát ismerni, valamely
megoldása nélkül nem lehet azt megoldani. A tudománynak
nem lehet feladata ekként a mindenki által látott zsidó prob-
lémát sem letagadni, hanem meg kell látnia és foglalkoznia
kell vele minél alaposabban s minél kimerítőbben.*

6. Az ú. n. *munkáskérdés* sem az ma már természetében és
erejében, ami volt pár évtizeddel ezelőtt, sőt nem az, ami volt
közvetlenül a világháború előtt. Benne vagyunk – akár tetszik
beismernünk, akár szépítjük is – a tudatosan szervezett oszlály-
harc korában. A marxi forradalmiság többé-kevésbé behatolt
minden európai és amerikai ország társadalmába, még oda is,
ahol az illető rétegek nincsenek teljes tudatában szuggerált
voltuknak, vagy ahol elvileg egyelőre tagadják is még. Min-
denütt többé-kevésbé terjedelmes néprétegek törekednek a mai
tulajdoni, társadalmi, jogi és nemzeti rend megbuktatásával
új ideálok szerint való berendezkedésre, dacára azoknak a
szomorú tanulságoknak, melyeket az új rend hozott a világ-
háború után ott, ahol megvalósulásig jutott el. Többé-kevésbé
a kommunizmus valamelyik válfaja a szociálistikus rétegek
zömének közvetlen, vagy közvetett ideálja, dacára annak, hogy
megvalósulása nemcsak a mai értelemben vett nemzetet és
államot, hanem a magasabb kultúrát, civilizációt és jólétet is
megdöntéssel fenyegeti. Az ezeket biztosítani akaró társadalmi
és nemzeti politikának tehát új nézőszögből kell ennekfolytán
meglátni az érdekeit s kitűzni céljait és megválasztani eszközeit.
Csak akkor menthetjük meg a kultúrát és civilizációt a jövő
számára, ha alapjaikat biztosítani tudó jogrendet és államot is

tudunk alkotni és ezt az államot és jogrendet belülről fizikailag is meg tudják védeni a társadalomnak azok a rétegei, melyek fentartásuk szükségét érzik.

A szociális kérdés megismerését is *újra kell megtanulnunk* a ma és holnap tapasztalatai alapján és ilyen nagyvonalú új célkitűzéssel kell megformálnunk az új társadalmi intézményeket, eszerint alkotnunk jogot és törvényeket. Konstruktív, nemzet- és társadalomvédelemre és a munka eredményes voltának biztosítására alkalmas efficiens szervezeteket kell szembeállítanunk a forradalommal.

Ezek az új problémák új kötelességeket és új feladatokat rónak tehát a társadalom ama részére, amely a civilizáció és igazi érdekeinek a hordozója. E feladatok megismerése, tudatos voltuk elterjesztése méltó és alkalmas azonban arra, hogy *új életcélokat és ideálokat* tűzzön ki és vaPsítson meg az európai népek társadalmában.

XI. FEJEZET.

A társadalom közérdekű berendezkedéséről.

1. Akkor mondhatjuk el, hogy valamely ország, nemzet, állam, vagy általában véve valamely társadalom a közérdeknek megfelelően van berendezkedve, hogy ha intézményei és állapotai – alapos és tárgyilagos megítélés szerint – alkalmas eszközöknek tekinthetők egy minél tökéletesebb emberi együttélést biztosító kultúrának és civilizációnak, mint célnak szolgálatában.

Ennek a most említett célnak az eléréséhez pedig akkor közeledünk igazán, hogy ha úgy általánosan, mint egy-egy emberre, eső viszonylagosságban is egyre szaporodnak az anyagi és szellemi szükségletkielégítés javai. Értjük pedig ezek alatt a javak alatt mindazt, ami az embereket odasegíti, hogy okosabbak, ügyesebbek, erősebbek, egészségesebbek, jobbak, fegyelmezettebbek és eme tulajdonságaik következtében boldogabbak legyenek.

Rámutattunk már arra is, hogy a sok emberből álló társadalomban kellő mennyiségű jószágot csak akkor lehet mindenkinek juttatni, hogy ha abszolút értelemben véve elegendő mennyiséget termelt meg az illető társadalom belőlük. A tökéletesebb emberi együttélést biztosító kultúra és civilizáció felé való haladást ekként egyedül csak egy szellemi és anyagi értelemben kellően eredményes termelés biztosíthatja. Közérdekű, vagyis olyan, amelyet megfelelőnek, fentartandónak, fejlesztendőnek és megvédelmezendőnek kell tekintenünk, az a társadalmi rend, illetőleg berendezkedés, amely ilyen szellemi és anyagi értelemben eredményes termelést biztosít, mert csakis az ilyen eredményes termelésre lehet efficiens, vagyis kellő mennyiséget és minőséget juttató jószágelosztást, valamint kultúr- és etikai javakban való részesedést építeni.

Minthogy pedig az osztozkodást előtérbe helyező, de a termelés kielégítő stádiumát, vagy haladását nem biztosító társadalmi berendezkedések a jólét következetes csökkenésének a társadalmi, a termelés efficiens voltának következetes és hosszú időn át való meglétét biztosító berendezés viszont a jólét következetes haladásának is kell, hogy az irányát jelezze, egészen bizonyos, hogy az előbbi berendezés mellett alkalmazott nagyobb és egyenlőbb osztozkodási kulcs dacára is előbb-utóbb (de a társadalom legfontosabb szükségletkielégítési javainak gyors és folytonos megújítást igénylő elhasználódásánál fogva bizonyosan rövid időn belül) csak kevesebb fog jutni átlag egy-egy emberre, mint kisebb és egyenlőtlenebb osztozkodási átlagkulcs mellett, de egy efficiensebb *termelési* berendezkedés állapotában. Eredménytelen, csökkenő átlagos szolgáltatású termelés mellett ugyanis a társadalom egyre gyorsabban kell hogy közeledjék ehhez az említett stádiumhoz. Ettől az említett időponttól kezdve azonban (t. i. amelytől kezdve kevesebb jut már a nagyobb osztozkodási kulcs dacára is) rohamosan kell romolnia az állapotnak az egyenlősítő, de inefficiens termelésű társadalom rovására, mert ez az állapot már a készletek egyre fokozódó gyorsaságú felélésének az állapotát jelenti, amikor a kívánt hányados egyre kevesebbszer található meg a felosztásra kerülő mennyiségben, mert az elfogyasztotknak nincsen meg többé a fogyasztással lépést tartó utánpótlásuk. A kommunizmusok *ezért a* nyomorúság kommunizmusai mindig előbb-utóbb.

A szociálpolitika főszempontjának és első feladatának ebből folyólag nem az egy-egy időszakban mutatkozó társadalmi jószágkészlet felosztásában és felélésében kell állania, hanem a jólétnek *minél fejlődőbb és tartósabb* biztosításában. Minthogy pedig nagy szellemi és anyagi kvótát a társadalom javaiból csak a munkának és termelésnek haladó eredményessége mellett kaphatnak az emberek, ha az elosztási kulcs egyenlővé tétele az akadály a termelés eredményes voltának, észszerűtlen dolog a termelés eredményességét áldozni fel az egyenlősítésnek és nem megfordítva.

Másrészt azonban garanciákra van szükség az utilitarisztikus kisebbségek közérdekellenes visszaéléseivel szemben is. Amikor hangsúlyoztuk, hogy a termelés efficiens alakulása elsőbrendű érdek az elosztás egyenlősítésénél, ezzel koránt-

sem helyeseltük a parazitizmusnak azokat a különböző formáit, amelyeket a kapitalisztikus termelési és elosztási rend korában találunk.

Ellenkezőleg. Az előrelátó és valóban közérdekű társadalmi politikának *le kell nyssnie szorgalmas gondoskodással akár a kapitalisztikus, akár misféle termelési és jövsdelemeloszlási rend, vagy rendetlenség millett előforduló közérdekellenes kinövéseket. Nem az államot, a nemzetet magát és annak rendjét kell tehát felrobbantania és elpusztítania, mint azt a forradalmi szocializmus barbár módon hirdeti, hanem gondos előrelátással kell folytonosan örködni és javítgatnia a modern társadalom rendjén és szerkéz étén,* de megőrizni és fentartani maját a társadalmat, annak alapintézményeivel együtt. A modern társadalom és annak alapintézményei és fundamentumai, t. i. civilizációja és kultúrája a keresztény és európai, valamint az azoknak körébe bekapcsolódott népek szellemi, fizikai, katonai stb. munkájának és nemzedékek sorozatán át hozott áldozatainak eredménye. *Ezek az eredmények a maguk együttességében kockára nem tehetők józan ésszel.* Már pedig a forradalmi szocializmus kockára teszi azokat és újabb barbarizmussal fenyeget, mely hatványozottan nagyobb nyomorúságot, szenvedést és igazságtalanságokat zúdít az emberiségre, mint amilyeneket a mai társadalmi berendezés következményeiként kell elszenvedniök.

2. Egyébként pedig egy helytelen felfogásra kell itten rámutatnunk, amely a szociálpolitikai ítéletalkotás tekintetéből a lehető legnagyobb jelentőségű helytelen következtetésekkel és következményekkel járhat, arra a közhelyként általánossá vált gondolkodásmódra t. i., mely egyedül a tulajdonjog, a mai társadalmi rend, a kapitalizmus stb., *tehát a társadalmi és gazdasági intézmények elvont fogalmainak, mint okoknak és okozóknak eredményei- és következményeiként állítja oda a mai társadalomban tapasztalható legkülönfélébb jó, vagy rossz jelenségeket, viszonyokat és állapotokat, mintha nem élő és mozgó emberek tennének meg és mulasztának el mindent, ami történik és elmulasztódik ebben a társadalomban.*

Teljes mértékben inefficiensnek, kényelmesnek és a lényegyet elmosónak, társadalompolitikai tekintetben pedig vétkes mulasztásokat palástolónak kell tartanunk azt az irányt, mely bizonyos jendszeren belül mutatkozó visszásságokat nem az élő és mozgó

emberek visszaéléseinek, mulasztásainak, fogyatékos erkölceik és fegyelmük konkrét tényekben megnyilvánuló következményeinek tekint, hanem amely a visszaélések apaságát elvont társadalmi fogalmakra és állapotok jelzőire hárítván, a társadalomban fizikai és fiziológiai léttel egyedül bíró egyént és egyéneket kibocsátja a felelősségrevonás és a közérdekű magatartásra szorítás alul. Ez az ú. n. gazdasági és szociálpolitikai liberalizmus lanyha módszere, mely mellett békésen és buján tenyészhetnek a parazitikus és utilitarisztikus visszaélések, melyek mindig élő emberek visszaélései, mégpedig a visszaélési lehetőségeket kihasználó visszaélései.

Abból, hogy a magántulajdon intézményét a termelés eredményessége szempontjából alapvetően fontosnak kell tartanunk, *nem következik még*, hogy a kapitalisztikus jövedelemeloszlási, illetőleg nyereségszerzési módoknak és alkalmaknak mindenikét is helyeselnök, megrendszabályozandóknak, vagy kiküszöbölendőknak ne tartanok.

Éles különbséget kell tenni tehát a szociálpolitikának maga az általános értelemben vett kapitalisztikus termelési mód között és azok között a különféle jövedelem- és nyereségszerzési módok és alkalmak között, amelyeket a korlátozatlan, a fogyasztási piac és a jövedelemszerzés, különösen a konjunkturális jövedelemszerzés terén való kapitalisztikus szabad kalózkodás kieszelni és megragadni tud, ha megfelelő közérdekű fékre nem talál.

Kapitalisztikus, tőkével való gazdálkodás alatt általában a fizetési hatalmak, a fizetést adó és rejtő jogoknak megsokszorozásával való gazdálkodást értünk. Előnye az ilyen tőkével való gazdálkodásnak a termelés szempontjából, hogy igen agilis, mindenüvé elérő, nagy ember- és jószágtömegeket mozgató vállalkozást tudunk életrehívni a segítségével és ami talán a legfontosabb, könnyű és biztos rendelkezési módot tudunk vele megteremteni az emberek és javak fölött. De éppen ezek a könnyű rendelkezési módok azok, amelyekkel olyan könnyen vissza lehet és vissza is szoktak élni a kapitalisztikus rendben. Az emberekkel és jószágokkal való megkönnyített rendelkezési módok ugyanis, melyeket számos variációban és egyre gyorsabban és finomultabb lebonyolítási eljárásokkal bocsát a tőkés- és hitelvilág rendelkezésére a modern kereskedelmi és forgalmi jog, a kizsákmányoló nyereségszerzésnek,

a finomult uzsorának és a jövedelemszerzésre való improduktív jogcímszerzésnek egész légióját bocsátja a modern gazdasági élet élelmes parazitáinak és kalózainak rendelkezésére.

Az a tőke, amely a termelés csatornáihoz tereli a dolgozó embereket és a termelési jószágokat egyaránt, gazdagabbá teszi az emberiséget, mert nyomában újabb és újabb különféle szükségletkielégítési javak áradnak ki a termelés műhelyeiből. Csak-hogy a kapitalizmusnak éppen az a leggyöngébb oldala szociális szempontból, hogy a tőkét nemcsak termelésre, hanem termelés nélkül való jövedelem- és nyereségszerzésre is fel lehet használni és hogy e felhasználások ellenőrzése és megkülönböztetése sokszor igen nehéz. A fogyasztók, a dolgozók, a kihasználtak nagy táborának s ezzel, mondhatjuk, hogy a társadalom túlnyomó részének nagy érdekei követe azonban, hogy amíg egyrészt a magántulajdonnak és tőkénélfa termelés efficienciáját biztosító és fokozó természeténél és lehetőségeinél fogva a társadalom alapintézményei között való szereplése szükséges és megőrzendő, addig a tőke, pénz, hitel és fizetési hatalmak segítségével való jövedelem- és nyereségszerzési teret szigorú közérdekű ellenőrzés alá kell venni. Irányadó tekintetnek kell lennie ennél a közérdekű ellenőrzésnél elsősorban annak, hogy az improduktív, vagyis reális használati, technikai, vagy szellemi javak előállításával, vagy rendelkezésre bocsátásával nem járó kétoldalú jövedelemszerzési jogcímekeket lehetőleg ki kell küszöbölni a tőke- és hitelgazdasági forgalom teréről. Főleg az improduktív konjunkturális nyereségek terét kell minél szűkebbre szorítani. A modern emberiség túlnyomó része: mely ezeket az improduktív üzérkedőket és drágítókat fogyasztó és dolgozó minőségében eltartja, mindaddig hiába vár egy olyan tőzsdei reformra, mely kigyomlálná végre onnan azokat a szerencsejátékjellegű nyereség- és vagyonszerzési jogcímekeket és ügyletkötési módokat, melyek a modern gazdasági életnek legnagyobb joggal és objektivitással is kifogásolható rákfenéi.

Nem igaz, hogy a mai legkedveltebb improduktív konjunkturális nyereségszerzési módok olyan lényeges velejárói volnának a modern termelési és tőkegazdasági életnek, hogy azokat a termelési funkciók biztosítása érdekében okvetlenül el kellene tűrni, mint szükséges rosszat. Ez a kifogás csak az érdekeltek, vagy a kényelmes opportunusok kifogása lehet, kik egy részükre tetszetős negatív elvi akadállyal szeretnék elintézni a kérdést.

Ez a kérdés *részletekbe menő rendezést igényel: becsületes használni akarást, puritán érdektelenséget, a közérdekellenes konjunkturális nyereségszerzési módok szorgalmas megfigyelését, alkalmuk nyomkövetését, szóval akaraton, tapasztalaton és szakmabeli hozzáértésen alapuló keresztényszellemű közérdek-értvényesítő empirikus eljárást. Egy kis, szegény, gyöngye állam természetesen keveset tehet erejében akkor, ha a világforgalom nagy gócpontjain uralkodó nemzetek nem ismerik még fel és nem találják még meg a teendőiket. Az efficiens szociálpolitikának azonban el kell söpörnie a konjunkturális nyereségszerzésbeli kiáltó visszaéléseket és ki kell gyomlálnia a kereskedelmi és tőzsdei forgalomból a közérdekellenes nyereségszerző jogcímeket. Szóval nem a mai társadalomnak alapintézményeit kell kivégezni, s ezzel szükséges funkcióktól is megfosztani a társadalmat, hanem csak a kereskedelmi és büntetőjogot kell a konjunkturális nyereszkedés irányában is efficienssé tenni és efficiensen alkalmazni. A kötelességteljesítés morálját megérősítő egyre több államban feltámadó nagy nemzeti ujjáébredő mozgalmak remélhetőleg ki fogják kényszeríteni ezen a téren a közérdek érvényesülését.*

3. Efficiens, eredményességet biztosító politikára és cselekvésre van ekként szükségük a mai nemzeteknek és embereknek a mai társadalmi rendben és rend mellett előforduló gazdasági és „közgazdasági” visszaélésekkel, parazitizmussal és utilitarizmussal szemben, mert mindezek az „izmus”-ok nem a maguk elvont lényegében, hanem *élő emberek* fényében és cselekvő, vagy mulasztó magatartásában hatnak, ártanak és okoznak károkat.

Nagyon helytelen és téves felfogás az, amely azt hiszi, hogy az ú. n. „kapitalisztikus termelési rendnek” *okvetlenül* meg kell túrnie és nem lehet semmiképpen sem leráznia a mai társadalom keretében tapasztalható utilitar-parazitikus kórjelenéseket. A legfélrevezetőbb felfogás az, amely a bármennyire is elterjedett nyereségelhajzás, üzérkedő kihasználás stb. tényeiben jelentkező visszásságokat a társadalom, vagy a társadalmi rend immanens betegségeiként állítja oda. Ezek a valóságban mindig eleven emberek cselekményei, visszaélései és mulasztásai, amelyeket tehát az emberekben kell gyógyítani, megakadályozni és ritkítani, bármilyen számban forduljanak is elő. Csak ez az eljárás és ez a felfogás teremthet igazán javító eredményeket,

mely lenyesegeti gondos, becsületes és efficiens cselekedettel és a cselekedetek sokaságával az emberi utilitarizmus kinövéseit *ebben a* társadalmi és állami rendben is, anélkül, hogy akár hypokritikus tétlenséggel mellőzné a gyökeresen rendet s javulást teremtő cselekvést, akár pedig hdgy felrobbantaná ezt a társadalmi rendet, nemcsak visszásságaival, hanem civilizációjával, kultúrájával és fejlődési lehetőségeinek értékeivel együtt.

Csak a dekadens liberalizmusnak jelszavaiba burkolódzó korrupt utilitarizmusnak és a forradalmi szocializmus barbarizmusának célzatos elhitései szerint nem lehet ennek a társadalomnak utilitar-parazitikus visszaélései tekintetében ezen a társadalmi és állami berendezkedésen belül lényeges javításokat eszközölni. A józan ész logikája azonban egészen másra tanít: arra, hogy ott, ahol emberi cselekvőségről, vagy magatartásról van szó, ott *lehet is, kell is az* emberekre hatni. Hiszen akkor, amikor a „kapitalisztikus kizsákmányolás”, az üzérkedő utilitarizmus, parazitizmus stb. közérdekű visszaszorításáról beszélünk, nem is olyan elemi erővel megnyilatkozó milliós tömegek letöréséről, vagy egyéneként való megjavításáról van szó, hanem természetüknél fogva bizonyos fokig opportunus, a gazdasági ki-, hatású politikai konjunktúrákhoz alkalmazkodni kénytelen emberekről és emberek csoportjáról, akik ezerféle érdekléssel és ezerféle szállal vannak a modern államhatalomhoz odakapcsolva. Éppen azok az ulilitarisziikus „kizsákmányoló” elemek, akiket a mai állapotok mindenünnen jövő kritikusai a legjobban tesznek felelőssé gazdasági és szociálpolitikai téren és vonatkozásokban, vannak leginkább a konjunktúrákhoz való alkalmazkodásra utalva, amely konjunktúrákhoz vezető szálakat a modern állam nem is olyan nagy nehézségekkel metszheti el igen gyakran. Annyi adó-, jövedelempolitikai, iparpolitikai, büntetőjogi stb., stb. eszköz van a modern állam kezében, hogy ha nem is tehet meg mindent, de legalább is nagyon sokat és kellő jóakarattal, a kellő jóakaratot hasonló módon megítélők számára mindenesetre eleget is. Persze nem mindig kényelmes parlamenti opportunizmus, hanem szükség esetén olyan Mussolini-féle akarással és használnitudással.

Ezért, ha tárgyilagos lelkiismeretességgel ítéljük meg a szociálpolitikának cselekvési és használási lehetőségeit, akkor azon az állásponton kell lennünk, hogy a modern államnak, illetve a modern közgazdasági politikának igenis *módjában áll*

a mai társadalmi és jogi berendezkedés mellett és annak alapján is *nagyon jelentékeny* és a legnépesebb társadalmi osztályok szükségletkielégítési és jövedelemeloszlási helyzetét különösen érintő és *javító intézkedéseket tenni*. A modern államnak mindenekelőtt a legvagyonosabb osztályokkal szemben áll módjában hatékony jövedelemeloszlási politikát folytatnia. Egy tudatos adó- és árpolitikában számos eszköze van erre, mint azt más helyen bővebben is vázoltuk (lásd: Politikai gazdaságtan. 1922. II. rész 491-556 l.). Éppen a legnagyobb modern termelő vállalatok függenek annyi tekintetben az államtól és az állam gazdasági politikájától, hogy áraik csinálásába a mai állam úgyszólván mindenütt beleszólhat. Nem lehet természetesen cél e vállalatoknak a fölösleges zaklatása, de mégkevésbé azoknak szabad zsákmányolása sem nagy termelési monopóliumaik alapján. *Leginkább erkölcsi tényezőkön múlik a gyakorlatban az, hogy a modern állam tud-e tenni s mennyit éréshben*. Puritán, anyagi érdekekkel e nagy vállalatok és tőkéscsoportok varázskörébe oda *nem szálazott politikusokra*, illetőleg állami funkcionáriusokra van szükség itt elsősorban és akkor kellő akarat mellett meg vannak a lehetőségeknek az útjai a mai társadalmi rend mellett is arra, hogy garanciákat és intézkedéseket lehessen találni a közérdekellenes drágítással, a trösztök, kartellek visszaéléseivel szemben. *A parlamentek értelmessége és erkölcsi színvonala* természetesen szintén jelentékeny, vagy a legjelentékenyebb tényező éreszhben, különösen fontos pedig itten az érdekeltiségnek, t. i. a politikusok és parlamenti tagok egyes vállalatokkal szemben fennálló érdekeltiségének közérdekű szabályozása.

A mai állam már nem nézheti az áralakulás lefolyását azzal a bele nem avatkozó nyugalommal, mint azt még csak egy, vagy két évtizeddel ezelőtt is tehette. Az a kérdés, hogy a legfontosabb szükségletkielégítési cikkek árai miként alakulnak, az aktív népjóléti politikának egyik legfőbb kérdésévé alakult a legújabb időben, különösen ott, ahol nagyobb tömegű termelési konjunktúrához kötött népesség él együtt. A trösztök, kartellek s a mögöttük levő érdekcsoportok zsákmányoló parazitizmusával szembeszállni nem kilátástalan feladata a népjóléti politikának a mai állam kezében összefutó számos gazdaságpolitikai eszköz segítségével. Ugyanezt, sőt méginkább ugyanezt kell mondanunk arra az esetre, amikor a parazitikus

drágításnak a forrásait nem annyira a nagy termelő vállalatok eljárásában, mint inkább nem termelő üzleti és üzérkedő köröknek a termelésen kívül álló, tehát teljesen improduktív nyereségcsinálásaiban kell keresnünk. A közérdekű beavatkozás ebben az esetben annál határozottabban lehet szükséges, mint-hogy az ilyen improduktív spekuláció megfékezésénél termelési érdekek sérelmére is sokkal kevésbé lehet hivatkozni, mint a nagy termelő vállalatokkal szemben való eljárásnál és mert sokkal egyszerűbb és egyöntetűbb eljárással is lehet többnyire pl. a tőzsdei üzérkedést bizonyos esetekben lefékezni, mint a termelő vállalatok áralakításába belefolytani.

Szociálpolitikai tekinteteből különösen azt kell ethikai elvként kimondanunk, hogy a nemzeti nagy válságokat, szerencsétlenségeket, háborúkat uzsoranyereségek aratására felhasználni erkölcstelen és közérdekellenes dolog. Különösen ilyen konjunktúráknak a méltányos „polgári” nyereség rátáján túl terjedő kihasználását kell a közérdekű árpolitikának a lehetőségek szerint megakadályoznia.

4. A modern államnak ekként, mint említettük, számos eszköze van rá, hogy a mai társadalmi keretek között valóban szociális érdekű fogyasztás és jövedelempolitikai aktivitást folytathasson. Nem a mai állami és társadalmi keretek megváltoztatásán, mint sokkal inkább *e kereteknek kellő erkölcsi tartalommal való megtöltésén* múlik a dolog. Ha tehát a politikai korrupció, vagy ernyedő érzéktelenség az akadály a közérdekek érvényesülésének, akkor igazán csak a társadalom erkölcsi renaissanceja segíthet, melyre éppen szemeink előtt folynak le a legmodernebb példák, amelyek egyúttal eléggé bizonyítják azt is, hogy ez az erkölcsi újjászületés csak keresztény nemzeti alapon és ethikán épülhet fel, mert egyedül ezen az alapon lehet a mai társadalmat *több* erkölcsi tartalommal megtölteni. Míg ugyanis a szocializmus hadat üzen a mai társadalom és kultúra erkölcsének s azokat ki akarja pusztítani, hogy a maga rendjét megvalósíthassa, addig a szemeink előtt feltámadó nemzeti és társadalmi erkölcs újjáébredése emezeknek a mai nemzedéknél megfogytakozott mértékét akarja megnövelni és így a társadalom ethikai efficienciáját is a széles néprétegek szociális helyzetjavításához fűződő érdekeknek megfelelően felfokozni.

A mai társadalmi rend alapintézményei ezek szerint tehát

nem lehetnek akadályai, amennyiben kellő társadalmi és politikai etikával telítődnek meg, sem egy haladó tömegjólét állapotának, sem pedig a mutatkozó visszaélések – állandó és komoly igyekezettel folytatott – jelentékeny csökkentésének. A szociálisztikus-kommunisztikus rendszerek ugyanis, mint nem az efficiens termelőknek és termelésnek, hanem a felélésnek és felélőknek társadalmi, csak a fokozottabb szegénységhez kell hogy vezessenek, addig másrészt, amikor a társadalmi berendezésekre vonatkozólag hangsúlyoztuk, hogy a termelés efficiens volta *elsőbbrendű* érdek és követelmény az egyenlősítés szempontjainál, ez korántsem jelenti, mintha helyeseinők, vagy a mai társadalmi berendezés mellett orvosolhatónak ne tartanok a jelenlegi gazdasági élet kiáltó visszaéléseit, olyan mértékben, hogy ezzel jelentékeny szociális helyzetjavulást érhessünk el a legnépesebb társadalmi rétegekben is. Ellenkezőleg. Nem kifogásoljuk a nagy vagyont és jövedelmet, ha ez nagyobb és efficiensebb termelést jelent, melynek nyomában számos munka- és megélhetési alkalom keletkezik. Szerintünk ugyanis, – amit eddig kevésbé méltattak csak figyelemre – nem *a tulajdonnak általában és kifelé mindenütt egységes jogi formája, hanem annak esetenként való, s korántsem egyforma társadalmi hatása a lényeges*. E hatás tekintetében pedig a tulajdon és jövedelemeloszlás tartalmát képező jogok *gyakorlásának módja és célja az irányadó*. E jogok (t. i. a a tulajdon tartalmát alkotó különféle vagyoni jogok) gyakorlása történhetik efficiens termelési eredmények elérése céljából. Ilyenkor a *tulajdon* és a tulajdonon alapuló jövedelemelosz'ás mögőif *termelő szervezés és termelő folyamat van*, mely széles néprétegek szükséglett javaiban teszi gazdagabbá a társadalmat. De történhetik parazitikus módon is, amikor pusztán jövedelemeloszlási és jövedelemszerzési s nem egyúttal termelési és reális jószágszaporítási funkciókat végeznek a tulajdonnak tartalmát alkotó vagyonjogok gyakorlásával. Itt válik aztán feladatává a közérdekű gondoskodásnak garanciákat állítani és szembeszállani az utilitarisztikus kisebbségek visszaéléseivel szemben.

Minden olyan politikai tervszerű cselekvőségnek, mely a nemzeti és faji érdekek tudatára és megismerésére ébredt, alapvető szempontja és célja kell hogy legyen *a nemzet és faj munkájának, áldozatainak és erőfeszítésének eredményét a*

nemzet és a nemzeti faj számára biztosítani. Ha ezt a nagyon is fontos és alapvető érdeket s a hozzá tapadó következményeket kissé mélyebben elemezzük, azonnal tisztába kell jönnünk azzal is, hogy ezért és ebből az alapvető nemzeti érdekből folyólag a nemzettel, illetőleg nemzeti fajjal homogén kisebbségek parazitizmusánál ugyancsak nemzeti és szociálpolitikai tekintetben sokkal veszedelmesebb a heterogén kisebbségek parazitizmusa. Ezért sokkal nagyobb és a nemzeti életbe mélyebben belevágó jelentőségű probléma a heterogén kisebbségek utilitarizmusának és parazitizmusának problémája. A heterogén kisebbségek parazitizmusa azt jelenti ugyanis, hogy valamely nemzet keretein belül *idegenek* szerzik magukhoz: a legelőnyösebb gazdasági és jövedelmi alkalmakat és ekként *idegennyelvű vagy fajú rétegek válnak a gazdagok, a jobban élők, a gazdasági téren vezetők osztályává.* Különösen veszedelmes a helyzet akkor, ha nehezen asszimilálható idegen fajokról van szó, mert egy ilyen társadalmi elemnek következetes és szívós térfoglalása esetén a gazdasági téren vezetők és uralkodók rétege egészen, vagy túlnyomólag ezekből kerülvén ki, megtörténhetik, hogy végül is túlnyomórészen csak a nehéz és hálátlan munkák végzői kerülnek ki a tulajdonképpeni nemzeti faj fiaiból, míg az előnyösebb, a vezető, a nagyobb anyagi boldogságot és kisebb életküzdelmet jelentők az uralkodóvá lett idegeneknek jutnak. Ezért annak az öntudatos nemzeti politikának, mely nem akarja azt az állapotot bekövetkezni engedni, amely mellett a nemzeti fajnak csak a szegénység és hálátlan foglalkozások jussanak, minden gyümölcs ellenben egy heterogén kihasználó rétegnek teremjen, előrelátólag kell ez ellen *védekező tervet és célokat* alkotnia. A XX. század felvetette már a nemzeti fajok érdekvédelmének nagy problémáit és *ezek a problémák ezentúl fokozottabb mértékben fogják az életrevaló és nemzeti s faji érdekeiket felismerő népek társadalmát foglalkoztatni.* Az amerikai Egyesült-Államok társadalma mozdult meg legújabbán hatalmasan ebben az irányban.

Míg tehát a XIX. század az ú. n. osztályérdekek problémáját vetette fel, addig a XX-ikban a faji érdekek határozottabb öntudatra ébredése állít fel még erősebb problémát a modern nemzeteknél. Ezenkívül a szorosabb értelemben vett nemzeti érdekek szempontja is fokozottabb mértékben látszik

a társadalmi és gazdasági kérdésekbe is behatolni, mint azt az egyre jobban terjedő fascista jellegű mozgalmak jelzik. Mindezek a nagy jelenségek, melyekkel, mint a XX. század nagy problémáival immár *komolyan számolni és tudományosan is foglalkozni kell*, arra engednek következtetést vonni, hogy a XX. század szociális kérdései és küzdelmei sokkal nagyobb mértékben lesznek nemzeti és faji szempontoktól átítatva, mint a XIX. századbeliek voltak.

XII. FEJEZET.

A kötelességtudás társadalmi renaissancea.

1. A termelésnek efficiens voltát, mint láttuk, az emberben rejlő fizikai és szellemi energiák minél rendszeresebb és következetesebb előhívása és felhasználása biztosíthatja a legjobban. Ezeknek az energiáknak a gyümölcsei a legkülönbözőbb szellemi és technikai javak, melyeknek nagy száma, a legfontosabb kulturális jószágforrásoknak közkinccsé válása, mindezek folytán pedig egy olyan társadalmi környezet keletkezése, melyben az efficiens szellemi és technikai munkára való törekvés mindenkit szuggesztíója alatt tartó hatalmas és állandó lelki folyamattá alakult ki a legtöbb emberben, azok a tényezők, amelyek valamely társadalmat egészséges szellemmel töltenek meg. „Egészséges szellem” alatt pedig nem valami frázist akarunk itt említeni csupán, hanem egy olyan, sok emberben, nagy tömegekben benrejlő lelki hajlandóságot, mely közérdekűen eredményes munkára és magatartásra készíteti az embereket, mely építő, fentartó, a jót megvalósító, a rosszat, a rombolót, a feloldót elhárító energiákat hívja elő belőlük, amely tehát a társadalmi eredményes együttműködésnek tömeg-pszichológiai alapbiztosítója.

Szellemi és technikai eredményeket, javak és jószágforrások sokaságát, szóval jólétet, civilizációt és kultúrát s ezek keretében nagyobb átlagos emberi boldogságot s a társadalomnak méltóbb földi létét megteremtő állapotokat csak úgy valósíthatunk meg ekként az emberek között, ha elő tudjuk hívni és következetes előhivogatásuk után ismét jobban bele tudjuk rögzíteni az emberekbe azokat a mozgatóerőket, – s elsősorban az akaratot, a hivatásérzetet –, melyek az embereket a tökéletesebb állapotokat megvalósító milliárdnyi részletcselekmény megtételére rábírják. Olyan hangulatokat, lelki készségeket kell tehát kiváltani tudni az emberekből, amelyek bizto-

sítékai minden efficiens cselekvésnek. Csak ha azután egy ilyen csoport keletkezett, melyben benne él ez az efficientizmus csak akkor terjedhet el az tovább, szélesebb társadalmi körök között. A lelki efficientizmust tehát, *vagyis az embereknek eredményes cselekvésre való hajlandóságát és velük való eredményes valóságos energiák kifejtését* a társadalomban mindig egy már meglévő csoport terjeszti el, még pedig kényszer, vagy suggeszió útján, illetőleg, mind a kettőnek segítségével.

Jól tudták ezt a régi vallásalapítók, próféták, apostolok, de nem kevésbé volt ez ismeretes az államalapítók, a társadalmi szervezetek létrehozói és megalapítói előtt. Csak paródiái az „államférfiaknak” azok az ú. n. politikusok, akik a társadalomnak szellemi sírukturáját valamelyes módon fel nem ismerik és azt hiszik, hogy maradandó társadalmi intézményeket és szervezeteket lehet kitervezni és fentartani anélkül, hogy azok magukban az emberekben éljenek benne. A társadalmi intézmények pedig abban az érielemben élnek benn az emberekben, hogy az emberekben az a meggyőződés, az a hit és vélekedés él benn, hogy bizonyos rend, intézmény szükséges, hasznos, vagy ami az intézmény fentartása és fenmaradása szempontjából körülbelül ugyanolyan, vagy sokban hasonló hatású, hogy az az intézmény erős, mert mögötte azt védő, fentartó hatalmak vannak, melyek megbüntetik, vagy megsemmisítik az ellene feltámadót, a szembehelyezkedőt. Ilyen pszichológiai alapok nélkül nincsenek csupán némileg is maradandó, csak egy kissé is erős társadalmi intézmények. *Azokat a társadalmi intézményeket tehát, amelyeknek maradandóságot szánunk, az emberek psychéjében, meggyőződésében, érdektudatában kell életrekelteni.* A társadalmi intézmények pszichológiai életrekeltesének pedig többféle keletkeztető árnyalata lehet a viszonyok, a szükségszerűségek, a társadalmi berendezés, jogi és uralmi formák sokfélesége, de mindenekelőtt magának a népek psychéjének különbözőségei szerint. A társadalmi intézmények pszichológiai életrekeltese ugyanis, mint említettük, a reájuk vonatkozó érdekek, szükségesség, erő, t. i. a bennük rejlő, illetőleg a mögöttük levő hatalom, vagy erő hitének felkeltésében és elterjesztésében áll. így tehát lényegében bizonyos véleményt, nézetet kell otthonossá tenni az emberekben bizonyos társadalmi irányokra, intéz-

menyekre, mozgalmakra vonatkozóan, ezeket kell azután minél erősebb meggyőződéssé szuggerálni az illető véleménynek gyakori, tekintélyek által történő ismételtetésével, az agyvelő barázdáiba való minél erősebbi) belevésésével.

2. A most vázolt pszichológiai processzust pedig annál efficiensebben plántálhatjuk bele a környezetbe, minél inkább megvan már egy olyan társadalmi réteg, csoport vagy szervezet, amelyben ez a pszichológiai folyamat már erősen belegyökeresedve él, vagy amely csoport, vagy szervezet legalább kifelé ezt a hatást kelti és terjeszti el. A kényszert és az agitációt jelölhetjük meg ereszben a legfontosabb fejlesztőtényezőknek. A „kényszer” fogalma alatt itten főleg hatalmi fait-accomplikat kell értenünk az emberekkel szemben, így, ha pl. egy erős hadsereg megszeli bizonyos országot, akkor a megszállott terület lakosságában felkelti ez a hatalmi tény azt a tudatot, hogy a megszálló hadsereg rendelkezései, parancsai, proklamációi mögött erő, hatalom van. Velük ellenkezni, szembeszállni tehát veszedelmes, az ellenkezőknek vesztükre szolgáló dolog. Ha ez az erős hadsereg aztán véglegesen, a megszállók részére hosszú időre tudja elfoglalni a területet akkor a megszállott ország népességébe a hatalmi fait-accomplé által keltett nézetek és meggyőzések segítségével igen könnyű a hódítók további intézkedéseire és intézményeire nézve is beleplántálni azt a hitet, hogy ezek mögött az intézmények mögött erő, hatalom van, velük szembehelyezkedni tehát éppen nem kívánatos. Ez a meggyőződés természetesen annál gyorsabban és annál erősebben ver gyökeret, minél inkább bizonyítja a mindennapi tapasztalat is, vagyis minél inkább tud a berendezkedő hatalom a maga erejének bizonyítására szuggesztív példákat statuálni, hogy az illető intézmények igazán erősek, a velük való szembehelyezkedés igazán veszedelmes dolog, a hozzájuk való alkalmazkodás pedig annál célszerűbb, ennél fogva igaz az erejükbe vetett hit.

Magától értetődik, hogy a hatalmi úton létesített, de szívesen fogadott, az emberek, a kor véleményével egyező, nekik kedves társadalmi intézményekre nézve még könnyebben terjed el az a tömegnézet, mint pszichológiai folyamat, mely ezeket az intézményeket, mint már kifejeztük, az emberekben magukban is benneélökké teszi. A népszerű hatalom szuggesztív ekként fokozottan terjedékenyek. Ne felejtjük azonban,

hogy a népszerűség a maga hatóerejében, különösen pedig a hatóerő állandóságában sohasem versenyezhet az erő és hatalom látásán és értékelésén alapuló abbéli meggyőződéssel, hogy a hatalom intézményei és parancsai mögött kényszerítő erő, tehát szankció is van. A társadalmi intézmények, a parancsok, a jogi rendelkezések erős szankciójának tudata tehát a legefficiensebb biztosíték az embereknek-a hozzájuk való alkalmazkodása tekintetében.

3. Az imént mondottakban arról volt szó, hogy bizonyos hatalmi intézmények és intézkedések pusztán látásuknál és az életben való szükségszerű megnyilatkozásuknál fogva is tömegszuggerációt gyakorolnak s így magukra vonatkozólag tömegnézeteket váltanak ki. A tömegnézetek kiváltásának van azonban egy másik specifikusabb módja is, t. i. az, amikor nem valamely intézmény működésének látása, vagy hatalmi szankció tudata az, amely a rávonatkozó tömegnézetet, meggyőződést kiváltja az emberekből, hanem egy különösen és különlegesen erre irányuló rábeszélés, elhíttetés, szuggeráció, felvilágosítás, megmagyarázás, vagy nem egyszer ferdeítés, hazudozás, csalás is, egyszóval: az *agitáció*. Az agitáció természetesen megnyilvánulhat már meglévő rend, rendszer, intézmény, hatalom mellett éppen úgy, mint az ellen is. Ebben az utóbbi esetben az agitáció arra irányul, hogy a meglévő intézmények, berendezés, vagy kiadott rendelkezések ellen irányítsák a tömegpsyché, hogy ezek káros, célszerűtlen, igazságtalan voltáról győzzék meg az embereket, arról, hogy ezeknek az intézményeknek fennállása nem áll az érdekükben, hanem annál inkább a megdöntésük, eltávolításuk stb. Az agitáció ekként közvetlen szuggeratív gondolatmeneteknek a kitermelésében áll, a mások gondolkodására közvetlenül a gondolat- és véleményátvitel eszközével gyakorolt hatásban. Nem szabad most már összetévesztenünk és lehetőleg különbséget kell tenni tudnunk azok között a tömegnézetek és meggyőzések között, amelyek az intézmények látásán, működésük és szankcióik ismeretén alapulnak és azok között, amelyek szülője nem az ilyen, mondhatjuk objektívebb tapasztalat, hanem tisztán és kizárólag valamely szubjektív gondolatátvitel, elhíttetés. Ezen az utóbbi módon keletkezett nézeteknek az ellenőrzése ugyanis sokkal nehezebb. Rendszerint sokkal kevésbé sarkalnak ugyanis azok a tények tapasztalatán alapuló közvetlen észlelés be-

nyomásain, mint nagyon is labilis elhíttetésen, színező szuggesztióknak különféle változatain, érzelmek és indulatok felkeltésén, tehát sokkal ellenőrizhetetlenebb, kritikátlanabb módokon jönnek létre. Nemicsoda ennél fogva, hogy az agitáció sokkal felületesebb és alaptalanabb nézeteknek, tömegvéleményeknek is tud széleskörű elterjedést biztosítani, mint a tények közvetlenebb bizonyító és cáfoló erejével találkozható tapasztalat. Innen van, hogy színes és ügyes agitációval olyan könnyen fel lehet keltetni a tömeg szájaíze szerint kirajzolt jövő társadalmi rend jobb voltában való erős hitet. A közvetlen tapasztalattal se nem bizonyítható, se nem cáfolható, de a tömeg ízlésének, ösztöneinek megfelelő állítások ilyen módon gyakran válnak mindennél erősebb meggyőződéssé egyes néprétegekben, vagyis erejüknel fogva olyan társadalmi ténnyé, amellyel számolni kell. A nagy tömegeket megmozgató nézetek hatalma és jelentősége ugyanis elsősorban nem ezeknek a nézeteknek a belső igazságán, vagy téves voltán fordul meg, hanem az őket valló és követő tömegek erején. Nem közömbös dolog ennél fogva, hanem nemzeti, politikai és társadalmi szempontból egyaránt a legnagyobb érdekekkel összefüggő az a körülmény, hogy miféle világnézetet, elveket vall a társadalom többségét, vagy jelentékeny részét kitevő népesség, hogy miféle indulatok, belátások vagy ösztönök mozgatják azt, vajjon hódol-e bizonyos eszményeknek, avagy a cinizmus lett úrrá teljesen felette, él-e benne, felkelthető-e benne a hivatásérvés, a kötelességtudás szelleme, avagy csak az alacsonyabb és kártevőbb ösztönökre reagál-e?

4. Csak az a társadalom mutathat fel efficiens együttműködést, amelyben a kötelességteljesítés szelleme elegendő arányban él ahhoz, hogy ott megbízható munkát lehessen végezni és végeztetni a munka megnyilvánulásainak különféle terein. Minél kisebb, minél kevésbé általános a kötelességtudás és ennek megfelelően a munka efficiencitásának szempontjából nézett megbízhatóság, annál több és erősebb olyan kényszereszközöket kell feltalálni és alkalmazni, amelyek az embereket eredményes munka teljesítésére kényszerítik. *Minden kornak megvoltak a maga jellegzetes munkakényszer gyanánt ható tényezői vagy intézményei, melyek az illető kor embereinek kisebb-nagyobb részét megdolgoztatták.* Egyik korban a hatalmi, az erőszakos, szóval a közvetlen kényszerítő tényezők játszottak

nagyobb szerepet, a másokban közvetettek. A modern termelés és osztályalakulás korában széles néprétegeknek a munkabérre való ráutaltsága is kétségtelenül hatalmas kényszer jellegével bíró és ható körülmény, mely az elmúlt időkben alig ismert nagyságú tömegeket csoportosít össze a modern termelés központjaiba, amint arról s annak következményeiről annyit beszélünk, gondolkodunk és jövendölünk is. *Csakhogymiféle külső – mégpedig akár közvetlen, akár közvetett – kényszerítő eszközök csak viszonylagos erejűek lehetnek a végzett munka eredményességének szempontjából.* A külső kényszer tökéletes sohasem lehet igen nagy és igen népes társadalmi osztályokkal szemben. Minél több kötelességérzet van magukban az emberekben, annál kisebb és minél kevesebb, annál nagyobb kényszernyomásra van szükségük abban a tekintetben, hogy a megfelelő teljesítéseredményt felmutassák.

Mint az emberi társadalomban minden, úgy az emberekben lakó kötelességérzet és a rájuk gyakorolható kényszer foka is csak véges és viszonylagos lévén, az ú. n. „kapitalizmus rendjének” kényszere is csak ilyen. Hogy a munka eredményessége tekintetében a „kapitalizmus” munkakényszere nem valami tökéletes kényszer, azt a munkásmozgalmak és az „osztályharc” legújabb fejleményei és módszerei alkalmasak legjobban igazolni. Az osztályharc lefolytatási eszközei között nem egyszer óit szerepel a szabotage, a gépek megrongálása, az anyagok alkalmatlanná tévése stb. aszerint, amint nagyobb- vagy kisebbfokú az elvadulás az „osztályharc” gyakorlatában. A dolgozni akarókra való kényszer gyakorlása, illetőleg megakadályozásuk a munkában, a teljesítmény maximumainak megállapítása és egyre lejjebb szállítása s nemkülönben a munkaidőnek a munkás védelem követelményein messze túlmenő s ugyancsak az osztályharc eszközeként és érdekében való megrövidítési tendenciája mind olyan körülmények, amelyek *egyre nagyobb és nagyobb mértékben teszik ki nem elégtőűé a kapitalizmus munkabére ellenében teljesített munkát annak eredményessége szempontjából.* Már magában az a mód, ahogy a szocializmus felfogja az osztályharcot, ahogy a szakszervezetek azt alkalmazni érdekükben állónak tartják, ahogy a modern szocializmus által a munkástömegekbe oltott szellem azt értelmezi a munkateljesítésre nézve, hogy t. i. a munka termelékenységé és eredményessége megcsökkentésének árán is érje el a maga, gyakran

igen csekély eredményeit, nem egyéb, mint következetes küzdelem a munka efficienciája ellen is. A kapitalisztikus „munkakényszer” tehát a munka eredményessége szempontjából egyre-egyre hatálytalanabb a szociálistikus munkásság és szervezetek eredménycsökkentő, szabotáló politikája és magatartása miatt. A modern szocializmus politikája és gyakorlati megnyilvánulása ezzel a munkaeredmény csökkentésének politikája is: valóságos anffiefficientizmus. S ebben a tekintetben a szociáldemokrácia ugyanazokat a taktikai eszközöket veszi igénybe, mint a szélsőséesebb (de azonos végcélú) irányok. Röviden így jellemezhetnők ezt a politikát: *a termeléseredmény csökkentésének árán való munkabérekeredmény politikája*. Ez pedig a közérdekek szempontjából mindennél veszedelmesebb, mert *szegényebbé teszi a társadalmat* használat és szükségletkielégítési javakban, melyeket következetesen egyre jobban megdrágít. *Végeredményben tehát a fogyasztóérdekek ellen irányuló politika*, mely ekként magának a munkásosztálynak is látszólagos eredményeket hozhat többnyire s amely a társadalom rétegei közül végeredményben a nagy kapitalistáknak árthat legkevésbé, mert ez a társadalmi réteg az, amely a legkevesebbet veszít a fogyasztóknak, illetőleg a fogyasztói járadékoknak fokozottabb kihasználása folytán és legjobban kihasználhatja a drágulás konjunktúráját is. Gyakorlati eredményében tehát a szocializmusnak ez az eljárás módja közérdekeljenes inefficienciázmus, mely nem könnyít, hanem nehezít a társadalom túlnyomó részének életsorsán.

5. Még rombolóbb hatása van azonban ennek a szándékosan előidézett inefficienciázmusnak *tömegpsychológiai tekintetben*. A munkára való készségnek, a kötelességérzetnek, a hivatásnak, a kellően eredményes munkateljesítménynek, mint erkölcsi kötelességnek fokozatos kipusztítása a dolgozók nagy tömegeiből, a termelő energiaforrások legnevezetesebbikét s egyzersmind legkényesebbikét is sorvasztja el a társadalomban: azt az energiaforrást, mely magukban a kultúremlékekben él benn, s amelyet semmi mással pótolni nem lehet: a termelés eredményességére irányított energiakifejtő akaratot. Ez az a tömegpsychológiai termelési tényező, melynek – szellemi és technikai téren való – megléte haladóvá teszi s melynek hiánya hanyatlóvá változtatja át a társadalmat.

Annak biztosítékát pedig, hogy meg legyen a társada-

lomban az eredményes munkateljesítményt biztosító *akarat* – *erkölcs* -, *illetőleg energiamentiség, csak magukban az emberekben kell és lehet csak keresni*. Ha olyanokká tudjuk nevelni és buzdítani az embereket, kikben erős kötelességérzet, hivatásbecsülés, szóval *közérdekű magatartásra szorító erkölcs* lakik, akkor az ilyen társadalomban benne élnek az efficiens munka és kötelességteljesítésnek biztosítékai is. Nagyon jól tudták ezt a nagy hódítók, szervezők, vallási és társadalmi rendszerek alapítói s ezért mindig nagy súlyt helyeztek a népnek, vagy társadalmi rétegnek a maguk eszményei és céljai szerint való erkölcsi telítésére, hogy ezáltal beléjük oltás azokat a mozgató erőket és pszichikai biztosítókat, amelyeket a közérdeknek megfelelő magatartásra indítják és ilyen magatartás mellett való maradásra fékezik le az embereket. Minden kultúra az emberekben él s a legegészségesebb kultúra a haladást a szellemi és technikai eredményes termelés alakjában biztosító erkölcsökre, mondhatjuk az efficiens erkölcsökre építhető. *Ilyen erkölcsökkel kell tehát telítenünk, vagy újra megtelítenünk a társadalmat*. Ilyen erkölcsöket kell elterjesztenünk s ilyenek elterjesztésére megtennünk mindazt, amit az emberi társadalomban e részben tenni lehet. Példaadás, szervezés, tanítás, agitáció az emberek jobbra, kötelességteljesítőbbekké, energikusabbakká stb. tétele érdekében, valamint azoknak a lelki előfeltételeknek (nemzeti érzés, valláserkölcsi felfogás stb.) az erősítése, amelyek a kötelességteljesítő efficientizmus erényeinek talaját teremtik a társadalomban, mind eszközök erre.

Valóban eredményes megmunkálása a tömegek leikeinek ilyen irányban csak akkor válhatik valósággá, ha már van az illető nemzet, vagy társadalom keretein belül egy olyan lelkileg összehangolt, illetőleg megbízhatóan szervezett csoport, amely ezeknek az erényeknek, valamint a társadalmi és nemzeti magasabb célok szolgálatában való peldaadó és gyakorlati cselekvésnek a következetes hordozója, illetőleg megvalósítója. Ez a csoport, vagy szervezet az, mely a kötelességtudás társadalmi megújulásának az úttörőjeként szerepel. Ilyen jelentősége van pl. az olasz fascizmusnak, mely akkor lépett fel amikor a marxizmusnak forradalmi destrukciója már-már úrrá lett az általa erősen kikezdett olasz tömegek között. Ekkor lépett fel ez az efficiens nemzeti irány, mely az internacionális-forradalmi cinizmus helyébe újból ideálokat tudott ültetni az

olasz nép leikébe. Örök dicsősége lesz az olasz társadalomnak, hogy a társadalmi renaissance terén példát mutatott a világnak: *a nemzeti szellemű efficiens kötelességteljesülés egészséges példáját*. Ez a példaadás megmutatta egyszersmind azt is, hogy a nemzeti és faji homogén talajból kinőtt ideálok vonzóbbak, az illető nép és faj természetének megfelelőbbek, mint az idegenektől szuggeráltak és terjesztettek, így mihelyt a nemzeti alapokon induló és a nemzeti természetből fakadó olasz fascizmus szembeállott idegen eredetű és így az olasz természetnek idegen marxi áramlatokkal, dacára ez utóbbiak tömegcsalogató utilitarizmusának, a győzelem az olasz génusz ideáljai és jelszavai mellé állott. A marxi materializmus szemében teljesen érthetetlennek kell lennie, hogyan tud győzelmissé lenni egy olyan irányzat, amely azt hirdeti pl., hogy a fascistának nem jogai vannak elsősorban, hanem csak kötelességei azzal az iránnyal szemben, mely a teljes munkatermekre, a társadalmi termelés eredményeinek teljes felélésére való jogot hirdeti, hogyan adhat a tömeg előnyt egy olyan iránynak, mely nem az egyszerű ember egoizmusát csiklandozza meg, hanem közérdekű önzetlenségére appellál? A megfejtés pedig egyszerű, csupán a vérbeli marxista előtt hihetetlen: a Jascizmus önfeláldozó efficientizmusa az alkotó olasz faj megnyilvánulása, a marxi materializmus pedig a zsidó faj megnyilatkozása. Mihelyt tehát akad valaki, aki annak az olaszoknak a saját maga természetéből sarjadzott ideálokat tár elő az idegen eredetű marxi eszmények és ígéreték helyébe, undorral veti el magától az idegent és örömmel követi a saját felsőségesebb kultúrájából született ideált. Nem kell tudatos antiszemitának lennie az olasz társadalomnak ahhoz, hogy a fascizmusban a maga efficiens alkotó és kulturtermészetét ismerje fel, a marxizmusban pedig egy idegen, az olasz szellem alkotásait és alkotó erejét destruáló barbarizmust.

6. A kötelességteljesítés és kötelességtudás társadalmi újjászületésének ugyancsak fontos intézményeként kell tekintenünk egy másik intézményt, mely szerényebb formában bár, de annál általánosabban terjedt el úgyszólván az egész földön: a cserkészmozgalmat. A *cserkészmozgalom* szintén a kötelességteljesítés efficiens közérdekű erkölceit terjeszti, még pedig a legfogékonyabb talajban, az ifjúság lelkében. Az efficiens angol nevelés értékes terméke ez: a jellemképzés, az erkölcsi megnevelés,

a jobbá, az emberi társadalom számára hasznosabbá tevés praktikus vonzó módszere. Mennyivel kultúrabb, magasabbrendű civilizáció, világnézetet, merényivel magasabbrendű etikát tükröz vissza a fasciztnus és a cserkészmozgalom felfogása, mint a marxi alapokon álló szocializmusé, mely a tömeg leikébe a mai társadalom rendjének barbár elpusztításvágyát ülteü bele s beleoltja a gyűlöletet, hogy csak előbbrevigye a saját forradalmi céljait, a keresztény-európai társadalom minden nagy intézményével szemben. A modern társadalomnak, ha a kultúrérielemben vett haladását, le nem hanyatlását, ha a társadalmi termelés ellátó-erejének meg nem csökkenését akarjuk biztosítva látni, hatalmas etnikai újjászületésre van szüksége, olyan értelemben, hogy az embereket ne a forradalmi robbantás szelleme telítse meg. hanem ismét az eredményes munkateljesítés és hivatásérzet energiáit előhívó s a szellemi és technikai haladás szolgálatába állító világnézet. Evégből pedig az *efficiens kötelességteljesítés szellemével telített csoportok és szervezetek szuggesztív erejére* s a nagy közérdekű célok szolgálatában gyakran pozitív cselekvésére van szükség, mert elveszett az a társadalom, mely az államtól vár mindent és nem veszi észre, hogy ezt a társadalmat a fenyegető forradalmi fejlődés barbarizmusával szemben *csakis saját maga* védheti meg. A fascizmus felfogása ereszben a józan logika kifejezője: hogy t. i. civilizált társadalomban az osztályharc a gondolható legnagyobb anomália. Ha azonban a mai állam olyan gyöngye és a politikai állapotok annyira hanyatlók, hogy az osztályharcot nem tudja megakadályozni, sőt bűnös politikai oppoitunizmusból elnézi annak előkészítését, sőt az osztályharcnak poitikai pártok részéről való mintegy hivatalos megszervezését és folytatását, akkor a társadalom ama részének is, mely a nemzeti és állami intézmények fentartását, valamint a nemzeti és faji érdekek megoltalmazását vallja világnézetének, szent kötelessége a jogos ün!úsdelem ezzel az osztályharcval szemben és mindazoknak a harci eszközöknek az igénybevételei is, mely e robbantó irányok teljes legyőzéséhez szükséges. A XIX-ik század forradalmi jellegű osztálymozgalmait mellé, azok helyébe, vagy azok ellenébe ekként a XX-ik században a nagy nemzeti és faji érdekeknek a társadalmi küzdelmek keretében is megjelenő érvényesülése lép, mely az idegen sugalmazású osztályharcnál sajátabb ideálokat, efficiensebb nemzeti alkotó célokat ültet a népek lelkébe.

XIII. FEJEZET.

A szociálpolitika közérdekű célja.

1. Rámutattunk már arra, hogy a munkaakarát és munkahivatás csakis olyan társadalmi rendben válhatik általánosan elterjedté, ahol az egyén maga egyénileg is élvezheti nagyobb erőfeszítésének nagyobb gyümölcsét, nem pedig az olyan társadalmi rendben, ahol minden egyéni erőfeszítés fokozása és gyümölcse csupán a kollektív jószágkészletet növeli meg s így az egyénnek jövedelmi és élvezeti kvótája egyéni nagyobb munkabefektetése következtében, vagy nagyobb munkaeredménye folytán észrevehetőleg nem növekedik.

Csupán egy olyan társadalmi berendezés alkalmas ekként efficiens munkaakarát és produktív szorgalom elterjesztésére és általánossá tételére, ahol az egyéni többtermelési eredmény jobb jutalmazására közvetlen lehetőséget, reményt, tehát közvetlen gazdasági ösztönző tényezőket találhatnak meg az emberek. Ahol ellenben a társadalmi berendezés az egyéni' (szellemi vagy technikai) többtermelésbeli eredménynek, vagyis az egyén efficiens munkabefektetésének jutalmazására közvetlen egyéni lehetőséget nem nyújt, ott a munkaakarát és hivatásos szorgalom legracionalisztikusabb egyéni indítékait, úgy szólván legközvetlenebb szülőit nélkülözzük.

Ha tehát a nagyobb és eredményesebb egyéni energia-befektetés közvetlen jutalmazódási lehetőségeinek hiánya már alkalmatlanná teszi a talajt az efficiens munkaakarát és hivatásos szorgalom társadalmi erényeinek széleskörű elterjedésére, akkor hogyan várhatjuk ezeknek az eredményt és sikert biztosító efficiens erényeknek meglétét és vérréválását a merev egyenlősítés társadalmi rendszereiben, ahol az jár a legjobban aránylag az ő megjutalmazása tekintetében, aki a kikényszeríthető legkisebb munkateljesítményt végzi el csupán, t. i. azt a minimális munkát (mondhatjuk: határmunkamennyiséget), ame-

lyet az illető társadalmi rendben a jutalmazás szempontjából mint minimumot követelnek meg. Minél kiválóbb és eredményesebb munkát szolgáltat ekként valaki a merev egyenlősítési (többé-kevésbé kommunisziikus) rendszerekben, minél többet szolgáltat be termelési eredmény alakjában a társadalom javainak összkészletéhez, annál kisebb lesz aránylag a jutalma. Egy ilyen berendezés tehát kiirtja a szorgalmat és a munka eredményességére való komoly törekvést, mert irracionálissá, céltalanná teszi azt.

Az egyenlősítő társadalmi rendben nem érdemes ekként egyéni erőfeszítéseket, szorgalmat, hivatásvágyat kifejezni és befektetni, hanem csupán a minimális erő kifejtést, a határ-munkát elvégezni, mert ez a társadalmi berendezkedés az egyenlő jövedelmi hányadokban való részesedés elvén és ennek az elvnek gyakorlati megvalósításán épül fel, ezzel áll fenn és szűnik meg. Ha ugyanis valamely ilyen egyenlősítő rendszer efficiensebb munkaeredmény kikényszerítése végett a jobb és eredményesebb munkának jobb jutalmazásához fordulna, ha pl. a nagyobb eredményeket felmutató eljárásokat eredmény-többleteiknek megfelelően akarná juttatásban részesíteni, azonnal ismét ott volna az egyenlőtlen osztozkodás állapotában. Ez az inefficiens és ezért nagyon tökéletlen és mindig éppen felületesen igazságosnak látszó alapelvéből kifolyólag - primitív társadalmi rend ily módon a munkaeredmény előhívásának legracionálisabb módjait alkalmazhatja legkevésbé, mert a legracionálisabb munkaeredménybiztosító módok (pl. az eredmény arányában, vagy ezt megközelítően való jutalmazása az; eredményesebb, érdemesebb munkának), lényegében támadják meg és valóságos mivoltából forgatják ki már ezt a társadalmi berendezést. Az egyenlősítő rendszerek ekként csak a magántulajdoni berendezés bizonyos vonásainak visszaállításával hívhatnák ismét elő a szorgalom és munkaenergia észszerű pszichológiai alapfeltételeit. Minthogy pedig ezt az utat éppen az egyenlősítő rendszer, a kommunizmus lényegének feláldozása nélkül nem tehetik meg, nem marad más hátra, mint vagy a kényszer és terror eszközeitől várni a kellő munkaeredmény biztosítását ott, ahol az emberek szorgalomhiánya miatt automatikusan elő nem áll az magától, vagy pedig a kommunisztikus lényeglet megtagadva, lassanként ismét visszahozni a régi rendből azt, ami jobb volt. Egy ilyen társadalom tehát csak addig számít-

hatna tagjainak kötelességtudásán alapuló, bár csak gyöngé termelési eredményekre is, ameddig az előző társadalom rendje által az emberekbe belenevelt munkaerő maradványai is el nem párologtak az új társadalmi rendben. Ezentúl csak a kényszer és a terror szerepelhetne munkárbíró eszköz gyanánt ebben a szorgalom racionalisztikus indokait nélkülöző, a barbarizmus irányában visszafelé haladó társadalomban. A legjobban az jár itt tehát, aki a legkisebb erőfeszítést végzi el, azon a munkateljesítményen belül, amely kikényszeríthető, illetve megkövetelődik az egyéni jutalmazás előfeltételeként.

A magántulajdon rendje ellenben általánosságban arra bír *tendenciával*, hogy annál nagyobb legyen kinek-kinek az élvezetösszege, illetőleg a részesedésaránya, minél több termelési eredményt mutat fel valaki, habár a részesedésarány nem növekszik is mindig, vagy a legtöbbször a termelési eredmény nagyobbodásának megfelelően. A fődolog ezúttal, amelyre azonban nagy súlyt kell helyezni, hogy *a magántulajdoni rendben megvan és vele nem ellentétes ez az igen nagyjelentőségű tendencia, mint jellemző sajátosság, és érvényrejutási módjainak mindenkor gyarlóságai dacára is kétségtelenül megállapítható*. Másrészt pedig ugyancsak megállapítható az egyenlítő-kommunistikus rendszereknek az ezzel ellenkező abbéli tendenciája is, hogy *ott aránylag annál kisebb az élvezet, illetőleg részesedésarány, minél több termelési eredményt produkál valaki egyénileg s aránylag annál nagyobb, minél kevesebbet*. Nevezetes körülmény ezenkívül még az is, hogy a munkajutalmazás lehetőségeinek elaszticitása is sokkal nagyobb a magántulajdon mellett, és sokkal jobban simulhat az az eredményesség mértékéhez, mint az egyenlítő-kommunistikus rendszerekben.

A szociálpolitikának a lehető legnagyobbfontosságú feladata ebből következőleg arra törekedni most már, hogy a társadalomban a termelési eredmény nagyságával *emelkedő részesedéseredmény tendenciája minél inkább érvényesülhessen anélkül, hogy a termelési eredmény általános emelkedési iránya ennekfolytán kedvezőtlenül befolyásolódjék*, továbbá, hogy a termelési eredménnyel párhuzamosan emelkedő részesedésarány elérését minél több embernek tegye lehetővé az állam keretein belül, mert ekkor lesz: *a) a társadalom termelése abszolút tömegében is a legnagyobb és legeredményesebb, b) a legeredményesebb*

a legtöbb egyén termelése és *c)* a legtöbb egyénnek ebben az esetben lesz. a legnagyobb a részesedése.

2. Gyarló emberi viszonyok között tökéletes rendszerek s különösen gyarló emberekből tökéletes társadalom nem alakulhatnak ki. Ha azonban összehasonlítjuk a magántulajdoni és a kommunisztikus-egyenlősítő rendszereket és figyelembe vesszük a velük való berendezkedés szükségszerű összefüggését a termelésnek szellemi és anyagi értelemben vett eiedményességével, efficienciájával, akkor a kultúra, civilizáció és közérdekű társadalmi ethika szempontjából nem lehetünk kétségben aziránt, hogy közülük a magántulajdon mellett való berendezkedés az, amely kedvezőbb irányú társadalmi fejlődést, magasabb kultúrát és nagyobb jólétet nyújtó gazdasági állapotokat biztosíthat nemcsak egyesek, hanem a nagy tömegek számára is. Mert: a magántulajdoni berendezésben foglalt tendenciánál (a termeléseredmény nagyságával emelkedő részesedéseredmény tendenciája), illetőleg az egyenlősítő-kommunisztikus berendezéssel összefüggő fejlődési tendenciánál (a többtermelés jobb jutalmazására közvetlen egyéni lehetőséget nem nyújtó állapot, az egyéni termeléseredmény nagyságával nem emelkedő részesedéseredmény) fogva világos, hogy *míg a magántulajdon rendszerénél a visszásságokban, a kinövésekben, visszelésekben és az említett tendenciának nem érvényesülésében van a bajok forrása, addig az egyenlősítő-kommunisztikus rendszer már alajjában helytelen, elhibázott és következetes termelési, kulturális és társadalom-ethikai dekadenciához vezető.* A józan ész azt javasolja tehát, hogy ne olyan társadalmi berendezkedést válasszunk, amely mellett nincsen és nem is lehet megadva az említett nagy szempontok érielmében kedvező haladás iránya, hanem, hogy azt a berendezést igyekezzünk *megjavítani*, amely magában rejti e kedvező társadalmi haladás tendenciáját és lehetőségeit. Igyekezzünk pedig megjavítani annál inkább, minél több és nagyobb visszásság torzítja azt el.

Minthogy pedig abszolút értelemben vett jó állapotok és abszolúte jó rendszerek nincsenek, csak nagyon természetes, hogy a magántulajdoni berendezkedés mellett mutatkozó visszásságok lenyeseése is *relatív* értelemben vehető csupán. A cél tehát nem lehet emberi viszonyok között tökéletes földi állapotok keresése, hanem csak a meglevőnek a viszonyok szerint

lehetséges megjavítása. A fődolog a társadalom legnagyobb érdekei szempontjából az, hogy a megjavítás irányában való működés komoly célkitűzésben, kellő erejű akaratban és energiakifejtésben nyilvánuljon meg, hogy tehát a társadalmi állapotoknak, a gazdaságtechnikai viszonyoknak stb. stb. bár viszonylagos, de mindig bizonyos eredményeket felmutató, tehát *efficiens javításáról és javulásáról* beszélhessünk. Ezt pedig akkor érzük el a legjobban és az élet valóságainak legmegfelelőbbben, ha mindig a józan szükségesség és a minél jobban megítélt érdekek alapján kitűzött *konkrét* célok megvalósítására és a *mindenkori állapotoknak ugyané szempontok* szerint való *viszonylagos megjobbítására törekszünk*. Ebben a tekintetben pedig a józan ítélőtehetség az, amely (természetesen kellő alaposágra és gyakorlati érzékre támaszkodva) a leefficiensebb eredményekhez vezető utat és a kellő mértéket a legjobban megmutathatja annál is inkább, mert tökéletes elvi alapot - különösen társadalmi téren - az emberi ész alig találhat fel. Azok a népek és nemzetek járnak eszerint a helyes úton, melyek társadalmi berendezéseikben és intézményeikben is csak józan relativitásokra törekednek többnyire, amint azt a keresztény-európai társadalom történeti fejlődése és történeti intézményei is mutatják. Egyes nyugtalan agyvelejtű embercsoportok ellenben az előbbieknél sokkal szerénytelenebb társadalmi követelményeket tesznek eszményeiké, sokkal vérmesebb képeket festenek a jövő tökéletesebb társadalomrendjéről, de vérmesebb agyveleikben kirajzolt céljaik megvalósítása annál gyarlóbb a reálisabb gondolkodású népek, mérsékeltebb társadalmi ideáljaival, de a közérdekű magatartásra és így egy effciensebb szellemi és technikai haladásra annál alkalmasabb életnyilvánulásaival szemben. Mert ne tévesszük soha szem elől, hogy a társadalmi rend megvalósítója mindig a rendet tartó, tehát nyugodt, fegyelmezett magatartású egyén maga.

XIV. FEJEZET.

Az efficiens szociálpolitika céljait megvalósító alapíeltételek és eszközök áttekintése.

1. Az emberiségnek s így minden emberi társadalomnak a sorsa is mindörökké a földgolyóhoz, illetőleg valamely földterülethez van kötve. Egy-egy népé, nemzeté, társadalomé pedig elsősorban annak egy-egy darabjához. Minden népnek, nemzetnek és államnak tehát területtel kell bírnia és minden népnek, nemzetnek, illetőleg államnak bizonyos szükségletei, érdekei vannak a földre, a területre vonatkozólag. Nincsen ekként olyan szervezett társadalom, melynek valamely földdarabhoz, területhez szoros és fontos érdekei ne fűződnének. Legszorosabb és legfontosabb érdekei pedig ahhoz a területhez, ahhoz a földdarabhoz fűződnek, amelyet a történelmi fejleményeknek konjunktúrái az illető nép, nemzet, társadalom szorosabb életterületévé, hazájává tettek. Nemzedékeknek küzdelmei, munkája, verejtéke és vérhullatása volt szükséges hosszú időszakok során, amíg valamely nép a saját életterületét civilizációt, kultúrát, jólétet nyújtó hazává tudta tenni. Nem is sikerült ez minden népnek, még kevésbé sikerült ez egyformán. Míg az egyik nép a történelmi konjunktúrák szerencsésebb összejátszása, kiválóbb úttörők és vezetők birtokában jobb, nagyobb, megfelelőbb életterületet tudott biztosítani és kiharcolni a maga számára, melyhez talán a kedvező geográfiai és klimatikus helyzetek és saját kiváló faji tulajdonságai is nem kevésbé segítettek hozzá, addig egy más népnek kisebb előnyöket nyújtó hazáját is aránylag sokkal nagyobb áldozatokkal, sokkal több vérrel és verejtékkal kellett megszereznie, megtartania és megvédenie. A honfoglalás és honvédelemnek munkáját azonban minden népnek, nemzetnek, fajnak és társadalomnak el kellett és kell végeznie. Nincsen a világnak egyetlenegy csak némileg is számottevő népe, emberfajtája

sem, amely az emberi történelem folyamán ne vándorolt, más népek, vagy fajok által ne szorítódott volna valahonnan valahová, amelynek tehát hazát ne kellett volna valamikor és valahol foglalnia és megvédenie. Európát is a legkülönbözőbb népek és emberfajták vándorolták végig a történelemnek évezrei és a prehistorikus idők évszázazrei alatt. A jelenlegi európai nemzetek valamennyien sokat vándorolt népek alapításai, melyek jelenlegi életterületüket véres katonai küzdelmeknek és verejtékes tömegmunkának befektetésével tették többé kevésbé azzá a hazájukká, mely ma többé-kévéssé civilizált otthont nyújt nekik. Kivételt ebben a tekintetben csak azok a parazitikus fajok, vagy népek alkothatnak, amelyek nem szokták, vagy nem is akarják a honalapításnak véres és önfeláldozást igénylő áldozatait meghozni, hanem mint utilitarisztikus kisebbségek mindig csak odahúzódnak már, ahol már egy másik áldozatkészebb s önfeláldozóbb emberfaj elvégezte a honfoglalás veszedelmes és áldozatteljes munkáját. Ide, mások által meghódított és megvédett, mások fizikai és kultúrmunkájával már emberi életterületté tett hazába vándorolnak, húzódnak be ezek, hogy a honalapító népeknek és társadalmaknak valamelyik rétegében egyéni létüket kockára nem tevő áldozatok nélkül elhelyezkedhessenek. Ezek a katorailag hont nem foglaló népek azután lehetnek olyanok, amelyek az őket befogadó, vendégül látó társadalomnak alsóbb rétegeibe nyomulnak csupán be, s ott alsórendű, főleg fizikai munka az osztályrészük, amelyek tehát alacsonyabb kasztot alkotnak a honalapító nemzettel szemben. Ezek legfeljebb akkor veszélyeztetik a honalapító nemzeti faj honfoglaló munkájának eredményét, ha annak fölébe szaporodnak, vagyis idők folyamán számbelileg uralkodókká lesznek az illető területen. Ez a jelenség nem példa nélkül való és a történelem folyamán a gyáva, a katonai áldozaioktól egyénileg irtózó népek nagyon sokszor voltak népesedésbeli előnyben a honvédő és katonai erényekkel ékeskedőkkel szemben, mely utóbbi tulajdonságok mindig a halálozási okok és alkalmak növekedésének voltak forrásai. Hosszú évszázadokon keresztül azután a gyáva nem harcoló fajok rendszerint fölébe szaporodtak az őket befogadó és megvédő népeknek.

Más behúzódo fajok azonban nem az alsó, hanem az előnyösebb, a nagyobb jólétet és előnyöket jelentő társadalmi

rétegekbe és foglalkozásokba igyekeznek mindig és következetesen behúzódni. Ezek tehát a mások véres katonai és verejtékes fizikai tömegmunkájával alapított és megvédett hazájában nem önfeláldozást igénylő, hanem ellenkezőleg utilitarisztikus vagyonosodási eredményekkel járó társadalmi pozíciókban ragadják el a mások kényelmetlenebb és önfeláldozóbb katonai, fizikai, sőt szellemi munkájával alapított és fenntartott társadalmaknak legelőnyösebb létfenntartási alkalmait.

Azonban az ilyen parazitajellegű előnyös elhelyezkedés más népek testén szintén feltételezi valakinek a honfoglaló és honvédő alapvető munkáját. A parazitikus idegeneknek is szükségük van a *mások* honalapító és megvédő áldozataira és erőfeszítéseire, hiszen éneikül nem keletkezhetek volna más népeknek sem olyan életterületei, hazái, amelyekbe önekik, mint kihasználó bevándorlóknak behúzódnok érdemes. A parazita népeknek és fajoknak is szükségük van tehát honalapító, életterületet biztosító munkára, csak hogy ők ezt az egyéni utilitarisztikus szempontból magát soha ki nem fizető áldozatosorozatot *másokkal* végeztetik el. Faji életbölcességük és társadalmi tradíciójuk írháí, hogy lehetőleg ne a saját, hanem a mások vérbeli és fizikai áldozatbefektetéseinek az árán boldoguljanak.

Kétségtelenül világos dolog ekként, – amit egyébként annyian és annyiszor igyekeznek, mint kellemetlen igazságot elhomályosítani és letagadni – hogy honalapító és megvédő áldozatok nélkül nem lehet ezen a földön civilizációra, kultúrára és jólétre alkalmas életterületeket biztosítani. Valakinek tehát mindig el kell végeznie a honalapítás és védelem munkáit. (Naiv és érdektudatlan nép azonban az, mely mások számára *hossa* meg ezeket a legnagyobb emberi áldozatokat)

Hogyha tehát a szociálpolitikai célok elérésének alapfeltételeit és eszközeit kutatjuk, akkor ugyancsak nagy súlyt kell helyeznünk annak az igazságnak a megállapítására, hogy *minden efficiens gazdasági és kulturmunkának előfeltétele a társadalomban: a honalapító, életterületet (hazát) biztosító, megvédő, békét, biztonságot és jövőt adó áldozat, erőfeszítés, munka.*

2. A honalapító munka által biztosított életterületen azonban csak akkor lehet kilátása hosszabb korszakokon keresztül eredményes szellemi és fizikai, illetőleg technikai munkákra és

munkabefektetésekre a társadalom tagjainak, szélesebb néprétegek részéről, – szóval az emberi boldoguláshoz, a dekadencia megakadályozásához, a kultúra, civilizáció és jólét fokozatos kiküzdéséhez és biztosításához szükséges munkamennyiséget és minőséget szellemi és technikai (éren egyaránt csak akkor lehet a társadalomnak rendelkezésére állítani, – hogyha fel tudjuk kelteni, belé tudjuk nevelni, nemzedékről-nemzedékre *át tudjuk örökíteni azokat az egyéni tulajdonságokat*, azokat az erényeknek nevezeit pszichikai készségeket, *amelyek az embereket alkalmasakká és hajlandókká teszik arra*, hogy megfelelő eredményeket felmutató, tehát *efficiens munkát szolgáltatassanak* és fektessenek be, még pedig nemcsak akkor, amikor erővel, vagy fenyegetéssel kényszerítik őket erre, hanem máskor is, t. i. életnyilvánulásaiknak és a legkülönbözőbb működéseiknek lehetőleg minden terén.

Arról van itten szó elsősorban, amit különben fentebb már bővebben is fejtegettünk, hogy az eredményes szellemi és technikai termelés, vagyis a növelgő társadalmi jólét, az igazi emberi haladás megalapozása és folytonos kiküzdése a társadalom minél nagyobb tömegeiben jelenlevő és bennélő bizonyos munkaerőket, a mindennél fontosabb társadalmi cél, t. i. az *efficiens* szellemi és technikai termelés szempontjából való megbízhatóságot, kötelességtudást és a népességnek minél szélesebb rétegeiben elterjedett bizonyos szorgalmat (a munkára való bennrejlő készségei, vagyis a lustaság ellenkezőjét) igényel. Ezeket a közérdekű munkaerőket pedig nem lehet csak úgy egyszerű parancsszóval, erőszakkal, reformmal, szóval az emberekre való gyors és közvetlen behatással sem létrehozni, sem biztosítani. Ezeknek a közérdekű emberi készségeknek a biztosítására hosszú időszakoknak nevelő, fékező, szelídítő, e közérdekű erényeket szuggeráló munkájára, ezeket az erényeket erősítő környezetre, oly környezet megteremtésére, valamint olyan maradandó intézményekre van szükség, amelyek abban a tekintetben nyújtanak biztosítékot, hogy a közérdekű szorgalmi erények egyéni egoisztikus tekintetben is a kellő mértékben racionálisztikusak legyenek. *Szóval ne legyen maga a társadalmi berendezés sem irracionális az efficiens szellemi és anyagi termelést biztosító társadalmi erények és emberi egyéni tulajdonságok megfelelő elterjedeése és megőrizhetősége szempontjából.* Ebből a tekintetből mutattunk rá a magántulajdon

s általában bizonyos vagyoni jogi intézményeknek rendkívüli jelentőségére és az egyenlősítő-kommunisztikus berendezések irracionális és inefficiens voltára. Ezért állíthatjuk teljes határozottsággal akkor is, amikor a szellemi és anyagi tekintetben boldogabb emberi társadalom megalapozásának szociálpolitikai eszközeit igyekszünk felsorolni és rendszerbe állítani, hogy az emberi társadalomban ezek közé az eszközök közé nélkülözhetetlenül odatartozik a magántulajdonnak s általában bizonyos vagyoni jogoknak és az individuális ambíciót, energiát és hivatásérzetet fejlesztő intézmények megóvása és etikai színvonaluk biztosítása. A magántulajdon mellett ugyanis még számos más intézmény és eljárás is alkalmas lehet természetesen arra, hogy az emberekből és az emberekben energiát és hivatásérzetet váltson ki. Mindezeknek az intézményeknek közös jellemző sajátysága azonban éppen az, hogy valamelyes módon megkülönböztetnek, jutalmaznak, kiragadnak a többiekkel való merev és minden körülmények között való egyenlőségből, szóval ezek az ambíciót, hivatásérzetet, munkaenergiát kiváltó és fejlesztő intézmények nem egyenlősítő, hanem *megkülönböztető intézmények*. Ezért nem állanak az egyenlősítő társadalmi berendezéseknek a rendelkezésére, mert meghonosításuk alapjaiban támadja meg e rendszerek lényegét. A szorgalmat, tudást, törekvést, önfeláldozást, munkaeredményt elismerő, megállapító, megjutalmazó eme tulajdonságok hordozóinak elismerést, tiszteletet parancsoló, az ily irányú törekvéseket szépeknek és kitüntetetteknek deklaráló és szuggeráló intézmények és eljárások foglalhatók ebbe a kategóriába. A magántulajdon intézménye természetesen hatalmasan kiválik itten hatóerejének nagysága dolgában: a legegoisztikusabb és legracionalsztikusabb oldaláról tudja az embereket befolyásolni és buzdítani. Ezért nélkülözhetetlen minden társadalmi haladás és színvonalonmaradás, valamint minden szellemi és anyagi efficiens termelés céljából is, de ugyanezért vezethet az anyagi fonáksághoz és visszaéléshez is.

3. Nevetséges dolog volna a magántulajdon jelentőségének a munkaenergia és munkaefficienciás szempontjából vaB tudatában a vele való visszaélések lehetőségei és a magántulajdon alapján berendezett társadalomban bekövetkezett és bekövetkezhető visszásságok miatt gyökerében megfojtani magát az intézményt és egy felületesen igazságosabbnak szuggerálható

társadalmi egyenlősítő berendezkedés kedvéért a lehető legnagyobb igazságtalanságot és rosszat elkövetni az emberiséggel, t. i. a jólét és szellemi és anyagi termelés eredményességétől fosztani meg azt. Egy eszme, egy meg nem tapasztalt gondolat kedvéért szakítani a tapasztalható valóságokkal!

Amíg a kommunizmus a magántulajdon „rossz hatásai” miatt veti el ezt az intézményt főleg, tehát fonákságai miatt áldozatul dobna jó oldalait is, addig a gazdasági liberalizmus, mely a *laisser-faire* álláspontjára helyezkedik, a szabadjukra hagyott állapotok frázisos harmóniájában bízva, vagy legalább is a gazdasági megrendszabályozástól félők érdektudatával ebben a harmóniában való hitet szuggerálva hirdeti e „rossz hatások” ellen való küzdelemnek és törekvéseknek felesleges és haszontalan voltát.

Mind a két irány helytelen és illogikus. Mind a kettő nem más, mint (akár önző érdekből, akár elfogultságból való) megakadályozása a gyakorlati emberek józan eszüket követő eljárásának. A józan emberek ugyanis társadalmi és politikai téren sem tarthatnak jobbnak semmiféle ki nem tapasztalt intézményt egy olyan alapintézménynél, amely mellett az emberiség évezredekken keresztül nemcsak megélt, hanem annak minden gyarlóságai dacára is a haladásnak magas fokára emelkedett.

Amikor pedig már bizonyos tapasztalatok is állanak rendelkezésre abban a tekintetben, hogy az a javasolt berendezés nem állja ki a kritikát, akkor csak fokozottabban kell óvakodnunk olyan régi és alapvető intézményeknek a feláldozásától, amelyek mellett ennyire tudtuk vinni. De ugyancsak ellenkezik a józan eljárással és minden társadalmi fejlődésnek tapasztalatával az a felfogás is, amely elzárkózik az intézmények és állapotok *javításától* és tökéletesítésétől, csakhogy az emberi egoizmussal szemben való állami, vagy politikai beavatkozást elkerülje.

A társadalomnak jogintézményei, berendezései csak elvont ideák, amelyekkel az emberek magatartására vonatkozó bizonyos szabályok és kívánalmak összesége van megnevezve és gondolatbeli létűvé téve. A társadalom sorsára nézve azonban az emberek magatartása a lényeg és irányadó. Az emberek magatartása nyilvánul meg ugyanis a cselekvésben, vagy passzivitásban. Ennek az emberi magatartásnak a következményei azok az

alakulások is, amelyet a társadalmi intézmények és állapotok vesznek. A tulajdonnak és a vagyoni jogi intézményeknek „hatásai” is az emberek cselekvésmódjainak a folyományai. Az *emberek cselekvésére, cselekvésmódjaira kell tehát befolyást gyakorlonunk akkor, amikor ezeknek az intézményeknek kedvezőbb hatásait akarjuk erősíteni és a kedvezőtleneket ellensúlyozni. A szociálpolitikai teendő* ennél fogva nem állhat sem a tulajdoni és vagyoni jogi intézmények megsemmisítésében, sem az emberi egoizmus szabadjára eresztésében ezeknek az intézményeknek a keretein belül, hanem abban áll ez a szociálpolitikai feladat, hogy az önző és gyarló embereket ellenőrizzük, ha a köz érdeke úgy kívánja, abban a tekintetben, hogy mint használják ki a társadalomnak ezeket az alapvető vagyoni jogi intézményeit és irányt szabjunk magatartásuknak, cselekvőségüknek, korlátokat állítsunk eléjük mások, sokak, a köz, a társadalom érdekében. Ehhez képest *α kizsákmányolás és kihasználás, a parazitizmus elleni védelme is közérdekű feladat*, legalább is oly mérfékből, hogy a nagyobb és eredményesebb munka már közvetlenül is nagyobb jutalmat és élvezeti kvótát jelentsen az elvégzőnek, mint a kevésbé efficiens munka. *Ennek az elvnek alapvető tendenciává kell válnia és következetesen mindenütt érvényesülnie, bár csak viszonylagos értelemben is.* Abszolút értelemben ugyanis sohasem lehet kiküszöbölni, hogy egyik ember kihasználja a másikat, különösen pedig a másiknak 'munkáját. Hiszen már az emberi munka különfelesége és megosztása is szükségessé teszi, hogy az emberek a legkülönbözőbb variációkban és kölcsönösen is kihasználják egymás munkáját. A munkamegosztás szintén kölcsönös kihasználása az egyes munkáknak egymás által. A társadalmi munkaszervezés tehát minden fejlettebb technikai és civilizációbeli fokon kölcsönös munkamegosztással és ezzel elkerülhetetlenül kölcsönös munkakihasználással is jár.

Óriási jelentőséggel bír most már szociális szempontból éppen az, hogy az emberi kölcsönös, a legkülönbözőbb változatokban egymásbaszövődő munkamegosztásokban és munkakihasználásokban rendező méltányossági elv gyanánt legyen következetesen keresztülvive és megvalósítva az a tendencia, hogy a nagyobb és eredményesebb munka mindig már közvetlenül is nagyobb jutalmat és jövedelemeloszlási élvezet kvóta jelentsen. Ennek a tendenciának érvényesülése ugyanis más-

szóval a munkajutalmazásbeli igazságosságnak és méltányosságnak az érvényesülése. Érvényesülése ennek az elvnek, hogy aki többet ad, vagy szolgáltat, az ennek fejében szintén többet kapjon a másiktól cserébe. Tehát: „*a többért többet*”, „*a jobbért, eredményesebbért többet*” elvének valóságosan és következetesen érvényesülő tendenciaként való belevitele a gyakorlati életnek szellemi és anyagi munkajutalmazásába, már magábanvéve hatalmas lépésekkel viszi előre a társadalmi igazságosságot és méltányosságot és a legkiáltóbb és legigazságtalanabb parazitikus és uzorajelenségeket küszöböli ki és kiküszöbölésük elvét gyakorlatilag is érvényesülő valósággá realizálja a társadalomban.

A legnagyobb hiba volna azonban a munkajutalmazás emez igazságosságoságbeli és méltányosságbeli gyakorlati elvének érvényesülését matematikai tökéletességgel és arányosságban megvalósítva kivinni. A fűrsadaími *élet nem tűr merev matematikai egyenlősítéseket és arányosításokat anélkül, hogy azok éppen merevségüknél fogva romboló hatásúak ne legyenek*. Láttuk a kommunisztikus egyenlősítés! rendszereknek éppen merev egyenlősítésüknél fogva előálló romboló és barbárosító voltát.

Hasonló hiba volna azt követelni, hogy mindenkinek matematikai pontossággal abban az arányban legyen nagyobb a munkajutalmazása a másiknál, amilyen mértékben eredményesebb munkát végzett. Teljesen azonos, technikailag és gazdaságilag ugyanannak a munkateljesítménynek a jutalmazása lehet ilyen számtani arányosítás szerint egyenlősítve bizonyos határokon belül, így például a súly szerint díjazott szénhordásnál keresztülvihető, hogy másfélannyi munkabért kapjon az, aki másfélannyi szenet hordott. De már ilyen primitív természetű munkánál sem lehet ezt az elvet egyszerűen matematikai pontossággal, tehát az osztás és szorzás, illetőleg számtani aránybaállítás szerint bármily mértékben alkalmazni. Vanak úgy a legegyszerűbb munkáknak, mint az emberi fizikumnak is „olyan határai, amelyeken túl úgy a teljesítések, mint a jutalmazások is csak csökkenő, vagy fokozott arányban valósíthatók meg. Hogyha most már figyelembe vesszük, hogy a társadalmi munkamegosztásban a különböző szellemi és fizikai munkák eredményességének és értékének egymáshoz való mértékét pontosan megadni nem lehet, máris nyilvánvaló, hogy *matematikailag pontos és arányos munkajutalmazás általa-*

nosságban soha sem lesz megvalósítható. Sohasem lehet pontosan megállapítani pl., hogy egy tudományos tantétel, mely termelési technikai téren is alkalmazásba vehető bár, milyen viszonyban áll érték dolgában egy egyszerűbb fizikai munkához. Az *értékelés mindig pszichológiai és sohasem kizárólag matematikai feladat.* Ennélfogva a munka eredményességének gazdasági értékelése és jutalmazása terén sem érvényesülhet mindig és mindenütt matematikai arányosság, hanem csak *társadalmi méltányosság.* Ezen a téren pedig a visszasságok méregfogát elvevő elvnek tekinthetjük azt, hogy az eredményesebb munka közvetlenül is nagyobb jutalomban részesüljön, bár az eredményesség számtani összehasonlítása csak szűk téren valósítható is meg s a legtöbb esetben nem számtani összehasonlításra, hanem *számtagnilag összemérhetetlen körülmények* szerint való társadalmi és pszichológiai értékelésre vagyunk utalva.

4. Hogy az eredményesebb, értékesebb, érdemesebb munkának jobb, igazságosabb jutalmazására irányuló tendenciát valósággá lehessük a társadalomban, ami más szóval azt jelenti, hogy erősítsük a munkakedv szempontjából azt a mindennél fontosabb és tapasztalati tényekkel erősített tudatot, hogy érdemes szorgalmasnak lelkiismeretesnek, szóval efficienciásra törekvőnek lenni, erre vonatkozólag két irányban kereshetjük a biztosítékok megalapozását. Nagyon természetes, hogy ezek a biztosítékok egyúttal magának a munka társadalmi eredményességének biztosítékai is. Az eredményességnek egyik irányban való biztosítása, mint az imént kifejtteni igyekeztünk, az efficiensebb munka jobb jutalmazására irányuló tendenciának meglevő reális valósággá tétele, úgy, hogy ez a tendencia mindig és mindenütt kétségbevonhatatlan érvényesülésével nyilatkozzék meg már magában a munka jutalmazásában, habár – mint rámutattunk, – teljesen elhibázott dolog volna valamely matematikai elv érvényesülésére gondolnunk, vagy törekednünk a társadalmi méltányosságnak ezeken a terein.

Egy másik, de nem kevésbé fontos biztosítéka úgy *a munka-eredményességnek*, mint a munkakeresmény méltányosan alakuló tendenciájának *a munka eredményességének* a szó szorosabb értelmében való *meg oltalmazása.* Ez az oltalmazás irányulhat az eredményesebb munka jobb jutalmazási tendenciájának, mint az efficienciást biztosító pszichológiai tényezőnek

a megvédésére, de irányulhat a munka technikai eredményesége ellen irányuló eljárások, támadások és merényletek elhárítására is.

A modern állam közérdekű gondoskodásának kell tárgyát alkotnia a *munkásvédelem* körének is. Értjük ezzel mindazt ami a dolgozók és hozzátartozóik jesti, ethikai és gazdasági érdekvédelmét illeti. Ezt az érdekvédelmet a modern államnak kell megvalósítania, természetesen mindig a közérdeknek mértékadó tekintetei szerint és nem szabad az „osztályharc” hatáskörébe engedni át ennek a közérdekű érdekvédelemnek a megvalósítását. *A dolgozók védelmét ugyanis nem sajátíthatja ki a maga számára egyetlen társadalmi réteg, mégkevésbé egyetlen társadalompolitikai párt, vagy csoport, illetőleg annak vezetősége sem. A dolgozók védelmének a társadalom legnagyobb érdekei szerint kell alakulnia, nem pedig osztályharc, vagy osztálytörekvések monopóliumává, tehát egyoldalú érdekek tökéjévé válnia. Megvalósítása, tetteváltása tehát állami feladat is, különösen állami feladat pedig annak biztosítása, hogy megvalósulása igazán a társadalom legnagyobb érdekei szerint alakuljon legyen mondható. Nem valami „államszocializmust” akarunk ezzel érteni és célul kitűzni, mint inkább a társadalmi vagy humanitárius érdekek osztályharc nélkül és annak kiküszöbölésével való érvényesítésének a gondolatát hangsúlyozni és a XX. század nagy társadalmi céljai között kiemelni. Könyvtárakat írtak már össze a munkásvédelem címén, részletekig menően számtalanszor végigszántott területe ez a szociálpolitikának, de a dolgozók érdekvédelmének *osztályharc és forradalmi tendenciák nélkül célként való kitűzése* a maga társadalmi jelentőségéhez mért problémaként és kultúrfeladat gyanánt eddig még nem érvényesült. Az *ú. n. „osztályérdekek”-nél és forradalmi eszmekörnél magasabb szempontú szociálpolitikai gondolkodásmódnak kell ezt tehát felismernie és magáévá tennie.**

Nagyon is benne élünk azonban a forradalmi áramlatok, a valósággá tett osztályharc, az alacsonyabb tömegindulatokra építő szociálpolitikai irányok s ezzel a tömeglélekiani barbarizmus fokozódásának időszakában, hogy a szellemi és anyagi termelés efficiencitásának megoltalmazásában ne tartanak szükségesnek és elkerülhetetlennek ezeken a tereken a technikai önvédelem erélyes és eredményes lefolytatását és *a támadótól a védekezőre kényszerített küzdelemnek a győzelemig és az*

efficiens közérdekbiztosításig való végigcsinálását is. Az érdekeinek intenzív tudatára jutott modern társadalomnak ezt megtennie mindennél nagyobb kötelessége, mert éneikül csak gyors szellemi és gazdasági dekadencia várhat reá.

Hogyha a termelés eredményességéhez nagy érdekei fűződnek a társadalomnak, akkor ugyanezek az érdekek fűződnek a termelés hatályosságának és eredményességének megoltalmazásához is. A szellemi és technikai termelés kellően eredményes volta annyira kimagasló társadalmi, kulturális, nemzeti stb. és nem csupán „gazdasági” érdek, hogy efficiens voltát senkinek sem szabad veszélyeztetnie, még magának a munkásosztálynak, vagy azok egy részének sem. Minél nagyobb tömegű valamely társadalmi réteg, annál nagyobb jelentőségű reá nézve a termelés eredményessége, hogy a tömegjavak és azon felül a népesség nagy tömegeinek is rendelkezésére álló berendezések, intézmények, technikai alkotások megfelelő mennyiségben és állapotban állhassanak rendelkezésére. A legnépesebb társadalmi rétegek elsősorban a tömegfogyasztók, a termelés eredményességének megcsökkenése pedig elsősorban a tömegfogyasztás tárgyainak megcsökkenését jelenti. De nemcsak a tömegfogyasztás és tömegfogyasztási tárgyak oldaláról nézett szempontjai vannak a termelés efficienciájának, elválaszthatatlanul egybefügg vele minden jóléti és kultúrábeli eredmény és állapot is. *A szellemi és technikai termelés efficienciája tehát maga a jólét és kultúra.* Veszélyeztetése a jólétnek és kultúrának veszélyeztetése, még pedig olyan értelemben, hogy ez a veszélyeztetés annál intenzívebb, minél népesebb aránylag valamely társadalmi réteg.

A termelés efficienciáját ekként a jólét, kultúra és civilizáció érdekein sarkaló társadalmi és társadalompolitikai kötelességnek kell felfognunk és ilyen természetű fontos célnak kell kitűznünk. Meg kell azt tehát védelmeznünk mindenkivel szemben, belső és külső ellenséggel szemben egyaránt. Meg kell védenünk egyénekkal szemben éppen úgy, mint csoportokkal, társadalmi rétegekkel s azoknak „osztályharcaival” szemben is. Egyetlen társadalmi rétegnek sem lehet meg a joga ahhoz, hogy a társadalmat tudatosan vagy elfogultságból szegényebbé, kultúrában, civilizációban dekadensebbé tegye. Az u. n. osztályharc, mely termeléseredmények megakadályozását veszi fel harci eszközei közzé, éppen ezeknek a legmagasabb érdekeknek

szempontjából nézve mivel megengedhetetlenül káros és ennél fogva leküzdendő, megakadályozandó dolog. Megállapíthatjuk ekként, hogy a társadalmi termelés szellemi, vagy technikai eredményességét veszélyeztető minden eljárás, mozgalom, vagy taktika igazi és nem csupán a szavak értelmével játszó minden állami és társadalmi *rendben* meg nem engedhető és ezért olyan visszaélés, melyet meg kell tiltani, meg kell akadályozni és le kell győzni. De ki tiltsa, akadályozza meg és győzze le? A felelet, ha jól megfigyeljük a dolog mibenlétét, nagyon egyszerű: a társadalom ama részének, azoknak az egyéneinek kell végeredményben az erőt és a szankciót megadniok e megtiltáshoz, megakadályozáshoz, illetőleg győzelemhez, amelyekben az erre vonatkozó közérdekű meggyőződés él és ébren van. Ha az államhatalmat ilyen meggyőződésű és kötelességtudású elemek gyakorolják, akkor az államra vár egyszerűen a szellemi és technikai termelés megoltalmazásának feladata. Az állam azonban olyan erős, amilyen erős tömegek, szervezetek és rétegek állanak mögötte, ha kenyértörésre kerül a dolog. Amikor tehát a társadalom, vagyis a népesség egyik része a szellemi és anyagi termelés efficienciáját érdeklően szembehelyezkedik és szembe is száll az állammal, akkor csak a társadalom másik részében lehet azt az erőt és hatalmat keresni és remélni, amely a tilalmat szankcionálni, a megakadályozást valóvá tenni és így a veszélyeztetést legyőzni tudja. Ha az emberiség szerencsésen tovább tud haladni az anyagi, technikai és szellemi fejlődés útján, akkor az utókor hálája fogja kísérni azoknak az emlékéit, akik a társadalmi villongások kritikus korszakaiban a szellemi és anyagi efficiencia Veszedelmeit a veszélyeztetőkkel szemben legyőzni segítettek. Ha dekadencia, a jólét és kultúra csökkenése lesz osztályrészünk, akkor a szellemi és anyagi szegénység emberi érdek tudatlanságában ennek a szegénységnek az előidézői: a társadalmi forradalom és osztályharc képviselői lesznek a nagy emberek.

Elég nyilvánvaló ezekből, hogy *a társadalmi munka efficienciájának védelme és biztosítása a nem dolgozni, illetőleg a munka eredményességét, bár társadalmi vélt „osztályérdekből” lerontani igyekvőkkel szemben szerintünk fontos közérdek, melynek megvédése ugyanoly fontos célt és kötelességet kell, hogy alkosson.*

Ezért a szabotage, a munkaeredményt veszélyeztető szakszervezeti terror, a sztrájkkényszer ellen való efficiens védekezést életbevágóan fontos szociálpolitikai eszköznek kell tekintenünk a modern társadalom legnagyobb javai és jövőbeli érdekei tekintetében, amelytől a termelés szellemi és anyagi eredményességének és vissza nem sülyedésének kérdése függ nagy mértékben, sőt lehet hogy függni fog elsősorban.

A mai állapotoknak nyomorúságát és a demokratikus államok nevenséges gyöngeségét ma is a legélénkebben jellemzi a legtöbb országban, hogy azoknak a munkáknak, szükségletkielégítéseknek biztonsága, melyek a népesség túlnyomó többsége szempontjából életbevágó fontosságúak, állandóan hajszálon függ és úgyszólván a forradalmi osztályharc *vezérekárának* csak egy intésén múlik, hogy mikor bénuljon meg.

Társadalmi rendünk bénaságát s ennek a problémának a rendelkezésre álló szomorú tapasztalatok dacára való könnyelmű kezelését mindennél jobban mutatja, hogy a legtöbb országban bármikor kitörhet egy-egy olyan általános, politikai, vagy hasonló sztrájk, mely akár valamely váratlan incidens, akár bérmozgalom okaiból, akár szak-, vagy párt-szervezeti presztige-kérdésből, akár tudatos osztályharcbeli céllal a közlekedést, világítást, élelmezést, vízzel s a legfontosabb közszükségleti cikkekkel való ellátást, vagy mindezt együttesen megakasztja.

Szégyene a mai társadalmi és állami „rendnek”, hogy mindezeknek a legfontosabb közérdekű szükségletkielégítéseknek a funkcionálása s annak meg nem akadása úgyszólván a szocialista forradalmi pártok és szervezetek intézőségének kegyeitől és szándékaitól függ, szégyene az egész keresztény-európai társadalomnak, hogy minden civilizált államban nem építette ki ezzel szemben az eddigi tapasztalatok alapján a védekezésnek, s ha kell az önxédelmi ellenforradalomnak efficiens tényezőit. A fascista Olaszországot kivéve, elegendő mértékben nagyszabású, komoly és tervszerű következetességgel meg is valósított védelmet nem igen látunk megszervezve a támadó forradalmi osztályharcnak a társadalmi munka, termelés és forgalom megzavarására irányuló állandó veszélyeztetésével szemben.

A parlamenti kormányok is többnyire csak elodázó gondatlansággal és nem a gyökeres megoldásra törekvő kezdeménye-

zésekkel kezelik ezt a problémát. Akut általános, vagy politikai sztrájkok esetén kénytelenek ugyan valamiképp a sarkukra állani, de sokkal opportunusabbak s rövidlátóbbak, hogy gyökeres megoldást mernének s tudnának inaugutálni. Pillanatnyi kompromisszumokat kötnek tehát a sztrájkolókkal, vagy mélyebben nézve a dolgot, a társadalmi forradalom polgárháborújával s ezzel esetleg pillanatnyilag megmentik a helyzetet, vagy a maguk politikai pozícióját. A gyökeresebb előrelátó gondoskodás azonban (talán az olasz stb. példáktól eltekintve) kényelmetlen rhár a maga politikai kis levesét a nagy események tüzén főzőgető opportunizmusnak. Ekként megindulnak ugyan általános vagy politikai sztrájk esetére való szervezkedések, de többnyire gyöngye inefficiens kísérletezések ezek, melyek ily sztrájkok emlékének hatása alatt keletkeznek. Nem egyszer pedig még azt a jelenséget is tapasztalhatjuk, hogy a legéletfentartóbb szükségességű termelést, forgalmat és szükségletkielégítést biztosítani hivatott ily konstruktív szervezkedést taktikai kompromisszumképpen elejtik csak azért, hogy bizonyos szocialista, vagy radikális pártokat, vagy irányzatokat ne ingereljenek ezek. Meglátszik mindebből, hogy Európát ezekben a válságos nagy időkben milyen kis szociálpolitikusok, mily gyöngye értelmiségű, energiájú, vagy kötelességtudatu politikai pártok kormányozzák s ezzel szemben a forradalmi robbantó irányból mennyire erős szuggesztív varázslat alá tudták helyezni a marxizmus apostolai nemcsak a nagy tömegeket, hanem mennyire *meg tudták szervezni az ú. n. polgári pártok és kormányok politikai bénaságát is* a forradalmi osztályharc következetes kiépítésével szemben.

Ha a Mussolini-féléknek történelmi példája nem mutatta volna meg, hogy igenis *lehet* az osztályharc, a politikai sztrájkok, a szakszervezeti terror, a marxizmus ellen hasonló erejű, sőt még erősebb ellenmozgalmakat, efficiens védelmet kiváltani, tömegeket és küzdő harcosokat toborozni, még ma sem oszlott volna el az a hályog, melyet nemcsak a marxizmus, hanem a kathedrai szocializmusnak, vagy a radikális-liberális társadalompolitikai iránynak sokszor nagytekintélyű és nagyhiúságú, de nem mindig erős itéletű és gerincű képviselői terjesztettek, hogy t. i. a szociálistikus osztályharc ellenében az ilyenféle védekezés „ügyis” hiábavalónak bizonyulna.

Ez a felfogás nemcsak a legveszedelmesebb és leggyávább, hanem egyúttal a leggyöngébb megítélő tehetségre valló és a

legmélthatlanabb is a gondolkodó európai társadalomhoz. Nem jelent kevesebbet ugyanis, mint azt, hogy azoknak a jellegzetes agyvelőknek marxista célkitűzéseivel szemben hiába próbálkozik az európai fajú emberek szellemi, illetőleg társadalmi ereje.

A társadalmi forradalom és osztályharc törekvéseivel, fényeivel, támadó művészetével és műveleteivel, szervezeteivel és szervezkedésével, valamint az ideológiájukból kiáradó s ellenfeleiket bénító szuggesztiók varázslatával szemben a társadalom rendjét kultúráját és civilizációját féltő és védő irányoknak, köröknek és érdekelteknek szembeszegülő szervezeteire és szervezkedésére, tetteire és lényeire van szükség, még pedig nem kicsinyes szatócskodó szociálpolitika alakjában, hanem a probléma komolyságához mért nagyságban. Elsősorban pedig a termelés és szükségletkielégítés menetét kell megvédeni azok ellen a forradalmi merényletek ellen, amelyek mint a nagy osztályharc hadjáratának előcsatái, vagy bevezetései részben, vagy általában ú. n. politikai és hasonló sztrájkok alakjában indulnak meg s bénítják meg a legfontosabb közszükségletkielégítési organizmusokat.

Vasúti, világítási, élelmezési, vízellátási, nyomdász- stb., stb. sztrájkokkal szemben meg kell előre szervezni tehát és efficiens erejűvé tenni a hatályosan védekezni tudó, ha kell ellenforradalmi technikai és munkaalakulatokat.

Nem szabad túrnie többé sem az államnak, sem a társadalom fentartó részének sem a szakszervezeteknek a közérdeket elgázoló terrorját, sem pedig azt, hogy a leghatalmasabb szakszervezetek a forradalmi osztályharc vezérkara alatt álljanak.

Ezért a fentartó társadalomnak magának kell megcsinálnia a maga szakszervezeteit, le kell győznie a forradalmi szakszervezeteket és a maga szervezetei számára kell elvonnia azok értékes tömegeit, úgy, mint Mussolini mutatta meg rá a példát, ennek a példának további tökéletesítésével és fejlesztésével az idő s viszonyokhoz képest. Éneikül ne álmodozunk győzelemről az „osztályharcban”. Hiszen ma ott tartunk a legtöbb európai országban, hogy pl. a forradalmi irányok vezetősege a nekik nem tetsző irányú gondolatközlést is megakadályozhatja egy igen primitív eszközzel: a szedők által gyakorlatot cenzúrával. Tőlük függ, hogy mit szedjenek ki és mit nem a velük ellentétes világnézetűek gondolatai közül. Nem szégyen-e tehát ilyen körülmények között, hogy ezek az ellen-

tétes, nem forradalmi világnézetűek eddig még arról sem tudtak efficiens módon gondoskodni, hogy nyomtatásbeli gondolat-terjesztésüket kellően biztosítani tudják a társadalmi küzdelem fellángolása esetén ?

Ha tehát a társadalmi munka efficienciájának, a legfontosabb közszükségleti funkciók folytonosságának és forradalmi megzavarásokkal szemben való biztonságuknak érdekét valljuk és cél gyanánt akarjuk is kitűzni azt, akkor az erre irányuló legfontosabb eszközt a társadalomfentartó önvédelmi szervezkedés keretében *a munkásszakszervezeteknek nemzeti s fentartó irányúvá tétele, ilyen természetű szervezetek létesítése és a nagy tömegeknek ilyen szervzetekbe való tömörítése, a forradalmi osztályharc alapján való szervezkedésnek őszintén való jogtalanná nyilvánítása stb., stb. adják meg.*

Az „osztályharc” polgárháború. Tehát nem lehet törvényes, megengedett, vagy elnézett dolog. Ha azonban az egyik fél elkezdí és folytatja az osztályharcnak keresztelt polgárháborút, a megtámadottnak vele szemben való védekezése jogos önvédelem, az emberiség és kultúra legmagasabb érdekeinek szempontjából pedig nagy kötelesség.

A munkásnépességnek olyan szakszervezetekbe, vagy hasonló, de nem szolgálilag lemásolt intézményekben való tömörítésére van szükség, melyek ugyanoly, vagy jobb közvetlen érdekvédelmet, de emellett efficiensebb kötelességérzetet és munkamorált, fentartó, nemzeti és nem robbantó forradalmi szellemet jelentenek s amelyek nem pusztán valamely csoport- vagy „osztályérdeket”, hanem, mint valamikor a céhek tették, a közérdeket képviselik s igyekeznek biztosítani. Ilyen munkásszervezetek méltóbbak az európai kultúrához és társadalomhoz s ennek a társadalomnak talán legfontosabb érdekét: a termelés efficienciáját valósítanák meg.

Abból a szempontból, hogy a társadalom fentartó rétegeinek az efficiens önvédelmet eredménnyel lehessen megvalósítania a forradalom irányával és támadásával szemben, hogy társadalmi válságok és kenyértörések esetén melyik tábor marad felül, különösen az a kérdés a legnagyobb jelentőségű, hogy az ipari jellegű munkások szakszervezetei a nemzeti, vagy forradalmi irányoknak hódolnak-e? Az ipari szakszervezetek kezei között összpontosulnak ugyanis igen nagy részben azok a stratégiai pozíciók, amelyeknek birtoka a társadalmi kenyértörés, forra-

dalom, sőt az osztályharcnak nevezett polgárháború kimenetelére elhatározó jelentőségű. Az iparteknikai munkásszakszervezetek központi helyzetüknél, könnyen mozgósítható voltuknál fogva dönthetnek ugyanis állásfoglalásukkal a modern technikai kultúra gócpontjainak, a városoknak, közlekedési csomópontoknak stb. birtokbavétele és megtartása felett. Nemcsak mint harcos, küzdő tömegek és csapatok jönnek tehát tekintetbe, hanem mint a küzdelem technikai felkészültségének szervezete és műszaki végrehajtó serege, mely nélkül modern értelemben vett küzdelmet és erőfeszítést megvívni, huzamosabban folytatni és dűllőre vinni szinte lehetetlen.

A falu népe, a parasztság nehezebben szervezhető és mozgatható meg, széttagolt s megmozdulásával rendszerint elkésik. Ezért a modern forradalmak, főleg társadalmi forradalmak sorsát a városi népesség állásfoglalása szokta már a legtöbbször megpecsételni. Itt pedig az ipari munkásság szakszervezetei esnek nagy súllyal a mérlegbe. A földművelő vidék népessége már csak nehezen, vagy alig tudja megobstruálni a városok népessége által alkotott ily fait-accomplikat, viszont a jobban szervezett és technikailag fölényben levő központok aránylag könnyen tudnak főleg technikai túlerővel fellépni az elszórtan lakók és nehézkesen megmozdulók ellenszegüléseivel szemben. Ezért látjuk, hog még olyan agrár államban mint Oroszország is, a városok ipari munkássága döntötte el fellépésével a forradalom s ezzel az ország sorsát, az ipari munkásság segítségével fészkelte be magát az orosz kommunizmus vezetősége azokba a hatalmi pozíciókba, amelyekből az egész birodalom népességét uralma alá tudta kényszeríteni, miután Európa vezető országainak polgári társadalma gyalázatos közönnyel nézte el az oroszok hasonló rétegeinek nagyrészt a szó szoros értelmében való kiirtását. Megérthetjük ebből, hogy miért tette Mussolini is nagyvonalú módon feladatává az ipari szakszervezeteknek nemzeti irányba terelését.

Korántsem mondjuk ezzel, hogy a vidék agrárnépességének, a parasztságnak nemzeti, fentartó irányban való modern megszervezése mindennél fontosabb feladat ne volna. Ellenkezőleg. Az agrárnépesség a nemzeti faj legegészségesebb gerince és erőssége, ami azonban nem zárja ki, hogy az ipari jellegű munkásszervezeteknek nagy jelentőségét a társadalmi harcokban fel ne ismerjük. Ez a felismerés tehát nagy *érdekünk*,

mely magától adja a közérdekű célt és feladatot, azt t. i., hogy a fentartó, nemzeti iránynak – ha felül akar maradni – magához kell hódítania az ipar munkástömegeinek lehetőleg minél nagyobb részét is, amint azt pl. Mussolini olyan jól felismerte.

Bármilyen nehézségei vannak is a most körülírt feladat megvalósításának, annak a társadalomnak, mely nem akar a forradalmi osztályharcban elbukni s nem akar a kommunista szocializmus barbárságaiba sülyedni, előbb-utóbb elszánt akarral *kell* ezeknek a céloknak megvalósító munkájába belefeküdni.

A késedelem veszedelmet rejt. Ma nem kis politikai levesek megfőzése, hanem a nagy társadalmi problémák szempontjából való előrehaladás a lényeges. A kultúrának, civilizációnak s emellett minden öntudatos nemzetnek is életérdeke, hogy a társadalom a forradalom és robbantás irányainak kiszorításával haladjon előre. Erre pedig nemcsak a lehetőség van meg a fentartó társadalmi rétegek komoly megmozdulása esetén, hanem szerencsére (a gyöngébb érdektudatnak gyávaságterjesztő kishitőségével szemben) példa is van már reá.

5. Nehogy tartósan, hosszabb időszakokon keresztül részesezhessenek atársadalom nagy tömegei kedvező jövedelemeloszlásban, mely főleg a kedvező életmódot biztosítani tudó munkabérekben jut kifejezésre, ahhoz olyan eredményes termelés szükséges, mely évről-évre abszolút mennyiségben is elegendő tömegszükségleti javakat nyújt ahhoz, hogy belőlük elegendő mennyiség jusson és juthasson átlagban is mindenkinek. Csak erre az elegendő eredményű termelésre építhető az efficiens, t. i. abszolút mennyiségben is eleget juttatni tudó osztozkodás a népesség túlnyomó részénél.

Elegendő eredményű termelés pedig csak akkor valósítható meg, ha viszont átlagban is minden ember elegendő *teljesítményminimumot* mutat fel a termelés terén. A *teljesítmény minimumnak* kell tehát a reális szociálpolitikában RT kiindulóponttá válni, miután csak az elegendő átlagos teljesítményminimum alapján jöhet létre egy olyan termelés, *mely a szociális osztozkodási kívánalmak fedezetét*: az évről-évre rendelkezésre álló s elosztásra szánt *elegendő abszolút jószág-mennyiséget – s főleg tömegszükségleti cikkekben – biztosíthatja.*

Nemcsak a társadalom túlnyomó többségét, hanem legelső-sorban mindenkit ezek a tömegszükségleti, vagyis az elsőrendű

szükségletek kielégítésére szolgáló javak érdekelnek legközelebbről. Ha tehát ezekből (táplálék, ruha, lakás, valamint a legnevezetesebb gazdasági és kulturális alapkiválmakat biztosító berendezésekből, ú. m. utak, iskolák, vasutak stb.) van elég, csak akkor lehet a népesség minden tagjára eleget, illetőleg elegendő haszonvételt juttatni belőlünk.

A szociálistikus és radikális társadalmi irányok ennek dacára nem a teljesítményminimumot hangsúlyozzák, hanem a teljesítménymaximumot, mint a tömeg előtt kétségtelenül népszerűbb 'kiindulási pontot teszik harci eszközüké, hogy a munkateljesítmény leszorításával csikarják ki a munkabér emelkedését, mitsem törődve azzal, hogy ez az eszköz a termelés efficienciájának rovására megy s így végeredményben a tömegszükségleti javakban teszi szegényebbé a társadalmat. Vagyis: szegényebb termelés mellett akarják a munkásjólétet fokozni. Nagyon természetes, hogy az eredmény nem lehet más, mint az, hogy a fokozódó munkabérigényekkel szemben aránylag egyre *csökkenő készletbőség* áll elő a megtermelt tömegszükségleti javakban, ami a drágaság fokozódása alakjában nyilvánul meg. Végeredményben ekként a munkásosztály is *mini fogyasztó kénytelen nélkülözni azt, amit mint termelő meg nem termelt*. Ez kéréllhetetlen szükségesség. Ha ellenben eleget termelünk, eleget is fogyasztunk. *Minthogy pedig a modern termelés túlnyomórészen tömegtermelés, csak tömegfogyasztásra lehet azt építeni.* A tömegtermelés javait csakis megfelelő tömeg fogyaszthatja el.

A józan szociálpolitikai megoldás sem lehet ezekből folyóan más, mint az, hogy a tömegmunkabérnek s általában a munkajutalmazásnak egy biztos *teljesítményminimum* legyen a kiindulási alapja.

6. Az átlagos munkajutalmazás növelésének kedvéért sohasem legyen szabad eszerint az egyéni teljesítmény minimumát csökkenteni, mert ez már csökkenti a társadalmi termelés efficienciáját és a javak abszolút készletét (úgy a fizikai, mint a kulturális javaknál) s így az egy embernek jutó kvótát is. Miért is ez destruktív hatású eljárás. Ebből folyólag tehát csak olyan jutalomnövelés legyen általábanvéve lehetséges, amellyel szemben a megkövetelt átlagos és egyéni teljesítmény nem csökken. Az egyénnek pedig legyen joga másrészt általában többteljesítményt végeznie (munkaszabadság).

A *többszörösítés szabadságának* éhét már a termelésbeli efficiencia nagy társadalmi érdekénél fogva is *megtámadhatatlan erejű szankciókkal kell körülvenni* és megoltalmazni. Sokkal nagyobb érdekei fűződnek ehhez a társadalomnak, semhogy bármiféle osztály-, párt-, vagy szakszervezeti törekvés kívánalom, vagy taktika kedvéért csak alkudozni is lehessen rajta. A többszörösítés szabadságának korlátozása, vagy rendszeres megakadályozása olyan támadás az osztályharc képviselőinek oldaláról, hogy annak *visszaverése hasonló téren és módon is teljesen jogosult önvédelem*. A szociálpolitikai gondoskodásnak arra kell itt irányulnia, hogy a többszörösítő méltányos jutalmát meg is kapja (fokozott munkabér stb.), másrészt pedig, hogy a szociálhygiéniai, munkásvédelmi tekintetek (fizikai létminimum, megerőltetés, gyermek-, női munka stb., stb.) sérelmet ne szenvedjenek, mert a dolgozó népesség *egészségbeli efficienciájának* megoltalmazása mindenféle munka küzdőterén nagy nemzeti és faji érdek.

Ha azután a munkajavadalmazás rendszerei a biztos fejlesztésmínimum, vagyis az efficiens termelés elvére helyezkedtek és általánosan erre rendezkedtek be, igen természetes, hogy a munkabéreknél is érvényesülnie kell a termeléseredmény nagyságával növekedő részesedéseredmény tendenciájának. Hogy pedig ez a tendencia ezen a téren is minél általánosabban és minél szerencsésebben valósulhasson meg, figyelembe kell venni, hogy ebből a szempontból „termeléseredmény” alatt nem elég egy vállalatnak pénzben kialakult és pénzértékben kifejezett mindenkori üzleti nyereségét érteni, hanem érteni kell, ha nem is az egész emberiség, de elsősorban egy államnak, vagy nemzetnek azt a termeléseredményét, melyen elsősorban az ő népessége van hivatva osztozkodni. A részesedéseredmény alatt tehát itt elsősorban a nemzeti népesség tagjaira az általuk megtermelt, vagy megszerzett tömegszükségleti cikkekből átlagban jutó kvótát értjük. Következik ebből az is, hogy a társadalmi, nemzeti termeléseredmény nagyságával növekvő részesedéseredmény tendenciája nagy nemzeti átlagban, t. i. a *dolgozó társadalom általánosan tapasztalható jobb szükségletkielégítésében kell, hogy megnyilvánuljon*’ tehát a földolog, hogy általános tömegfiziológiai, szociálhygiéniai és kulturális értékelés tekintetében legyen ez megállapítható. (Pl. jobb táplálkozási, lakás-, gyermekegészségi, közművelődési,

közrendbeli stb. viszonyokban.) Nem számítható ki és nem mutatható ki azonban mindig matematikai pontossággal „péNZ-értékben” minden egyes vállalatra, munkásra, vagy munkaadóra vonatkozólag ez a tendencia.

Megállapíthatjuk és hangsúlyozhatjuk a fentiek szerint, hogy a munkajövedelem emelkedésének szükségleti javakban, tömegfiziológiai, szociálhygiéniai és kulturális körülményekben, tehát a pusztá „péNZértéknél” többet mondó gazdasági és társadalmi realitásokban megnyilatkozó tendenciája csak akkor lehet tartós és tartós alapokra támaszkodó, ha a részesedés módja és aránya nem jár a termelés efficiencitásának sérelmével, mert a termelés eredményétől függenek és feltételeződnek a részesedéseredmények és nem megfordítva.

7. Az efficiencias, a munkahivatás és munkaérvényesülés biztosításához tartozik, mint eszköz, *az egyének, erők, anyagok, készletek, fizikumok védelme, a velük való takarékoskodás*, a küzdelem a rablógazdaság ellen, a munkásvédelem és biztosítás, a nők, gyermekek fizikumának védelme stb. küzdelem az erőt egészség kimerítése ellen s arra való törekvés, hogy a teljesítmény minimumának is emberi létminimum feleljen meg.

Erre vonatkozólag ne tévesszük szem elől, hogy a modern gazdálkodás sok tekintetben rablógazdálkodás. Az egyéni egoisztikus szempontból nézett vállalati haszon még nem a közérdek szempontjából megállapítható haszon is. Az egyéni szempontból, a péNZbeli nyereség tekintetében gazdaságos eljárás és eredmény az emberiség, a nemzeti, társadalmi és fizikai jószágforrások, a velük az utókor érdekében való takarékosság szempontjából nézve nem egyszer pazarlás, rablógazdaság lehet, így pl. egyéni tekintetben nagyon jó és nyereséges üzletet csinálhat valaki egy hegység, vagy ország-rész erdeinek kiirtásával. Az ily erdőirtás folytán azonban nagy területek karsztosodhatnak el örökre, melyek okszerű és közérdekű takarékoszággal és gondossággal mívelve fa- és humusz-kincseikkel egy-egy nemzetnek, vagy az emberiségnek beláthatatlan generációkon keresztül szerepelhettek volna értékes jószágforrásai gyanánt. Hasonló rablógazdaságra emlékeztető az a mód is, ahogy a föld ásványi tüzelőanyagjait pazaroljuk. Lázasan kutatja fel, *aknázza* ki és fogyasztja el a modern emberiség a föld petroleumkészleteit, a nagy politikai kérdések homlokterébe lépett a föld petróleumterületeiért való versengés,

e becses tüzelőanyagnak az elhasználása azonban egy tékozló fiú könnyelműségével történik. Az emberiség felületes optimizmusában a technika eredményeinek láttán még észre sem veszi a végbemenő veszedelmesen pazarló folyamatot s nem mérlegeli, hogy az elfogyasztott becses természeti anyagokat a jövő nemzedékeinek a technika feltételezett további fejlődése sem hozhatja vissza.

Mindezekre csak azért hivatkoztunk itt, hogy némileg rámutathassunk, hogy társadalmi, nemzeti, illetőleg szociálpolitikai tekintetben mennyire kifejezéstelen, kevesetmondó, sőt megtévesztő a pénzértékben kifejezésre hozott haszon, nyereség. A pénzben, csereértékben való értékelés csak bizonyos ügyletkötő, üzleti eredményben részesülő egyén individuális szempontjából lehet mindig találó, mely azonban a nemzetnek, a társadalomnak az illető javakhoz fűződő érdekét lemérni és kifejezésre hozni egyáltalában nem alkalmas. A szociálpolitikának ekként óvakodnia kell attól, hogy javak, jószágforrások, társadalmi és egyéni sajátságok, állapotok és tulajdonságok jelentőségét a maga céljaira is ú. n. pénzértékben gondolja kifejezhetőknak és használhatóknak, *így nem szociálpolitikai előny, érték, vagy haszon még kétségtelenül az a pénzbeli előny, nyereség, amelyet a nemzet valamely tagja ér el, ha mögötte a társadalom nagy gazdasági és fiziológiai használatának realitásai szenvednek csorbát.* Ebből következőleg a nemzeti termelés efficiencitását sem lehet annak pénzbeli és nyereségbeli eredményei szerint megítélni pusztán éppen szociálpolitikai tekintetben. A mélyebb és reálisabb értelemben vett efficiencitás a termelés által nyert jószágoknak a társadalom, illetve népesség javára tett fizikai, fiziológiai, technikai és kulturális stb. tekintetben való haszon nyújtásában, mondhatni azok természetes és természeti széleskörű használatában nyilvánul meg. Abban, hogy *mennyi és milyen jószág, intézmény, berendezéshasználatot, milyen fizikai és szellemi szükséglet-kielégítést tesz lehetővé valamely nemzetnek a termelő munkája bizonyos időben? Ez a termelés efficiencitásának igazibb, mélyebb és pénzbeli értékeléssel csak kisebb és korlátolt vonatkozásban kifejezhető jelentősége.* Ennél a pontnál kapcsolódnak be az eredményesség kérdésének megítélésére vonatkozólag a dolgozó népesség faji, fizikai, egészségbeli, erkölcsi érdekei. S éppen ebből a szociálpolitikai szempontból *nem lehet kellően*

eredményes az a termelés, mely a nemzeti népesség jelentékeny részének testi, vagy szellemi elnyomorításával, erkölcsben, munkakedvben, kötelességtudásban való züllesztésével jár.

8. Meg kell látni és meg kell találni a szociálpolitikában azokat az eszközöket és feladatokat is, amelyek a *fajfentartás kedvező menetének biztosításához* fűződnek. *Kellően megújhodó, kellő számú népesség nélkül egészséges társadalomról beszél-nünk alig lehet.* A társadalom kellő megújhodása lét- és életkérdés, a kellő megújhodás biztosítása tehát a legfontosabb szükséglet és kötelesség, melynek kellő módon való megtétele, illetve megtörténeése olyan alapvető faji és társadalmi együttes érdek, hogy a fajfentartás emberi funkciójának s az ehhez fűződő magatartásnak és kötelességeknek megítélésében lehetetlen az egyéni egoizmus léha mértékét venni irányadóul. Az emberi fajfentartás elsősorban a nő részéről annyi egyéni és fiziológiai áldozattal és önfeláldozással jár, hogy teljesen lehetetlen dolog kizárólag az egyén akaratótól ienni függővé azt, vajjon megfelelő mértékben óhajtja-e teljesíteni ezt a reá nézve többnyire igen terhes, de a társadalomra nézve elengedhetetlen funkciót?

A modern társadalom sorsára nézve, különösen *az* egyes népek és fajok sorsára nézve elhatározó jelentőséggel fog befolylni az a kérdés, hogy az egyes népek, illetőleg fajok kedvezően és kielégítő mértékben végezték és fogják elvégezni a maguk fajfentartási funkcióját. Az amerikai Egyesült Államok népét pl. a legerősebben érdekli és izgatja az a kérdés, vajjon a fehér faj megőrzi-e a maga keveretlen tisztaságát a feketével szemben s ezzel a maga magasabbrendű adományait, továbbá, hogy ez a fehér faj is az óvilág szerintük értékesebb, vagy kevésbé értékes népelemeiből frissül-e fel a bevándorlás folytán? Más népek és nemzetek társadalmának is megvannak többé-kevésbé a faji problémái, melyek a XX. század folyamán megnövekedő jelentőséggel és egyre határozottabb tudatossággal nyomulnak előtérbe.

Minden emberi s így társadalmi lét bizonyos alapvető fiziológiai funkciókon nyugszik végsősorban. E fiziológiai funkcióknak is eredményes módon kell tehát megnyilvánulniuk, hogy egy virágzó és ne hanyatló nép és társadalom nyugodhassék rajtuk. Az *efficiens fajfentartás* és fajvédelem is öntudatos gondoskodás tárgyát kell, hogy alkossa előbb-utóbb minden a

maga nagy érdekeit megismerő s azokat végiggondoló társadalomra, nemzetre, illetőleg államra nézve.

Ezek a problémák a nőkérdéssel függenek szorosan össze. Az alapul szolgáló szociális és szociálpolitikai érdek itt az, hogy *a modern nő is efficiensen*(mégpedig a társadalom, nemzet és család szempontjából is efficiensen) *képviselje a maga fiziológiai hivatását*. Fontos közérdek ekként, hogy a modern nő társadalmi evolúciója ne vegyen olyan irányt, mely megakadályozza mindennél fontosabb fiziológiai és szociáletikai feladatainak teljesítését, elsősorban pedig az eredményes faj- és családfenntartást. Ennek a mindennél nagyobb jelentőségű társadalmi és faji érdeknek érvényrejuttatását olyan célnak kell tekintenünk, melynek jelentőségét és elsőbbségét nem szabad az egyéni, osztály, gazdasági, vagy bármilyen más kevésbé egyetemes érdekeknek és céloknak elmosniok. A társadalomtudományak és keretei között a szociálpolitikának is *meg kell látnia és a köztudatba kell vinnie azokat az érdekeket, célokat és eszközöket egyaránt, amelyek a modern társadalom faji és fajfenntartási problémájában megnyilvánulnak, felmerülnek, illetőleg alkalmazásba jöhetnek*.

9. Az eddig tárgyalás alá vett nézőpontok kiegészítéseképpen és befejezéseképpen is még egyszer aláhúzzuk és hangsúlyozzuk abbéli felfogásunkat, hogy a modern társadalmat ethikai, gazdasági és kulturális sülyedésétől és egy újabb barbár jellegű állapotba való visszaeséstől csak az olyanféle értelemben vett efficiens társadalmpolitikai irányok, ezeknek az értelmében teljesített célkitűzések és az eredmény kivívásáig következetesen végigvitt küzdelmek óvhatják meg, amelyeket az előző szövegben körülírtunk. Olyan társadalmi eshetőségek korszakaiba jutottunk, amikor az egymással szembenálló áramlatok veszedelmes feszültsége között és különösen ezeknek az áramlatoknak a hatóirányába sodort egyénekre gyakorolt szuggeráló és elfogulttá tevő ha'ásánál fogva *a lehető legvilágosabb ítéletre és a lehető leghatározottabb érdektudatra van szükségünk* abban a tekintetben, hogy melyek a társadalomnak azok az alapintézményei, amelyek dacára a bennük rejlő gyarlóság emberi fogyatozásainak a jólét, civilizáció és kultúra irányában való haladás lehetőségeinek biztosítékait jelentik az emberiség számára. Csakis az olyan társadalmpolitikai irányt és magatartást tarthatjuk konstruktívnak és efficiensnek, amely

arra irányítja célját és törekvéseit, hogy a társadalmat a jólét és kultúra helyesen felismert biztosítékainak minél erősebb birtokába helyezze.

Mindezekért abban a konstruktív efficiens irányban, melyet a fentiekben igyekeztünk megrögzíteni, valóban érdekünkben áll és érdemes erőinket megfeszítenünk, szervezkednünk, tömörülnünk és erőink megfeszítésével megvívunk *az efficiens védelmi harcot a ráánkényszerített forradalmi osztályharccal szemben is.*

Mi is az objektív valóság a társadalmi forradalom és az osztályharc tekintetében? *Forradalom és osztályharc anomáliák rendezett társadalomban.* Mi történik ennek dacára? *Ennek dacára a kommunizmus, a szociáldemokrácia nyíltan az osztályharc alapján álló forradalmi pártnak nevezi magát és ilyenként viselkedik.* Szakszervezeteiben, agitációiban és egyéb működési terein nyíltan és *tudatosan szervezi a forradalmat.*

A parlamenti állam pedig tehetetlenségében, vagy demokratikus-liberális laissez-faire álláspontjának vélve ezzel tartozni, tűri ezt, majd pedig lépésről-lépésre többet és többet tűr el akár kényelmes passzivitásból, akár politikai kompromisszumképpen s így hallgatagon, később esetleg kifejezetten lépésről-lépésre ismeri el a forradalomelőkészítést, a parlamenti pártokban, talán a kormányon képviselt „osztályharc” tényét. A forradalmi és osztályharcra irányuló törekvéseket ekként legalizálja a parlamentáris rendszer. A forradalom és osztályharc ily módon parlamenti pártoknak jelszavaivá lesznek, így forradalmasítódnak lassabb vagy gyorsabb tempóban a parlamentek is és válnak előkészítőivé lassabb vagy gyorsabb tempóban a hatalomra kerülő forradalmi pártokon keresztül a kommunizmusnak.

Míg azonban az osztályharcot s a társadalmi forradalom előkészítését apródonként legalizálta és legalizálja a modern parlamenti államok kormányzásának rendszere, addig az ú. n. polgári társadalom részéről való hasonló mozgalmat, pedig annak céljára fennálló hivatalos rend által képviselt intézmények fentartására és megvédésére vonatkoznak, nem hajlandó már megtűrni. A modern parlamenti állam tehát legalizálja a forradalmi osztálytörekvéseket, de nem tűri ezzel szemben a saját rendjének védelmére irányuló hasonló mozgalmakat. Szabad tehát széleskörűen szervezni azoknak az intézményeknek a feldöntő forradalmát, amely intézményeket a mai állam hivatalosan óv és tiszteltet törvényeiben, de nem

szabad a hivatalos államéval azonos célra hasonló dolgot művelni jóval szerényebb keretek között sem. A nemzeti és fentartó irányú legális célkitűzés javára sokszor meg vannak tagadva tehát azok az eszközök, amelyek a mai államot és nemzetet megtagadó forradalmi szociálistikus irány illegális célkitűzése számára rendelkezésre állanak. Miért? Mert a fentartó érdekek védelme nincs oly hatalmas arányokban megszerelve, mint a szociálistikus forradalmi érdekeké. Ki meri mondani, hogy nemzeti és kultúrabeli legnagyobb értékeink, a technikai és szellemi termelés eredményességének és mindannak sorsa ebben a társadalomban, amire a nem forradalmi világnézetű ember, vagy általában a kultúrember súlyt helyez, kellően van-e biztosítva az ilyen vízfejtő érdekvédelemmel?

Ne áltassuk magunkat. A francia forradalom ideáljai nyomán megindult balrafordulás a mérséklő egyéni logika fékjeit kitépő lelki indulatként rohant végig a tömegeken. Hatalmas balratartó közvéleményfejlődési irány keletkezett a XVIII. század vége óta, mely egyre tart még most is ott, ahol nemzeti fentartó oldalról nem történt meg az ellensúlyozás. Ez az ellensúlyozás pedig szükséges, mert nélküle a balratartás tömegindulata nem ismer határokat. A XIX. század előkelő emberbarátainak liberalizmusa polgári radikalizmussá alakult át, amikor szélesebb néprétegek között terjedt el. A polgári radikalizmus lefelé terjedve és kommunisztikus szuggesztiókkal találkozva a szociáldemokráciában öltött balabb irányárnyalatot. A tömeghangulat azonban tovább száguld bal felé, mert az irányító szuggesztiókat azok termelik a modern tömegek számára főleg, akiknek ez a balratartás és balra vezetés befolyást adó nagy konjunktúrájuk, így megy ez a balratartás a proletárdiktatúrák, az anarchiák, a barbarizmus felé mindaddig, amíg nagy fizikai nélkülözések, vagy a társadalom nemzeti fentartó elemét képviselő rétegeiből kiinduló ellenkező irányú mozgalmak más világnézetet, gondolkodást, célokat, kötelesség- és érdektudatokat nem váltanak ki. Csakis ezeknek az utóbbi nem forradalmi és robbantó, hanem *az alapvető társadalmi intézményeket és a nemzeti kötelességteljesítés etikáját megőrző irányok ellentörekvései, szuggesztiói és szervezett erői terelhetik vissza a nagy tömegeket és a fejlődményeket a józanabb realitások világába.* Csakis ez állíthat vissza az emberek lelkületébe annyi fegyelmet és kötelesség-

tudást, amennyi a társadalmi együttműködés efficienciájához szükséges.

A fentartó, a nemzeti világnézetet képviselő társadalmi rétegek tehát nem ugyanannyi, hanem *több joggal, a jólét és kultúra érdekeivel meg indokoltabban szervezhetik meg a maguk védelrriét, mint a forradalmiak a maguk támadását*. Ha tehát balfelől osztályharcot és forradalmat készítenek elő tudatos következetességgel és tervszerűséggel, akkor még több joggal és a rájakényszerített küzdelem szükségszerűségével szervezheti meg és harcolhatja végig efficiensen a jobboldal a maga védelmi harcát, habár ellenforradalomnak nevezik is el azt. A józan ész és a világos érdektudat követeli ezt a jogos önvédelmet. Leghelyesebben és legnagyobb stílusban eddig a fascizmus ismerte fel, hogy a kommunista barbarizmus veszedelmétől csakis a forradalmi szocializmussal szemben hasonló mértékben szervezkedő önvédelmi szervezkedés mentheti meg az efficiens szellemi és technikai termelést.

Amely társadalom tehát nem képes ily módon a rákényszerített védekező nemzeti ellenforradalom megszervezésére és a győzelemig való végigküzdésére, a *támadó* forradalmi szocializmussal és kommunizmussal szemben, az elveszett s amelyik erre mégcsak nem is törekszik, ebbéli érdekeit fel sem ismeri, az talán meg is érdemli a sorsát.

Ne tévesszük ugyanis szem elől, hogy ha a forradalom és osztályharc egyre szélesebb társadalmi rétegeket hódít el és a politikai hatalom pozícióit egyre inkább magához ragadja, akkor az állam maga is ezé a forradalomé lesz. Az állam tehát nem védhet meg tartósan e forradalmi irány ellen, ha magunkat *és magát az államot is* nem védjük meg ellene. Az állam ugyanis elvont gondolatbeli kategória, melynek működése azokban nyilvánul meg, akik nevében a hatalmat gyakorolják. Ha tehát az állam nevében nem mernek, nem bírnak, vagy nem akarnak fellépni az erre hivatott államhatalmi szervek a forradalom és a támadó forradalmi osztályharcral szemben, a társadalom ama rétegeinek kell ezt megtenniük, amelyek e szükségesség érdektudatára ébrednek.

A szociális kérdés megoldására, a társadalmi béke vissza-kozására vagy megmentésére, a társadalom efficiens életműködéseinek biztosítására törekvő akár állami, akár társadalmi igyekezeteknek, tehát a robbantó, forradalmi tendenciákkal

szemben helytállani tudó, nemcsak a katonailag, hanem munkaalakulatokban és szakszervezetekben is jól megszervezett *védekező erők adhatják csak meg a szankcióját*. Ezt nem tudni: a modern társadalmi állapotok mibenlétéről való meg nem bocsátható tudatlanság, – meg nem látni: menthetetlen illúzió. Társadalmi igazságosság és méltányosság szellemében való érdekkompromisszumok, intézménykialakulások csak ilyen erős kiegyensúlyozó hatalmi szankciónak a megléte esetében lehetnek maradandóak s biztosíthatnak efficiens munkát. Éneikül megkezdődött a civilizált világ bomlási folyamata, mely azután fokozódó gyorsasággal visz új sötét korszakok barbarizmusa felé. Amitől a társadalmat csak szervezett *erő* mentheti meg.